

Ato kemi ton Iesus Kristus Lukas ibode

Lukas ibode laulau toa ne ga ila pan Tiopilus

¹ *Eaba kapei Tiopilus, mugaeai panua busa titoba bodenga ninipunga ngan gid danga toa iuot rabu ngan gai. ² Led ninipunga inasi posanga togid panua tigera Iesus Kristus ele kadonga ngan matad toa mugaeai ga ilalala ga inam. Ga pade, led ninipunga inasi posanga togid panua naurata ad ngan Iesus Kristus ele ato toa tibada ga inam pagai. ³ Be gau nagal nanan ngan danga toa ngada ne ipu pan mugaeai ga inam. Toa bedaoa ta gau pade naoangga nabode ninipunga inasi edap tutui pan ipuai ga ila irangrang ngan iuduai, ta naeabalan ga ila pago. ⁴ Toa bedaoa ta eao ga oatai kemi mambe posanga toa tipaoatai go ngan, eine tautaunga.

Anggelo ikeo pan Sekaraia ngan Ioanes Palilinga aea ga iuot

⁵ Ngan taun toaiua, Erot iman maron kapei ngan tibur kapei Iudea, be eaba ede ieda Sekaraia imamado. Ei eaba tenainga aea ede ton Deo, be iuot ngan iaoo kelede tenainga aea pan Abia. Be iadaoa toa ieda Elisabet iuot ngan iaoo kelede pan Aron. ⁶ Gisirua led lalalanga itutui Deo imatai, ga tinasnasi tutui Maron ele apu ga ele posanga toa ngada oa, be led idil eta paeamao ngan mao.

* 1:1: PA 1.1

⁷ Be gisirua led gergeu eta mao, ngansa Elisabet ei taine lasi, be gisirua kapepei o.

⁸ Be ngan ado ede, naurata tenainga aea idae pagid iaoa keledede ton Abia bagedeai, ta Sekaraia pade ikakado ele naurata tenainga aea Deo imatai. ⁹*Tinasi kadonga mugamuga togid panua tenainga ad ngan sionga eaba ede ngan gid ta idudunga Deo ele luma iloleai ngan nononga nabene ikado basu iuad kemi. Ta titado pat gereirei ta ipasolan mambe Sekaraia ieda iuot ngan kadonga naurata toa oa. ¹⁰ Be ngan ado imata toa nabene aea nononga, Sekaraia idudunga Deo ele luma iloleai, be gid ipom tiluplup gaot ta tiraring.

¹¹ Be anggelo ton Maron per ga iuot pan ta idio imadid popou nabene aea isaleai pan ibage oatai. ¹² Sekaraia igera ta ikakrik ga imataud kapei tau. ¹³ Be anggelo ikeo pan bedane, “Sekaraia, mataud mao, ngansa Deo ilongo lem raring na. Adaoam taine Elisabet ga ipopo lem gergeu aranga, ta eao ga oato ieda Ioanes. ¹⁴ Ei ga ikado ta tinim igelgel kapei, be panua busa pade ga tinid igelgel ngan aea poponga, ¹⁵ *ngansa ei ieda ga iuot kapei Maron imatai. Be irangrang ngan iun oain ga gid eau matua padengada mao. Ienono itna iapai maitne, be Itautau Tutui ga iuon pan. ¹⁶ Ta ei ga ipul panua Israel busa lolod ta tiluagid mulian pan ad Maron Deo. ¹⁷ *Ei ga ikado naurata ga imuga ngan Maron. Be ei ga iboko toman ngan Itautau Tutui iura mambe Elaija mugaeai.

* **1:9:** IM 30.7 * **1:15:** Nam 6.2-3 * **1:17:** Mal 3.1, 4.5-6, Mt 17.11-13

Ta ei ga ipul gid gergeu tamatamad lolod ga iluai mulian pagid led gergeu, ga ipatutui gid panua tipaki tangad ngan Deo ele posanga ta tibada oatainga kemi mambe gid panua toa led kadonga tutui. Ei ga ikado ga panua matad idae ta tisangasanga Maron ele namanga.”

¹⁸ Io, Sekaraia ibeta anggelo bedane, “Be gau ga naoatai ngan danga toa ne iuot pagau madongan? Ngansa gau ga adaoag taine, gairua kapepei o.”

¹⁹ *Be anggelo ikoli ele posanga bedane, “Gau anggelo Gabriel toa somisomi namadmadi Deo imatai. Deo isula gau ngan talnga ato toa ne ga inam pago. ²⁰ Be ega, labone eao ga rangrang ngan posa mao ga irangrang ngan ado toaiua danga toa ne iuot tautaunga, ngansa eao eadi leg posanga mao. Be eine ga iuot tautaunga ngan ado toa Deo ikim.”

²¹ Io, gid ipom tisangasanga Sekaraia, be lolod ede ga ede ngansa ei idio mole tau Deo ele luma iloleai. ²² Be iuot ga inam, ta irangrang ngan ikado posanga eta pagid mao. Tota tiuatai mambe ei igera danga ede Deo ele luma iloleai. Ta ikakado posanga ngan ibage ngansa iaoa gum.

²³ Idio ta ele naurata tenainga aea kus, ta iluai mulian ga ila ele lumaeai. ²⁴ Be muriai, iadaoa Elisabet iapa ta imumul ga imamado lumaeai ga irangrang ngan aea taiko lima. Idio ta Elisabet ikeo, ²⁵ “Labone Maron imata isulug ga inam pagau ta ikado toa bedane ngan gau. Ngansa gau taine lasi, be isamum ag maeamaea toa ne pagid ipom busa matadeai.”

* **1:19:** Dan 8.16, 9.21

Anggelo ipalongo Maria ngan ei ga ipopo Iesus

²⁶ Elisabet iapa ngan aea taiko lima ga ede, be Deo isula anggelo Gabriel ga ila ngan tuanga ede ieda Nasaret ngan tibur kapei Galili. ²⁷ *Ta ila pan taine blala ede toa ilup toman ngan eaba eta maitne. Taine toa ne, tisio ei ngan oainga eaba ede ieda Iosep ngan iaoa keledede pan Devit. Taine blala toa ne ieda Maria. ²⁸ Ei ila iuot pan ta ikeo, “Ado kemi, taine. Maron imado toman ngan go ga ilolo marum tau ngan eao.”

²⁹ Be ei ilolo ede ga ede ngan ele posanga ta ikeo iloleai bedane, “Posanga toa ne madongan?”

³⁰ Be anggelo ikeo pan bedane, “Maria, eao mataud mao. Ngansa Deo ilolo marum ngan eao.

³¹ *Ega, eao ga apam ta popo gergeu aranga, ta eao ga oato ieda Iesus. ³² *Ei ieda ga iuot kapei, ta gid panua ga tiuato ei gergeu aranga ton Deo Gadae Tau. Be Maron Deo ga ibada itub Devit ele mul maron aea ga ila pan. ³³ Ta ei ga imadid ga imugamuga ngan gid iaoa keledede pan Iakop somisomi, ta ele naurata maron aea ga irangrang ngan kus mao.”

³⁴ Be Maria ikoli anggelo ele posanga bedane, “Danga toa ne ga iuot madongan? Ngansa gau nalup toman ngan eaba eta maitne.”

³⁵ Ta anggelo ikoli ele posanga bedane, “Itautau Tutui ga isulug ga inam pago, ta Deo Gadae Tau iura kapei ga irobi go. Tota gid panua ga tiuato gergeu tutui toa eao ga popo ne ei Deo Inat. ³⁶ Be ega, sobom Elisabet ei taine lasi ga taine kapei

* **1:27:** Mt 1.16,18 * **1:31:** Ais 7.14, Mt 1.21-23 * **1:32:** 2Sml 7.12, 13, 16, Ais 9.7

o, be ei pade iapa, ta aea taiko lima ga ede.
³⁷ *Ngansa danga eta ikulupu ngan Deo mao.”

³⁸ Ta Maria ikeo, “Ega, gau taine paeaeanga ton Maron. Kemi ngan ikado toa bedane ngan gau mambe eao keo.” Ga kus ta anggelo itnan ei ga ila.

Maria ila ikia Elisabet

³⁹ Ngan ado toaiua, Maria idae manmanae ga ila ngan tuanga ede ienono bereoeai ngan tibur kapei Iudea. ⁴⁰ Toa eoa ila idudunga Sekaraia ele lumaeai ta ikeo “ado kemi” pan Elisabet. ⁴¹ Be ngan ado imata toa Elisabet ilongo Maria ele ado kemi, tota ele gergeu iud iapa, ta Itautau Tutui iuon ngan Elisabet. ⁴² Ta imemetae ngan posanga ta ikeo, “Rabu ngan taine toa ngada ne, Deo ikado kemi tau ngan eao! Ga pade, Deo ikado kemi tau ngan gergeu toa apameai na. ⁴³ Be gau taine madongan ga ag Maron itna inam pagau? ⁴⁴ Ngansa tangag ilongo lem ado kemi pagau, ta gergeu toa apageai ne itin igelgel ga idug. ⁴⁵ Be kemi tau ngan eao, ngansa lolom matua ngan Maron ele posanga pago ta eao eadi mambe eine ga iuot tautaunga.”

Maria ele baunga

⁴⁶ *Ta Maria ikeo,

“Ngan gau lolog, napakuru ngan Maron,

⁴⁷ be ngan tautaudig, gau tinig igelgel ngan Deo toa ibada gau mulian.

⁴⁸ Ngansa gau edag kapei mao,

* **1:37:** OM 18.14 * **1:46:** 1Sml 2.1-10

- be ei imata nanan gau ele taine paeaeanga.
 Ega, labone ga muriai ga ilalala ga ila, gid panua
 toa ngada oa ga tikeo ga Deo ikado kemi tau
 ngan gau,
 49 ngansa Deo matua soke tau ikado danga
 kapei ngan luanga gau.
 Ei ieda itutui tau.
- 50 *Ele kadonga lolo isat aea iparangrang gid
 panua toa tilolon ngan ei,
 labone ga muriai ga ilalala ga ila.
- 51 *Ngan ibage, ikado naurata kapeipei.
 Gid panua toa tiuangga gid kekelegid edad
 kapeipei, ei isere gid.
- 52 *Gid mamaron kapeipei toa timamado ngan led
 mul madonga aea kapeipei, ei isek gid ga
 tisulug gadio,
 be gid panua toa edad mao, ei isoa gid ga
 tidae.
- 53 *Gid panua toa pitoreagid, ei iparangrang gid
 ngan danga kemikemi,
 be gid panua toa led pat kapei, ei isere gid ga
 tila sapaeaan.
- 54 *Ei ilua gid ele paeaeanga Israel ad,
 be imata sapian ele kadonga lolo isat aea
 ngan gid oa mao.
- 55 *Eine ele kadonga lolo isat aea toa ikado ngan
 Abraam ga itubtub toa mugaeai ga inam,
 lalaede mambe ikeo pagid tibutibuda.”

* 1:50: Sng 103.13,17 * 1:51: 2Sml 22.28 * 1:52: Jop 12.19,
 5.11, Sng 147.6 * 1:53: Sng 34.10 * 1:54: Sng 98.3 * 1:55:
 OM 17.7, Mai 7.20

⁵⁶ Be Maria idio pan Elisabet irangrang ngan taiko tol, ga kus ta iluai mulian ele tuangai.

Elisabet ipopo Ioanes Paliliunga aea

⁵⁷ Idio ta Elisabet imata poponga aea inam boloma, ta ipopo gergeu aranga. ⁵⁸ Aea tuanga ipu ga isobosobo tilongo mambe Maron ilolo isat kapei ngan ei, ta tinid igelgel toman ngan ei.

⁵⁹ *Be ngan ado lima ga tol aea, tinam ngan gergeu aea palunga ta tiuangga tidol itama ieda Sekaraia idae ngan ei. ⁶⁰ Be itna ikeo, “Mao, be taoato ieda Ioanes.”

⁶¹ Ta tikeo pan bedane, “Eao sobom eta ieda toa bedana mao.”

⁶² Tota tiposa ngan baged ga ila pan itama ngansa tiuangga tiuatai, ei ikim ieda sai. ⁶³ Ta ibeta ngan pat bodenga aea ta ibode posanga bedane, “Ei ieda Ioanes.” Ta panua toa ngada oa timatala. ⁶⁴ Be mole mao, iaoa ikakai ta imae imalamalan ta iposaposa be isoa Deo ieda.

⁶⁵ Panua toa tuangai oa timataud, be panua ngan tuanga ga tuanga bereoeai ngan tibur kapei Iudea tiposaposa ngan gid danga toa ngada ne. ⁶⁶ Be panua toa ngada oa tilongo bedaoa, matad nanan posanga toa ne lolodeai ta tibetabeta pol ngan gid bedane, “Gergeu toa ne, muriai ga iuot eaba madongan?” Ngansa Maron idol ibage ga idae ngan ei.

Sekaraia ibada Deo iaoa

⁶⁷ Idio ta gergeu itama Sekaraia iuon ngan Itautau Tutui ta ibada Deo iaoa ta ikeo,

* **1:59:** OM 17.12, Wkp 12.3, Lu 2.21

- 68 **“Tasoa Maron ieda, ei Deo togita Israel,
ngansa ei inama ngan luanga gita ele panua,
ta ipola gita ta tatnan leda madonga paeamao.*
- 69 **Ei isula eaba ede iura kapei, ta iuot ngan iaoa
kelede pan ele paeaeanga Devit.
Ta eaba toa ne inama ngan badanga gita
mulian.*
- 70 *Eine mambe ikeo pagid ele panua tututui toa
tibabada iaoa mugaeai.*
- 71 **Isula eaba toa oa ngan badanga gita mulian
pagid ada miri itamatama bagedeai
ga pagid panua toa ngada oa lolod paeamao
ngan gita.*
- 72 **Ikado bedaoa ngan pasolannga ele kadonga
lolo isat aea pagid tibutibuda,
ta labone imata nanan ele posanga tutui toa
irau toman ngan gid mugaeai.*
- 73 **Eine ele posanga tautaunga toa ikado pan
tibuda Abraam*
- 74 *ngan badanga gita mulian pagid ada miri ita-
matama bagedeai,
ta tarangrang ngan tamataud mao, be
takakado ele naurata*
- 75 **ga tapasolan mambe Deo ele ul ienono ngan
gita ga tamamado tutui imatai somisomi
ado ga ado.*
- 76 **“Be eao leg gergeu, gid ga tiuato eao eaba toa
ibada Deo Gadae Tau iaoa,*

* **1:68:** Sng 72.18 * **1:69:** Sng 18.2 * **1:71:** Sng 106.10
* **1:72:** OM 17.7, Sng 105.8-9 * **1:73:** OM 22.16-17 * **1:75:**
Tt 2.12-14 * **1:76:** Ais 40.3

ngansa eao ga muga ngan Maron ta patutui edap ngan ei.

77 *Eao ga paoatai ele panua ngan saoa danga ei iuangga ikado ngan samumnga led kadonga sasat ga saoa danga iuangga ikado ngan badanga gid mulian.

78 *Ada Deo ikado bedane ngansa ilolo inam pagita ga ilolo isat tau ngan gita. Ngan ele kadonga lolo isat aea toa ne, isula ele eaba toa oa mambe ado itara buburiai ga isulug ga inam pagita.

79 Gid panua toa timamado ngan tibur dodom ga timataud matenga, eine ga itara gid.

Ta ei ga ipasolan gita ta talalala ngan edap lolo tarui aea.”

⁸⁰ Tota gergeu toa oa idae kapei ga ibada pamatua ngan inam pan Itautau Tutui. Ei imamado ngan tibur modamodanga ga irangrang ngan ado toa ei per ga iuot masaeai pagid Israel.

2

Maria ipopo Iesus (Mateus 1.18-25)

¹ Ngan ado toaiua, Kaisa Ogastus ei maron kapei ngan tibur toa ngada oa Rom, be idol ele apu kapei ede ngan badanga panua toa ngada oa edad ga idae ngan laulau. ² Naurata toa ne ngan panua edad aea badanga iuot ngan taun

* 1:77: Jer 31.34 * 1:78: Ais 60.1-2

toa Kuirinius iman madidnga kapei ngan tibur Siria. (Be muriai ngan ado toaiua, tibada panua edad parua aea pade.) ³ Tota panua toa ngada oa tiluagid mulian ad tuanga ipuai ngan tibode edad.

⁴ Be Iosep pade itnan tuanga Nasaret ngan tibur kapei Galili ta ila ngan tibur kapei Iudea ngan tuanga Betleem, toa mugaeai maron kapei Devit imamado ngan. Ikado bedaoa ngansa ei iuot ngan iaoa kelede pan Devit. ⁵ Tota gisirua Maria tila ngan dolnga edad ga idae ngan laulau pade. Maria toa, tisio ei ngan oainga Iosep, be iapa. ⁶ Gid timamado Betleem maitne be Maria imata boloma ngan poponga. ⁷ Tota ipopo ele gergeu lautabe aranga ta imol ei ngan malo ilia mamarae ta ipaeno ei ngan gid bulmakao ad golomada, ngansa luma kaluae aea iuon tau ngan gid panua.

Gid anggelo tipalongo gid panua timariala ngan sipsip

⁸ Be boloma ngan tibur toa oa, gid panua edengada timamado saupuiai be timariala ngan led sipsip bong. ⁹ Mole mao, anggelo ton Maron iuot pagid, be taranga ton Maron ibaliu ngan gid. Ta timataud kapei tau. ¹⁰ Be anggelo ikeo pagid bedane, “Amataud mao. Ega, gau natal ato kemi ga inam pagimi, ta ikado ga gimi panua toa ngada ne tinimi igelgel. ¹¹ Eine ga bedane: Labone ngan Devit ele tuanga, taine ede ipopo gergeu aranga. Gergeu toa ne eine Kristus* ami Maron toa ibada gimi mulian. ¹² Be gimi ga aoatai ngan ei ngan

* **2:11:** Gera palongonga ngan posanga idil Kristus ngan Mt 1.16.

kilala ga oaine: Gimi ga agera gergeu ede timol ei ngan malo ilia mamarae ta ienono ngan gid bulmakao ad golomada.”

¹³ Be mole mao gid anggelo iaoa kapei ede buburiai aea per ga tiuot toman ngan anggelo toa oa. Gid tisoa Deo ieda ta tikeo,

¹⁴*“Tasoa Deo ieda toa imamado gadae tau!
Be gid panua tanoeai toa Deo itin igelgel ngan gid, eine ele kadonga lolo tarui aea idio pagid.”

Gid panua timariala ngan sipsip tila tigera Jesus

¹⁵ Gid anggelo titnan gid ga tila buburiai ga kus, ta gid panua toa timariala ngan sipsip oa tiposa pol ngan gid ta tikeo, “Toa patautene tala Betleem ta tagera danga toa Maron ipalongo gita ngan!”

¹⁶ Tota manmanae ga tila ta tigera Maria ga Iosep ga gergeu toa ienono ngan gid bulmakao ad golomada.

* **2:14:** Lu 19.38

Tigera Maria ga Iosep ga gergeu toa ienono ngan gid bulmakao ad golomada.

¹⁷ Tigera ei ga kus, tota tipaoasasa angelo ele posanga ngan gergeu toa ne. ¹⁸ Be gid panua toa ngada oa tilongo led posanga ta timatala. ¹⁹ *Be Maria imata nanan danga toa ngada oa ta idol ga ienono iloleai. ²⁰ Idio ta gid panua toa timariala ngan sipsip oa tiluagid mulian be tisoa Deo ieda ga tipakuru ngan ei, ngansa danga toa ngada oa tilongo ga tigera, eine iuot tautaunga mambe angelo ikeo pagid ngan.

Gid tiuato Iesus ieda

²¹ *Ngan ado lima ga tol aea, tipalu ei ta tiuato ieda Iesus. Itna iapa ngan ei maitne be angelo

* **2:19:** Lu 2.51 * **2:21:** Lu 1.31

iposa ngan ieda toa bedaoa.

Simeon ga Ana tigeria Iesus Deo ele lumaeai

²² *Ngan ado toaiua, Maria inasi kadonga ngan sigiringa ei ga ele gergeu tinid aea muk Deo imatai mambe Moses ele apu ikeo ngan. Ga kus ta tibada gergeu ga tila Ierusalem ngan dolnga ei ga idae Maron ibageai. ²³ *Kadonga toa bedaoa inasi Maron ele apu aea posanga ga bedane, “Manta adol leg ul ngan lemi gergeu arangaranga lautabtabe toa ngada ne ta timan gau leg.” ²⁴ *Ga pade, tikado tenainga mambe Maron ele apu ikeo ngan ga bedane, “Manta atenai man barur rua, mao man ganei rua.”

²⁵ Be ngan ado toaiua, eaba ede ieda Simeon imamado Ierusalem. Ei eaba tutui ga ilolon ngan Deo, be Itautau Tutui ienono pan. Somisomi imamado be isangasanga Deo ngan sulanga eaba ede ngan ramusnga ele panua Israel. ²⁶ Be Itautau Tutui ipaola posanga pan, ngan ei ga imate maitne be igeria Maron ele eaba toa tiuato ei Kristus. ²⁷ Idio ta inasi Itautau Tutui ele kimnga ta idudunga ga ila ngan Deo ele luma aea ala. Be mole mao, Iesus itna ga itama tibada ei ga idudunga toa eoa ngan dolnga ei ga idae Maron ibageai mambe apu ikeo ngan. ²⁸ Be Simeon igeria ei ta ikisi ei ta isoa Deo ieda ta ikeo,

²⁹ “Maron, gau lem paeaeanga. Labone narangrang ngan natnan tano toa ne be lolog itarui ta nala.

* **2:22:** Wkp 12.1-8 * **2:23:** IM 13.2,12 * **2:24:** Wkp 12.8

30 *Ngansa ngan gau matag nagera gergeu toa eao sula ei ngan badanga gai mulian.

31 Eao sio ei motean ta pasolan ei pagid panua busa matadeai.

32 *Ei mambe taranga kapei ede ipasolan gid alu padengada ngan lem edap, ga ikado lem panua Israel ga oalud kapei.”

33 Be gergeu itama ga itna timatala ngan natud aea posanga toa bedaoa. 34 *Ga kus ta Simeon ikado posanga kemi ngan pamatuanga gid. Be ikeo pan itna Maria bedane, “Ega, Deo isio gergeu toa ne ngan kadonga panua busa Israel ga edad isulug ga padengada edad idae. Ei mambe kilala ngan Deo ele edap, be panua busa ga tiselele ei. 35 Toa bedaoa ta panua busa led posanga mumulnga lolodeai ga iuot masaeai. Be eao pade ga lolom isat kapei tau ngan ei, ta eao ga naman mambe didi paraunga aea igal lolom.”

36 Be ngan ado toaiua, taine kapei ede ibabada Deo iaoa imamado, ieda Ana. Ei Panuel inat taine ngan iaoa kelede pan Aser. Mugaesai ei taine blala ta iuai aranga ede, be rai lima ga rua ga kus ta iadaoa imate. 37 Tota iman asape irangrang ngan aea rai sangalima sangaul tol igegea pange. Somisomi itnan Deo ele luma aea ala mao, be idio toa eoa ta isoasoa Deo ieda ga iplese annga ga ikakado raring bong ga ado. 38 Be tutui ngan ado imata toa oa, ei inam boloma pan gergeu ta ikado posanga kemi pan Deo, be iposaposa

* **2:30:** Ais 52.10, Lu 3.6, Tt 2.11 * **2:32:** Ais 42.6, 49.6, 52.10

* **2:34:** Ais 8.14, Mt 21.42, 1Pe 2.8

ngan ei pagid sapadua toa lolod iminmin ngan Deo ipola ele panua Ierusalem ad ta titnan led madonga paeamao.

Iosep ga Maria tiluagid mulian Nasaret

³⁹ *Iosep ga Maria tikado danga toa ngada oa mambe Maron ele apu ikeo ngan ga kus, ta tiluagid mulian led tuangai Nasaret ngan tibur kapei Galili. ⁴⁰ Be gergeu toa oa idae kapei ga itin pakpakia, be ele oatainga kapei, ga Deo ele kadonga lolo marum aea ienono pan.

Iesus ila Deo ele lumaeai ngan ei aea rai sangaul igegea rua

⁴¹ *Be rai ga rai, Iesus itama ga itna tilagalaga Ierusalem ngan eaneannga Pasova aea. ⁴² Tota ngan ei aea rai sangaul igegea rua, tila ngan eaneannga toa oa mambe somisomi tikakado. ⁴³ Be eaneannga toa oa kus, ta itama ga itna tilalala ga tiluagid. Be tiutai mambe Iesus idio imamado maitne Ierusalem oa mao. ⁴⁴ Gisirua tiadi mambe ei asingada gid panua padengada tilalala. Tota ngan ado dodol toaiua, gisirua tilalala ga tila. Be muriai tota tiloilo ei rabu ngan sobosobod ga oaeoaed. ⁴⁵ Tiloilo ei ga mao, tota tipul gid mulian ga tila Ierusalem ngan ilonga ei. ⁴⁶ Idio ga ado tol muriai ta tiuot ngan ei gadudunga ngan Deo ele luma aea ala, be imamado rabu ngan gid panua paoatainga ad be ilongolongo led posanga ga ibetabeta gid pade.

* **2:39:** Mt 2.23 * **2:41:** IM 12.24-27, 23.14-17, Lo 16.1-8

Tiuot ngan ei rabu ngan gid panua paoatainga ad.

47 Be sapadua toa tilongo ele posanga, timatala kapei ngan ele oatainga ga ele kolinga led be-tanga. 48 Itna ga itama tigera ei ta tikakrik, be itna ikeo pan bedane, “Natug, ikamado eao kado toa bedane ngan gai? Ega, gairua tamam lolomai ede ga ede be ailoiilo go.”

49 Be Iesus ikeo pagid, “Ikamado ga ailoiilo gau? Gau manta namamado Tamag ele lumaeai,† be gimi aoatai mao?” 50 Be gisirua tiutai ngan ele posanga ipu mao.

51 *Ga kus ta ila toman ngan gid ta tiluagid mulian Nasaret, ta ilongolongo gisirua linged. Be itna imata nanan danga toa ngada ne ta idol ga ienono iloleai. 52 *Be Iesus itub ga idae kapei

† 2:49: Posanga idil toa ne ipu ede pade ngan posanga Grik ga bedane: Gau manta namamado ngan Tamag ele danga sisid.

* 2:51: Lu 2.19 * 2:52: 1Sml 2.26, Snd 3.4

ga ele oatainga kapei, be Deo ikim ei tau, ga gid panua tikim ei pade.

3

*Ioanes Paliliunga aea ipaola posanga
(Mateus 3.1-12, Markus 1.1-8, Ioanes 1.19-28)*

¹ Be ngan rai toaiua, Kaisa Taiberius ei maron kapei ngan tibur toa ngada oa. Be ngan aea rai sangaul igegea lima, Pontius Pailat ei gavana ngan tibur Iudea, ga Erot Antipas ei madidnga kapei ngan tibur Galili, ga Erot Antipas itar kakau Pilip ei madidnga kapei ngan tibur Ituria ga Trakonitis, ga Lisantias ei madidnga kapei ngan tibur Abilene. ² Be ngan rai toa oa pade, Anas ga Kaiapas timan madidnga kapeipei tenainga ad. Be tutui ngan taun toaiua, Deo ele posanga iuot pan Sekaraia inat Ioanes toa imamado ngan tibur modamodanga. ³ *Tota ila ngan tibur toa ngada oa boloma ngan eau Iordan ta ipaola posanga pagid ipom ngan gid manta tipul lolod ga tibada paliliunga, ta Deo isamum led kadonga sasat. ⁴ *Kadonga toa ne iuot lalaede mambe laulau ton Aisaia, eaba toa ibada Deo iaoa mugaeari ikeo ngan ga bedane,

“Ngan tibur modamodanga, eaba ede ipotatae ta ikeo ga,

‘Manta asaoa Maron ele edap
ga apatutui kemi!

⁵ Gid bereo toa ngada oa, manta aket gid ga tisulug,

* **3:3:** PA 13.24 * **3:4:** Ais 40.3-5

ta apaon gid baba dubuaii.

Be gid edap ikonggekongge, manta apatutui,
ga edap isaoa idio ga idae, manta aris ga iuot
kemi.

6 Tota gid panua toa ngada ne ga tigeria saoa
danga Deo ikado ngan badanga gid mu-
lian.’ ”

7 *Be Ioanes ikado posanga ga ila pagid panua
toa tinam pan ngan badanga paliliunga ta ikeo,
“Gimi mota ele gergeu! Sai ipabib lemi ta aoangga
abada paliliunga sapaeen ta aeaon ngan Deo ele
kadonga lolo bake aea toa teta pade ga iuot?
Irangrang ngan akado toa bedaoa mao. 8 *Tota
oangga apul lolomi, manta apatutui lemi kadonga
pade, ta ipasolan mambe gimi apul lolomi tau-
taunga. Be kado apakaka gimi mulian ta aoangga
gimi iaoa kelede pan Abraam, ta ngan ipu toaine
Deo ga ipanas gimi mao. Eine mao. Ngansa
gau nakeo pagimi, Deo irangrang ngan ikado gid
patpat toa ne ga tiuot iaoa kelede pan Abraam.

9 *Be kabasi ienono motean abei ipuaii. Ta abei
isaoa toa itautau kemikemi mao, eine ga iged ta
itado ga idae dingaeai.”

10 Idio ta gid ipom tibeta ei bedane, “Be gai ga
akado mado?”

11 Ta ikoli led posanga bedane, “Oangga sai aea
barikia rua, manta ipan iuae ede pade, toa ei aea
mao. Be oangga sai aea annga ienono, manta
ikado toa bedaoa pade.”

* 3:7: Mt 12.34, 23.33 * 3:8: Ins 8.33 * 3:9: Mt 7.19

12 *Be gid panua takis ad pade tinam ngan badanga paliliunga ta tikeo, “Eaba paoatainga am, gai ga akado mado?”

13 Ta ikeo ga, “Irangrang ngan adada sapaeen gid panua led pat mao. Be manta abada pat ianun isaoa gid madidnga tikeo pagimi ngan.”

14 Be gid panua paraunga ad pade tibeta ei bedane, “Be gai ga akado mado?”

Ta ikeo pagid, “Irangrang ngan apamataud gid panua ngan badanga sapaeen led pat mao ga apamadid gid ngan posanga sapaeen mao pade. Be saoa olnga toa gimi abada, manta lolomi kelede ngan.”

15 Be panua toa ngada oa lolod iminmin ngan Deo ibada gid mulian ad isat bagedeai ta tigaga matad alele. Be lolod ede ga ede ngan Ioanes ta tikeo lolodeai bedane, “Kado eaba toa ne eine Kristus*?”

16 *Ta Ioanes ikoli panua toa ngada oa led posanga bedane, “Gau napaliliu gimi ngan eau, be eaba ede inam muriai ngan gau, ei iura kapei ngan gau. Ei iasal gau tau, ta irangrang ngan nalua ei ngan ele su aea polanga mao. Ei ga ipaliliu gimi ngan Itautau Tutui ga dinga. 17 Ei mambe eaba ikisi ele dudinga kapei, ta ilelean sakirkir toa ngada oa ienono ngan wit. Ei ga isuk gid wit itautau ta idol ngan ele luma wit aea. Be wit aea sakirkir, ei ga itado ga idae dingaeai. Dinga toa oa irangrang ngan imate mao.” 18 Be Ioanes idada gid ipom lolod ngan

* **3:12:** Lu 7.29 * **3:15:** Gera palongonga ngan posanga idil Kristus ngan Mt 1.16. * **3:16:** PA 13.25

posanga padengada busa, ta ipapaola Deo ele ato kemi pagid.

Erot idol Ioanes Paliliunga aea ngan luma panasnga aea

¹⁹ *Be Ioanes idaba madidnga kapei Erot, ngansa ei iuai ele kadenge Erodias ga ikado kadonga sasat padengada. ²⁰ Tota gadae ngan gid kadonga sasat toa ne, Erot ikado kadonga sat ede pade ga bedane: Idol Ioanes ga idudunga ngan luma panasnga aea.

Ioanes ipaliliu Iesus

(Mateus 3.13-17, Markus 1.9-11)

²¹ Be ngan taun toaiua gid ipom tibabada paliliunga pan Ioanes maitne, Iesus pade inam ta ibada paliliunga. Ei irararing, be bubur ipokakai, ²² *ta Itautau Tutui ipul ei ga iuot mambe man barur ta isulug ga inam pan. Be babanga ede isulug buburiai ga inam ta ikeo, “Eao gau Natug. Gau nakim go tau. Tinig igelgel ngan eao.”

Iesus itubtub edad

(Mateus 1.1-17)

²³ *Iesus aea rai mambe sangaul tol ngan ado toaiua ipei ele naurata. Gid panua tiuangga ei Iosep inat.

Be Iosep ei Eli inat.

²⁴ Eli ei Matat inat.

Matat ei Livai inat.

Livai ei Melki inat.

Melki ei Ianai inat.

* **3:19:** Mt 14.3-4, Mk 6.17-18 * **3:22:** Ins 1.32 * **3:23:** Lu 4.22, Ins 6.42

Ianai ei Iosep inat.

²⁵ Iosep ei Matatias inat.

Matatias ei Amos inat.

Amos ei Naum inat.

Naum ei Esli inat.

Esli ei Nagai inat.

²⁶ Nagai ei Mat inat.

Mat ei Matatias inat.

Matatias ei Semen inat.

Semen ei Iosek inat.

Iosek ei Ioda inat.

²⁷ Ioda ei Ioanan inat.

Ioanan ei Resa inat.

Resa ei Serubabel inat.

Serubabel ei Sealtiel inat.

Sealtiel ei Neri inat.

²⁸ Neri ei Melki inat.

Melki ei Adi inat.

Adi ei Kosam inat.

Kosam ei Elmadam inat.

Elmadam ei Er inat.

²⁹ Er ei Iosua inat.

Iosua ei Elieser inat.

Elieser ei Iorim inat.

Iorim ei Matat inat.

Matat ei Livai inat.

³⁰ Livai ei Simeon inat.

Simeon ei Iuda inat.

Iuda ei Iosep inat.

Iosep ei Ionam inat.

Ionam ei Eliakim inat.

³¹ Eliakim ei Melea inat.

Melea ei Mena inat.

Mena ei Matata inat.

Matata ei Natan inat.

Natan ei Devit inat.

32 *Devit ei Iesi inat.
Iesi ei Obet inat.
Obet ei Boas inat.
Boas ei Salmon inat.
Salmon ei Nason inat.
33 Nason ei Aminadap inat.
Aminadap ei Atmin inat.
Atmin ei Arni inat.
Arni ei Esron inat.
Esron ei Peres inat.
Peres ei Iuda inat.
34 Iuda ei Iakop inat.
Iakop ei Aisak inat.
Aisak ei Abraam inat.
Abraam ei Tera inat.
Tera ei Naor inat.
35 Naor ei Seruk inat.
Seruk ei Reu inat.
Reu ei Pelek inat.
Pelek ei Eber inat.
Eber ei Sela inat.
36 *Sela ei Kainan inat.
Kainan ei Arpaksat inat.
Arpaksat ei Siem inat.
Siem ei Noa inat.
Noa ei Lamek inat.
37 Lamek ei Metusela inat.
Metusela ei Enok inat.
Enok ei Iaret inat.
Iaret ei Maalalel inat.
Maalalel ei Kenan inat.
38 *Kenan ei Enos inat.
Enos ei Set inat.
Set ei Adam inat.
Be Adam ei Deo inat.

* 3:32: Rut 4.17-22 * 3:36: OM 11.10-26 * 3:38: OM 4.25-26

4

Eaba paeamao itoba Iesus

(Mateus 4.1-11, Markus 1.12-13)

¹ Iesus itnan eau Iordan ta iluai mulian ga inam, be Itautau Tutui iuon ngan ei. Inasi Itautau Tutui ilinge ta ila ngan tibur modamodanga ² ta imamado toa eoa irangrang ngan aea ado sangaul pange, be eaba paeamao itobatoba ei. Be ngan taun toaiua Iesus ian annga eta mao, ta muriai ngan gid ado toa oa, ei pitoreanei.

³ Ta eaba paeamao ikeo pan bedane, “Oangga eao Deo Inat, posa ngan pat toa ne ta iuot am bret.”

⁴ *Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, “Deo ele laulau aea posanga ikeo ga, ‘Eaba eta irangrang ngan badanga madonga kemi ngan eannga bret kekelen mao.’”

⁵ Ga kus ta ibada ei ta tidae ga tila ngan tibur ede gadae, ta manmanae ipasolan ei ngan tibur kapei togid mamaron kapeipei toa ngada ne tanoelai. ⁶ Ta eaba paeamao ikeo pan, “Gau ga nadol tibur toa ngada ne toman ngan aea danga sisid kemikemi ga idae eao bagemeai. Ngansa ienono gau bagegeai, ta gau narangrang ngan nabada ga ila pan eaba sai nakim. ⁷ Tota oangga eao kor aem ta soa gau edag, eine danga toa ngada ne ga iman lem.”

⁸ *Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, “Deo ele laulau aea posanga bedane, ‘Eao manta soa am Maron Deo ieda, ta eao kikisi ei kekelen ele naurata.’”

* **4:4:** Lo 8.3 * **4:8:** Lo 6.13-14

⁹ Idio ta ibada ei ga tila Ierusalem, ta ipamadid ei gadae Deo ele luma kapei ipaoeai ta ikeo pan, “Oangga eao Deo Inat, ta dug ga sulug.

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society

Satan ipamadid Iesus gadae Deo ele luma kapei ipaoeai.

10 *Ngansa Deo ele laulau aea posanga bedane,
 “ ‘Ei ga iposa matua pagid ele angelo
 ta matad ikisi go.’ ”

11 Ga pade ikeo,

“ ‘Gid ga tisoa go ngan baged,
 ngan kado ta pat eta igal aem.’ ”

12 *Be Iesus ikoli ele posanga bedane, “Deo ele
 laulau ikeo ga, ‘Eao toba am Maron Deo padam.’ ”

13 *Io, eaba paeamao ipasala ele tobanga toa
 ngada oa ga kus ta itnan ei ga ila, be isanga ado
 eta kemi ngan tobanga ei pade.

*Iesus ele naurata iuot matamata Galili
 (Mateus 4.12-17, Markus 1.14-15)*

14 Be ngan Itautau Tutui iura, Iesus iluai mulian
 ga ila ngan tibur Galili. Ta iualu iuasasa ga ila
 ngan tibur toa ngada oa. 15 Somisomi ipapaoatai
 gid ipom led luma raring aea iloleai, be gid panua
 toa ngada oa tiposaposa kemi ngan ei.

*Gid Nasaret tipul murid ngan Iesus
 (Mateus 13.53-58, Markus 6.1-6)*

16 Idio ta Iesus ila tuangai Nasaret toa mugaeai
 imamado ngan ga irangrang ngan idae kapei.
 Be ngan Ado Earainga aea, ila idudunga ngan
 luma raring aea mambe somisomi ikakado, ta
 idae imadid ngan oatonga Deo ele laulau. 17 Tota
 titumian laulau ton Aisaia, eaba toa ibada Deo

* 4:10: Sng 91.11-12 * 4:12: Lo 6.16, 1Ko 10.9 * 4:13: Ibr
 2.18, 4.15

iaoa mugaeai, ga ila pan ta ipaola ga iuot ngan posanga toa ikeo ga bedane,

18*“Maron Itautau Tutui ta ienono pagau, ngansa itok bude kemi ga idae ngan laborag ngan sionga gau ngan paolanga ato kemi pagid panua lululunga ad.

Ga isula gau ngan palongonga gid panua toa timanman paeaeanga, ngan Deo ipola gid ta titnan led madonga paeamao.

Ga napalongo gid panua matad sususu ta tigeragera pade.

Ga napola gid panua toa ad kadonga kulupulupu ta timado led kemi.

19 Ga napalongo gid panua ngan taun toa ilalala ga inam ga bedane: Maron ga ilolo kemi ngan ele panua.”

20 Io, iuato ga kus ta ipol mulian laulau toa oa ta ibada ga ila pan eaba toa imugamuga ngan luma raring aea, ta idio imado. Be panua toa ngada oa luma raring aea iloleai matad inono ei. 21 Ta ikeo pagid bedane, “Deo ele posanga toa alongo naoato pagimi, labone iuot tautaunga.”

22*Io, gid panua toa ngada oa tiposa kemi ngan ei, be timatala ngan gid posanga kemikemi toa ikakado ta tikeo, “Eaba toa ne Iosep inat na?”

23 Ta ikeo pagid, “Gau naoatai, gimi aoangga atado oanenga itna ngan gau ta akeo ga bedane, ‘Oangga eao eaba keminga am, manta kemi go mulian. Eao manta kado gid uisinga etangada

* 4:18: Ais 61.1-2 * 4:22: Lu 3.23, Ins 6.42

am tuanga ipuai mambe gai alongo eao kakado Kapernaum.”

²⁴ *Ta ikeo, “Nakeo tautaunga pagimi, oangga eaba ibada Deo iaoa ngan ele tuanga ipu, eine ga tinid igelgel ngan badanga ei mao. ²⁵ *Gau napakaka mao, be ngan ado toaiua Elaija ibada Deo iaoa mugaeai, gid asapsape Israel ad busa timamado. Ngan taun toaiua Deo ipakala mari-amba, ta aoara itap mao ga irangrang ngan rai tol ga taiko lima ga ede, tota sapanga kapei iuot ngan tibur toa ngada oa. ²⁶ *Be Deo isula Elaija ga ila ngan luanga asape eta Israel aea mao. Deo isula ei ga ila pan asape ede toa alu ede pade aea ngan tuanga Sarepat ngan tibur kapei Saidon. ²⁷ *Ga pade, ngan taun toaiua Elisa ibada Deo iaoa, eine gid panua busa Israel tibada dibala kankan. Be Elisa ikemi eta ngan gid mao. Ikemi eaba alu ede pade aea, Naman kekelen ngan tibur kapei Siria.”

²⁸ Io, panua toa ngada oa luma raring aea iloleai tilongo posanga toa oa ta lolod bake. ²⁹ Tota tidae ta tisere ei ga ila gaot ngan tuanga, ta tidada ei ga ila imadid perper imatai toa led tuanga idigeai, ta tiuangga titado ei ga isulug. ³⁰ Be ei ilalala rabu ngan gid ipom ta itnan gid ga ila.

*Iesus isere iriau paeamao ngan eaba ede
(Markus 1.21-28)*

³¹ Iesus isulug ga ila ngan tuanga Kapernaum ngan tibur kapei Galili, ta ngan Ado Earainga aea ipapaoatai gid ipom. ³² *Be gid tikakrik ngan

* **4:24:** Ins 4.44 * **4:25:** 1Kin 17.1,7 * **4:26:** 1Kin 17.8-16
* **4:27:** 2Kin 5.1-14 * **4:32:** Mt 7.28-29

ele paoatainga, ngansa ei ikakado ele posanga mambe eaba ieda kapei.

³³ Be gadudunga ngan luma raring aea, eaba ede toa iriaua paeamao ienono ngan ei oa imamado. Ei ingangar kapei ta ikeo ga, ³⁴ “Ae! Iesus Nasaret am, eao oangga kado mado ngan gai? Eao oangga paeabu ngan gai na? Gau naoatai ngan go. Eao Eaba Tutui ton Deo.”

³⁵ Be Iesus idaba ei ta ikeo, “Kapin aoam ta tnan eaba toa na.” Io, iriaua paeamao itado eaba toa oa ga isulug tanoeai gid panua matadeai, ta itnan ei ga ila be ipaeabu ngan ei mao.

³⁶ Be gid panua toa ngada oa tikakrik ta tibetabeta pol ngan gid bedane, “Paoatainga toa ne madongan? Ei ikado posanga matua mambe eaba iura ga ieda kapei, ta gid iriaua papaeamao titnan gid panua ga tila.” ³⁷ Tota iualu ilado ga ila ngan tuanga toa ngada oa ngan tibur toa oa.

*Iesus ikado kemi Petrus ilaoa taine
(Mateus 8.14-15, Markus 1.29-31)*

³⁸ Iesus itnan luma raring aea ta ila idudunga Saimon ele lumaeai. Be Saimon ilaoa taine idibal ga itin iuanaoana tau. Ta tibeta Iesus ngan luanga ei. ³⁹ Idio ta ila imadid boloma imuliai ta iposa matua ngan oanaoananga toa oa. Tota dibala itnan ei ga ila. Be mole mao, taine toa oa idae ta ipan ad annga.

*Iesus ikado kemi panua busa
(Mateus 8.16-17, Markus 1.32-34)*

⁴⁰ Ado idil ngan lailai toaiua, ta gid panua tital sapedua ad dibala imata ede ga ede ga tila pan Iesus. Ta ei idol ibage ga idae ngan gid

kelede kelede ta ikado kemi gid. ⁴¹ *Be gid iriau papaeamao titnan panua busa pade, be tingangar ta tikeo, “Eao Deo Inat.” Be ei idaba gid ta ipakala aoad ngan posanga, ngansa gid tiuatai mambe ei Kristus*.

*Jesus ila ngan gid tuanga padengada
(Markus 1.35-39)*

⁴² Gaisala rumaruma ngan ado sae Iesus iuot ga ila ngan tibur ede modamodanga. Be gid ipom tiloilo ei ga irangrang ngan tiuot ngan ei, ta tiuangga tipaidi ei ta itnan gid mao. ⁴³ Be ikeo pagid bedane, “Gau manta nala ngan gid tuanga padengada ta napaola ato kemi ngan madonga Deo ibageai. Ngansa Deo isula gau ga nanam ngan ipu toaine.” ⁴⁴ *Tota ila ipapaola ele posanga ngan gid luma raring aea ngan tibur Iudea.

5

*Jesus ikado ga Petrus ibada ia busa
(Mateus 4.18-22, Markus 1.16-20)*

¹ *Idio ta Iesus imadmadid liu kapei Genesaret* isaleai, be gid ipom tinam tigong ei ngansa tiuangga tilongo Deo ele posanga. ² Be iger aoga rua togid panua ia aea badanga toa titnan ga idio ipatpat lab imatai, be gid tila tisisigiri led puo. ³ Tota ila idae ngan oaga ton Saimon ta ibeta ei ngan isarung oaga ta itnan lab ga iuot kauteta. Ta idio imado oagaeai be ipapaoatai gid ipom.

* **4:41:** Mt 8.29, Mk 3.11-12 * **4:41:** Gera palongonga ngan posanga idil Kristus ngan Mt 1.16. * **4:44:** Mt 4.23 * **5:1:** Mt 13.1-2, Mk 3.9-10 * **5:1:** Genesaret eine liu kapei Galili ieda ede pade.

⁴ Ei iposaposa ga kus ta ikeo pan Saimon, “Toto ga la siliai, ta atado lemi puo ga isulug ngan badanga ia.”

⁵* Be Saimon ikoli ele posanga bedane, “Maron, bong dodol ga iranrang ngan gaisala, gai abokoboko toa bedane be abada ia eta mao. Be ngan eao lem posanga, eine ga natado gid puo ga isulug.”

⁶ Io, tikado toa bedaoa ta tibada ia idaba kapei tau, ta led puo iuangga itakai. ⁷ Tota tikamo oaeoaed ngan oaga toa ede pade oa ta tinam ngan luanga gid. Ta tinonoi oaga toa rua oa ngan ia ga tiuangga timadi.

⁸ Be Saimon Petrus igera bedaoa, ta idol ilabora ga isulug boloma ngan Iesus iae ta ikeo, “Maron, la aluai ngan gau, ngansa gau eaba kadonga sasat ag.” ⁹ Iposa bedaoa ngansa ei gisingada iuaeoe tikakrik tau ngan ia busa toa tibada. ¹⁰ Be Sebedi ele gergeu rua, Jems ga Ioanes toa gisingada Saimon led naurata kelede, gid pade tikakrik.

Be Iesus ikeo pan Saimon bedane, “Mataud mao. Toa labone ga ila, eao ga babada gid panua ga tinam pagau.” ¹¹* Tota tisike led oaga ga idae labiai, ga kus ta titnan led danga sisid toa ngada oa ga idio, ta tila tinasi ei.

*Iesus ikado kemi eaba aea dibala kankan
(Mateus 8.1-4, Markus 1.40-45)*

¹² Idio ta Iesus imamado ngan tuanga ede, be toa eoa eaba ede imamado, be dibala kankan iuon ngan itin. Ei igera Iesus ta idol ilabora ga isulug tanoeai ta iansaban ei ta ikeo, “Maron,

* **5:5:** Ins 21.3-8 * **5:11:** Mt 19.27

oangga eao kim, eao rangrang ngan kado tinig ga iuot kemi Deo imatai†.”

¹³ Io, Iesus igaga ibage ta idol ngan ei ta ikeo, “Gau nakim. Ot kemi toa patautene.” Mole mao dibala kankan itnan ei.

¹⁴ *Ta Iesus iposa matua pan bedane, “Eao keo pan eaba eta pade ngan danga toa ne mao. Be la pasolan tinim pan eaba tenainga aea ta kado lem tenainga ngan tinim aea keminga mambe Moses ele apu ikeo ngan. Kadonga toa ne ga ipasolan gid mambe tinim iuot kemi tautaunga.”

¹⁵ Be mao, posanga ngan Iesus ele kadonga iuasasa ga ila kapei. Tota gid ipom busa tinaganagam somisomi ta tiluplup ngan longonga ele posanga ga ngan ad dibala aea keminga. ¹⁶ Be ei ilagalaga ngan tibur modamodanga ta idio iraring.

*Iesus ikado kemi eaba iae ga ibage imate
(Mateus 9.1-8, Markus 2.1-12)*

¹⁷ Ado ede Iesus ipapaoatai gid ipom, be gid Parisi ga madidnga apu ad timamado. Gid tinam ngan tuanga busa Galili ga Iudea ga tuanga Ierusalem ga tinam. Be Maron iura kapei ienono pan ngan keminga dibala. ¹⁸ Be mole mao panua edengada tibisi eaba ede ngan aea nagarengreng ga inam. Ei iae ga ibage imate, be tiuangga tidudunga ta tidol ei ga idio Iesus imatai. ¹⁹ Be led

† **5:12:** Gid Iuda led apu ikeo ga oangga eaba ede aea dibala kankan, ei irangrang ngan imamado tuangai mao, ga iraring toman ngan panua padengada mao pade. Ngan kado ta dibala iuore ngan panua padengada. Toa bedaoa ta tikeo ga eaba toa oa itin paeamao Deo imatai. Gera posanga ngan Wkp 13.43-46.

* **5:14:** Wkp 14.1-32

edap eta mao, ngansa ipom kapei tau. Tota tidaae luma ipaoeai ta tirepe usi ta tipasil ei toman ngan aea nagarengreng ga isulug rabu ngan gid panua, tutui Iesus imatai.

Tipasil ei toman ngan aea nagarengreng ga isulug tutui Iesus imatai.

20 *Be Iesus igera led kadonga lolo matua aea ta ikeo pan dibala tamad bedane, “Leg eaba, gau nasamum lem kadonga sasat na.”

21 Be gid madidnga apu ad ga gid Parisi tikeo lolodeai bedane, “Eaba toa ne sai ta iuanga ibada

* 5:20: Ais 43.25, Lu 7.48

Deo imul? Eaba eta irangrang ngan isamum gid kadonga sasat mao. Deo kekelen irangrang!”

²² Be Iesus iuatai ngan lolod ta ikeo pagid, “Ikamado ga akado posanga toa bedaoa lolomiaia?

²³ Posanga isaoa aea naurata malan: Oangga nakeo, ‘Gau nasamum lem kadonga sasat,’ mao oangga nakeo, ‘Dae madid ta lalala?’ ²⁴ *Be gau ga napasolan gimi ta irangrang ngan aoatai kemi mambe Eaba Inat ieda kapei tanoeai ngan samumnga kadonga sasat.” Ta ikeo pan dibala tamad bedane, “Nakeo pago, dae madid, bada am nagarengreng ta la lem lumaeai.” ²⁵ Io, mole mao ker ga idae imadid ipom matadeai, ta ibada aea nagarengreng toa ienono ngan oa ta ila ele lumaeai, be isoasoa Deo ieda.

²⁶ Gid panua toa ngada oa timatala kapei ta tisoa Deo ieda. Be timataud pade ta tikeo, “Danga toa tagera labone eine ede pade tau!”

Iesus ibaba Livai

(Mateus 9.9-13, Markus 2.13-17)

²⁷ Ga kus ta Iesus iuot ga ila ta igera eaba ede ibabada takis, ieda Livai, imamado ngan luma takis aea. Ta ikeo pan, “Eao nam nasi gau.” ²⁸ Tota itnan ele danga sisid toa ngada oa ga idio ta idae ga ila inasi ei.

²⁹ Idio ta Livai ikado eaneannga kapei ede ele lumaeai ngan Iesus. Be ipom kapei takis ad ga gid panua padengada tinam tianean toman ngan gid.

³⁰ *Be gid Parisi toman ngan led panua apu ad tiririak ga ila pagid ele aluagau ta tikeo, “Ikamado

* **5:24:** Ins 5.8 * **5:30:** Lu 15.1-2

ga gimi aeanean ga aunun toman ngan gid panua takis ad ga kadonga sasat ad?”

³¹ Be Iesus ikoli led posanga bedane, “Gid panua tinid kemi, led ipu eta ngan tila pan eaba keminga aea mao. Be gid dibala tilagalaga pan.

³² Gau nanam ngan babanga gid panua tututui mao, be nanam ngan babanga gid panua kadonga sasat ad ta tipul lolod.”

Iesus ele posanga pau irangrang ngan itlan led kadonga mugamuga mao

(Mateus 9.14-17, Markus 2.18-22)

³³ Be gid panua idanga ede tikeo pan Iesus bedane, “Ioanes ele aluagau somisomi tirararing ga tiplése annga, ga gid aluagau togid Parisi tikakado toa bedaoa pade. Be ikamado ga eao lem aluagau tianean ga tiunun?”

³⁴ *Ta Iesus ikeo pagid, “Oangga eaba ede iuai taine ta tikado eaneannga ngan led oainga, irangrang ngan gimi akado ga oaeoed tiplése annga mao, ngansa eaba oainga imamado rabu ngan gid. ³⁵ Be ado ede muriai, panua padengada ga tipaeoa eaba oainga ga ila aluai ngan gid. Ta ngan ado toaiua, gid ga tiplése annga.”

³⁶ Ta Iesus itado oanenga itna ede pade pagid bedane, “Eaba eta irangrang ngan itaka malo pau ilia ta isaisai ga idae ngan malo mugamuga aea baba mao. Oangga ikado bedaoa, eine ipaeabu ngan malo pau. Ga pade, malo pau ilia ga imata lalaede mambe malo mugamuga mao. ³⁷ Be eaba eta irangrang ngan iparere oain pau ngan meme itin kukul mugamuga mao. Oangga ikado

* 5:34: Ins 3.29

bedaoa, eine oain pau ga ikado meme itin kukul mugamuga ga pak, ta oain ga itoki, be meme itin kukul ga iduaea pade. ³⁸ Be gita taparere oain pau ga idudunga ngan meme itin kukul papau. ³⁹ Be oangga sai iun oain mugamuga, eine ga itin ngan unnga oain pau mao, ngansa ikeo ga oain mugamuga eine kemi.”

6

Iesus iposa ngan kadonga ngan Ado Earaingga aea

(Mateus 12.1-8, Markus 2.23-28)

¹ *Idio ta ngan Ado Earaingga aea ede, Iesus ilalala rabu ngan dadanga wit, be ele aluagau tipasu wit itautau edengada, ta tilumu itin kukul ngan baged ga ila ta tian. ² *Be gid Parisi edengada tikeo ga, “Ikamado ga akado kadonga toa ne itutui mao ngan Ado Earaingga aea?”

³ *Ta Iesus ikoli led posanga bedane, “Kado gimi aoato laulau ngan Devit ele kadonga toa mugaeari oa mao? Ngan ado toaiua, asingada iuaeoae pitoreagid, ⁴ *ta idudunga Deo ele palatai ta ibada bret tenaingga aea toa ienono Deo imatai, ta ian ga ipan iuaeoae ad pade. Be bret toa oa, itutui ngan gid panua tenaingga ad kekelegid tianean.” ⁵ Ta Iesus ikeo pagid, “Eaba Inat ei Maron ngan Ado Earaingga aea.”

Ngan Ado Earaingga aea, Iesus ikado kemi eaba ibage imate

(Mateus 12.9-14, Markus 3.1-6)

* **6:1:** Lo 23.25 * **6:2:** Ins 5.10 * **6:3:** 1Sml 21.1-6 * **6:4:** Wkp 24.5-9

⁶ Idio ta ngan Ado Earainga aea ede pade, Iesus idudunga ngan luma raring aea ta ipaoatai gid panua. Be eaba ede imamado toa eoa ibage oatai imate. ⁷ Be gid Parisi ga madidnga apu ad matad ingitngit Iesus, ngansa oangga tigera ei ikado kemi dibala ngan Ado Earainga aea, eine ga tisol ei ngan posanga. ⁸ Be ei iuatai ngan lolod, ta ikeo pan eaba toa ibage imate oa bedane, “Ker ga dae, ta madid rabu.” Tota idae imadid toa eoa.

⁹ Ta Iesus ikeo pagid, “Gau naoangga nabeta gimi bedane: Ngan Ado Earainga aea, eine tutui ngan takado kadonga kemi, mao takado kadonga paeamao? Eine tutui oangga tabada mulian gid panua, mao tapaeabu ngan gid?”

¹⁰ Io, imata inono gid kelede kelede ga kus ta ikeo pan eaba toa oa bedane, “Patutui bagem.” Tota ipatutui ibage, be iuot kemi mulian. ¹¹ Be gid lolod bake tau ta tiposa pol ngan gid ngan saoa danga tiuangga tikado ngan Iesus.

*Iesus isio ele aluagau sangaul ga igegea rua
(Mateus 10.1-4, Markus 3.13-19)*

¹² Idio ta ado ede, Iesus ikeo ga iraring ta idae ga ila lusiai. Be iraring ga ila pan Deo ngan bong dodol toaiua. ¹³ Gaisala rumaruma ngan ado sae, ibaba ele aluagau ga tinam pan ta isio sangaul ga igegea rua ngan gid ta iuato gid ele panua ato ad. ¹⁴ Edad ga bedane: Saimon toa iuato ieda ede pade Petrus, ga Andreas toa Saimon itar kakau, ga Jems, ga Ioanes, ga Pilip, ga Bartolomeus, ¹⁵ ga Mateus, ga Tomas, ga Jems toa Alpius inat, ga

Saimon toa tiuato ei Selot*, ¹⁶ ga Iudas toa Jems inat, ga Iudas Iskariot toa muriai idol Iesus ga idae aea miri itamatama bagedeai.

*Iesus ikemikemi panua busa
(Mateus 4.23-25)*

¹⁷ Iesus asingada ele aluagau tisorir lusiai ga tisulug, ta ei ila imadid ngan tibur ede aea dubu. Be ele aluagau busa tinam pan toman ngan ipom kapei tau ngan tibur Iudea ga tuanga Ierusalem, ga tibur Tair ga Saidon aea lab pade. ¹⁸ Gid busa tinam pan ngan longonga ele posanga ga ngan ad dibala aea keminga. Be gid panua toa iriau papaeamao tikakado gid, eine ikemikemi gid pade. ¹⁹ Ta gid busa tiparpar ngan sibonga ei, ngansa Deo iura ienono pan ta ikemikemi gid toa ngada oa.

*Iesus ikeo ngan gid panua toa ad kadonga kemikemi ga padengada ad kadonga papaeamao
(Mateus 5.1-12)*

²⁰ Be Iesus imata ila pagid ele aluagau ta ikeo,

“Kemi tau ngan gimi panua toa lemi danga sisid imata karanga mao!

Ngansa gimi amado Deo ibageai.

²¹ *Kemi tau ngan gimi panua toa pitoreagimi labone!

Ngansa Deo ga ipan gimi ga apami isum.

Kemi tau ngan gimi panua toa atangtang labone!

Ngansa gimi ga anginging.

* **6:15:** Ngan ado toaiua, tidol edaeda Selot ga idae ngan eaba sai toa iuangga isere gid Rom ta titnan Israel ga tidio. * **6:21:** Sng 126.5-6, Ais 61.3, PM 7.16-17

22 *Kemi tau ngan gimi oangga panua tigera gimi anasi Eaba Inat, be lolod paeamao ngan gimi, ga tisuk gimi, ga tidaba gimi sat, ga tipaeabu ngan edami.

23 “Oangga tikado toa bedaoa ngan gimi, manta adugdug ga tinimi igelgel, ngansa gimi ga abada ami lasunga kemi tau buburiai. Ngansa gid tibutibud tikado toa bedaoa pade ngan gid panua toa tibada Deo iaoa mugaeai.

24 “Be paeamao tau ngan gimi panua toa lemi danga sisid busa!

Ngansa lemi danga kemikemi tingelgel aea, abada ga kus.

25 Be paeamao tau ngan gimi panua toa apami isum labone!

Ngansa gimi ga pitoreagimi.

Be paeamao tau ngan gimi panua toa anginging labone!

Ngansa gimi ga lolomi isat ga atangtang.

26 Be paeamao tau ngan gimi oangga panua tiposaposa kemi ngan gimi!

Ngansa gid tibutibud tikado toa bedaoa pade ngan gid panua toa tipakaka ngan badanga Deo iaoa.”

*Gita manta takim ada miri itamatama
(Mateus 5.38-48, 7.12a)*

27 Iesus ikeo pade bedane, “Be gimi panua toa alongolongo leg posanga, gau nakeo pagimi bedane: Manta akim ami miri itamatama ga akado kemi ngan gid panua toa lolod paeamao ngan

* 6:22: Ins 15.19, 16.2, 1Pe 4.14

gimi. ²⁸ Be oangga panua tipaeabu ngan gimi ngan posanga paeamao, manta akado posanga kemi ngan pamatuanga gid. Ta oangga tikado paeamao ngan gimi, manta araring ngan luanga gid. ²⁹ Be oangga eaba eta ipoda papam, pul papam iadag ga ila pan pade. Be oangga eaba eta ipaeaoa lem pononga gaot aea, eao dangadangan tinim aea pononga pan mao. ³⁰ Be oangga sai igau go ngan lem danga eta, eao bada pan. Be oangga sai ipaeaoa lem danga sisid, irangrang ngan eao parpar ngan lem danga iluai mulian mao. ³¹ *Saoa kadonga akim gid panua tikado ngan gimi, manta akado toa bedaoa ngan gid pade.

³² “Be oangga akimkim gid panua kekelegid toa tikimkim gimi, irangrang ngan eaba eta ilasu gimi mao. Ngansa gid panua kadonga sasat ad pade tikimkim gid panua toa tikim gid. ³³ Be oangga akado kemi ngan gid panua kekelegid toa tikado kemi ngan gimi, irangrang ngan eaba eta ilasu gimi mao. Ngansa gid panua kadonga sasat ad pade tikakado toa bedaoa. ³⁴ Be oangga alongean lemi pat ga danga sisid ga ila pagid panua kekelegid toa aeadi gid ngan aea kolinga mulian, irangrang ngan eaba eta ilasu gimi mao. Gid panua kadonga sasat ad pade tilongean led danga sisid ga ila pagid panua kadonga sasat ad padengada, ta tiadi gid ngan kolinga mulian saoa danga tiuanana. ³⁵ Be manta akim ami miri itamatama ga akado kemi ngan gid, ga alongean lemi danga sisid ga ila pagid, be lolomi ede ga ede

* **6:31:** Mt 7.12

ngan aea kolinga mulian mao. Ngan kadonga toa bedaoa, gimi ga abada lasunga kapei ta ipasolan mambe gimi gergeu ton Deo Gadae Tau. Ngansa gid panua kadonga sasat ad ga gid panua toa tikado posanga kemi ga ila pan mao, ei ilolo marum ngan gid. ³⁶ Manta lolomi isat ngan gid lalaede mambe Tamami Deo ilolo isat.”

*Irangrang ngan aselele panua padengada mao
(Mateus 7.1-5)*

³⁷*Iesus ikeo pade bedane, “Gimi aselele panua padengada mao, ta Deo ga iselele gimi mao pade. Be aparpar ngan panua padengada ad panasnga mao, ta Deo ga iparpar ngan ami panasnga mao pade. Asamum panua led kadonga sasat, ta Deo ga isamum lemi kadonga sasat pade. ³⁸*Akado lemi mamaron pagid panua, ta Deo ga ikado ele mamaron pagimi. Be ei ga ikoli kapei ga ila pagimi, ta ipatae ga idudunga ami bisinga iloleai ga irangrang ngan iuon ta ibilin alele. Ngansa saoa kadonga gimi akakado ngan gid panua, eine Deo ga ikado lalaede ngan gimi pade.”

³⁹*Iesus itado oanenga itna ede pade bedane, “Irangrang ngan eaba imata sususu ipasolan edap ngan eaba ede pade imata sususu mao. Oangga bedaoa, gisirua titap ga tisulug babaeai. ⁴⁰*Be aluagau eta irangrang ngan iasal ele eaba paoatainga aea mao. Be oangga ibada oatainga kemi ga kus, ei ga iuot mambe ele eaba paoatainga aea.

* **6:37:** Mt 6.14 * **6:38:** Mk 4.24 * **6:39:** Mt 15.14 * **6:40:** Mt 10.24-25

⁴¹ “Eao kamado gera sakirkir kakauede ienono ngan oaem ede pade imata, be eao gera abei kapitnami toa ienono eao matameai na mao? ⁴² Eao kamado keo pan oaem ede pade bedane, ‘Leg sil, nam boloma ta nasile sakirkir kautede ienono matameai,’ be eao gera abei kapitnami toa ienono eao matameai na mao? Eao eaba pakakanga am! Pul abei kapitnami ienono eao matameai bua, ga kus ta matam igera kemi, ta eao sile sakirkir kakauede ienono ngan oaem ede pade imata.”

Abei paeamao, itautau pade paeamao
(Mateus 7.16-20, 12.33-35)

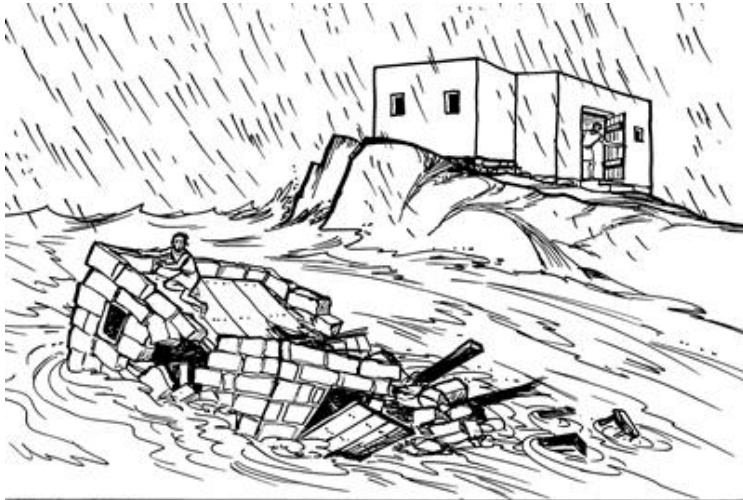
⁴³ Iesus ikeo pade bedane, “Abei kemi iran-grang ngan itautau iuot papaeamao mao. Be abei paeamao iran-grang ngan itautau iuot kemikemi mao pade. ⁴⁴ Ngansa taoatai ngan gid abei kelede kelede ngan geranga itautau. Gita tababada abei fik itautau ngan oaroaro aea gigi mao, be tababada oain itautau ngan purup aea asile mao pade. ⁴⁵ Oangga eaba kemi, eine danga kemikemi ienono iloleai ta ipapot kadonga kemikemi. Be oangga eaba paeamao, eine danga papaeamao ienono iloleai ta ipapot kadonga papaeamao. Ngansa saoa danga iuon eaba iloleai, eine iaoa iposa ngan ga iuot.”

Edap rua ngan luma aea kadonga
(Mateus 7.24-27)

⁴⁶ *Iesus ikeo pade bedane, “Ikamado ga gimi aoato gau, ‘Maron, Maron,’ be anasi leg posanga mao? ⁴⁷ Be eaba sai inam pagau ta ilongo leg

* 6:46: Mt 7.21

posanga ga inasi, gau ga napasolan gimi ngan ele kadonga ga bedane: ⁴⁸ Ei mambe eaba ikado luma, be ilei baba ga isulug gadio tau ta ipagun luma aea kadanga gadae ngan pat. Ga kus ta oanga imasesel ga inam ta idae tul ngan luma toa oa, be irangrang ngan inuga luma mao, ngansa ei ikado luma kemi ga matua. ⁴⁹ Be eaba sai ilongo sapaean leg posanga be inasi mao, eine mambe eaba ipagun luma sapaean tano ipaoeai. Ga kus ta oanga imasesel ga inam ta idae tul ngan luma toa oa, be mole mao grum ga isulug be imarepei paeamao tau.”

Matthew 7:24-29

© 1999 Language Resources Inc. Auckland
Reproduced with permission.

38

Oanga imasesel ga inam, be mole mao luma toa oa grum ga isulug.

Iesus ikado kemi paeaeanga ton madidnga paraunga aea

(Mateus 8.5-13)

¹ Gid ipom tilongo Iesus ipasala ele paoatainga ga kus ta ei ila Kapernaum. ² Be toa eoa paeaeanga ton eaba ede imugamuga ngan gid Rom led panua paraunga ad* idibal ga iuangga imate. Be madidnga ikim tau ele paeaeanga toa oa. ³ Ei ilongo ngan Iesus ta isula gid madidnga edengada togid Iuda ga tila tibeta ei ngan inam ta ikemi ele paeaeanga toa oa. ⁴ Tila pan Iesus ta tibeta matua ei bedane, “Madidnga toa ne ei eaba kemi, ta oangga eao lua ei, eine tutui. ⁵ Ngansa ei ikim tau gita Iuda ta ikado leda luma raring aea.” ⁶ Tota Iesus ila toman ngan gid.

Ei ipaboloma luma toa oa, be madidnga paraunga aea isula iuaeoae ga tila tibada iaoa pan ga bedane, “Maron, paeaea go mulian padam. Ngansa gau leg idil kemikemi imata karanga ngan eao nam dudunga leg lumaeai mao. ⁷ Ngan ipu toaine, gau nanam pago mao, be nasula leg panua, ngansa nagera mambe gau eaba kemi tau mao. Be eao dio toa nena ta kado posanga kekelen, ta leg paeaeanga ga iuot kemi. ⁸ Ngansa gau pade namamado gadio ngan gid panua toa edad kapeipei. Be leg panua paraunga ad timamado gadio ngan gau. Ta oangga nakeo pan ede, ‘Eao la,’ ei ga ila. Be oangga nakeo pan ede pade, ‘Eao nam,’ ei ga inam. Be oangga nakeo pan leg

* **7:2:** Ngan posanga Grik ngan lain toaine, posanga idil toa ne imugamuga ngan gid Rom led panua paraunga ad ipu bedane: madidnga toa imugamuga ngan panua paraunga ad bunu.

paeaeanga ede, ‘Eao kado naurata toa ne,’ ei ga ikado. Tota dibala toa ne ga ilongo lingem pade.”

⁹ Iesus ilongo bedaoa ta imatala ta ipul imata ga ila pagid panua toa tinasi ei ta ikeo, “Gau nakeo pagimi, ngan panua toa ngada ne Israel nagera eaba eta ilolo matua mambe eaba toa ne mao.”
¹⁰ Io, gid panua toa madidnga isula gid oa tiluagid mulian lumaeai ta tigera paeaeanga toa oa itin iuot kemi pade.

Iesus ipei mulian eaba iriau ede ngan tuanga Nain

¹¹ Ngan ado sae Iesus ila ngan tuanga ede ieda Nain, be ele aluagau ga ipom kapei tila toman ngan ei. ¹² Iesus ipaboloma tuanga aea atama be igera burua mate ede tibisi ga iuot. Eaba toa oa itna asape be ele gergeu eta pade mao. Be ipom kapei tede ngan tuanga toa oa tinam toman ngan ei. ¹³ Maron igera taine toa oa ta ilolo isat ngan ei ta ikeo ga, “Tang mao.”

¹⁴ Tota ila boloma ta idol ibage ga idae ngan ribrib, ta gid panua toa tibisi burua mate oa aed tor ga timadid. Ta ikeo, “Leg eaba, gau nakeo pago, dae!” ¹⁵ *Io, eaba toa imate oa ker ga idae imado, ta iaoa pel ngan posanga. Tota Iesus ibada ei ga ila pan itna.

¹⁶ *Be ipom toa ngada oa timataud kapei ga tisoa Deo ieda ta tikeo ga, “Eaba ede ieda kapei iuot rabu ngan gita ga ibada Deo iaoa.” Be padengada tikeo, “Deo inam ngan luanga ele panua.” ¹⁷ Tota ato toa ne iuasasa ga ila ngan gid

* **7:15:** 1Kin 17.23, 2Kin 4.36 * **7:16:** Lu 1.68

tuanga toa ngada oa Iudea ga gid tibur padengada boloma ngan.

Ioanes Paliliunga aea isula ele aluagau rua ga tila pan Iesus

(Mateus 11.2-19)

¹⁸ Be Ioanes Paliliunga aea ele aluagau tipalongo ei ngan danga toa ngada oa Iesus ikado. Tota Ioanes ibaba ele aluagau rua ga tinam pan, ¹⁹ *ta isula gisirua ga tila pan Maron ngan betanga ei, “Eao eaba toa Deo iposa tautaunga ngan isula go ga nam, mao gai asanga eaba eta pade?”

²⁰ Io, panua toa rua oa tila pan ta tikeo, “Ioanes Paliliunga aea isula gairua ta anam abeta go bedane: Eao eaba toa Deo isula go ga nam, mao gai asanga eaba eta pade?”

²¹ Be ngan ado toaiua, Iesus ikado kemi gid panua busa ad dibala imata ede ga ede, ga isere gid iriau papaeamao, ga ikado kemi panua busa toa matad ikilakila ta tigeragera pade. ²² *Ta Iesus ikoli led posanga bedane, “Aluagimi ga ala ta apalongo Ioanes ngan saoa danga gimi agera ga alongo. Gid panua matad ikilakila tigeragera pade, ga gid panua aed imate tilalala pade, ga gid panua ad dibala kankan tiuot kemi Deo imatai, ga gid panua tangad ikua tilongolongo, ga gid panua toa timate tidae mulian, ga gid panua lululunga ad tilongolongo ato kemi. ²³ Be kemi tau ngan eaba sai toa ilolo matua ngan gau, be ele kadonga lolomatua aea itap mao.”

* **7:19:** Sng 40.7, Mal 3.1, PM 1.8 * **7:22:** Ais 35.5-6, 61.1, Lu 4.18

24 Io, Ioanes ele panua ato ad tila ga kus, ta Iesus iposa ga ila pagid ipom ngan Ioanes ta ikeo ga, “Gimi ala ngan tibur modamodanga ngan geranga saoa? Aoangga agera eaba ilolo iburlogologi alele mambe piso ede rai ipabeu na? Eine mao. 25 Be gimi ala ngan geranga saoa danga? Aoangga agera eaba idol danga sisid kemikemi? Eine mao. Ega, gid panua toa tidoldol danga sisid kemikemi, timamado kemi ngan luma kemikemi togid mamaron kapeipei. 26 *Be gimi aot ga ala ngan geranga saoa? Ala ngan geranga eaba ibada Deo iaoa? Be! Ei tota nena. Be nakeo pagimi, Ioanes iasal gid panua padengada tibabada Deo iaoa mugaeai. 27 *Deo ele laulau iposa ngan ei bedane,

“Ega, gau ga nasula leg eaba ato aea ta ila imuga ngan eao.

Ta ei ga isaoa edap ngan eao lem namanga.’

28 Nakeo pagimi, mugaeai ga irangrang ngan labone, eaba eta tanoelai iasal Ioanes mao, be labone gid panua toa edad mao be timamado Deo ibageai, gid toa ngada ne tiasal Ioanes.”†

29 *(Gid panua toa ngada oa ga gid panua takis ad pade tilongo Iesus ele posanga ta tikeo ga Deo ele edap itutui, ngansa gid tibada paliliunga pan Ioanes. 30 *Be gid Parisi ga gid madidnga apu ad

* 7:26: Lu 1.76 * 7:27: Mal 3.1 † 7:28: Iesus ele posanga ipu ga bedane: Gid tiasal Ioanes ngansa gid tigera ga tiutai ngan Iesus ele bokonga, be Ioanes igera mao. * 7:29:

Lu 3.12 * 7:30: Mt 21.32

tibada paliliunga pan Ioanes mao, ta tipul murid ngan edap kemi toa Deo iuangga tinasi.)

³¹ “Be gau ga natado oanenga itna isaoa idodo kemi gid panua labone ad? Gid mambe saoa danga? ³² Gid mambe gergeu timamado ngan tibur oalo aea ta tibaba ga ila pagid areread ga bedane,

“ ‘Gai auso piloli ngan gimi,
be ikamado ga atoltol mao?
Be gai akado keoainga,
be ikamado ga atangtang mao?’

³³ Ngansa Ioanes Paliliunga aea inam ta iplese annga ga iun oain mao pade, be gimi akeo ga iriau paeamao ienono ngan ei. ³⁴ *Be Eaba Inat inam ta ianean ga iunun, be gimi akeo, ‘Ega, eaba ne ele eaneannga ga ununnga sat tau. Ei iarerea panua takis ad ga panua kadonga sasat ad.’ ³⁵ Gid tiselele toa bedaoa, be gid panua toa tinasi Deo ele edap, eine tipasolan mambe Deo ele oatainga itutui.”

Taine ede isama Iesus iae ngan bude iuad kemi

³⁶ Be Parisi ede ibeta Iesus ngan ila ian toman ngan ei. Tota ila idudunga eaba toa oa ele lumaeai ta idio imado ngan eaneannga. ³⁷ *Be taine ede kadonga sat aea ngan tuanga toa oa iuatai ngan Iesus imamado Parisi ele lumaeai. Be mole

* **7:34:** Lu 15.2 * **7:37:** Mt 26.7, Mk 14.3, Ins 12.3

mao ibada botol pat[†] ga inam, aea bude iuad kemi ienono ngan. ³⁸ Ta ila imouru ga isulug muriai ngan ei toa iaepuiai oa ta itangtang be ipaburisinga iae ngan imata sul. Be ipusi imata sul ngan ilaun ga ibusum iae. Ta itok bude ga idae ngan pade.

³⁹ Be Parisi toa ibaba Iesus ngan eaneannga oa igera bedaoa ta ikeo iloleai bedane, “Oangga eaba toa ne ibada Deo iaoa tautaunga, ei ga iuatai ngan taine sai toa isibo ei, ga ele kadonga madongan, ngansa ei taine kadonga sat aea.”

⁴⁰ Be Iesus ikoli ele posanga bedane, “Saimon, gau leg posanga ede pago.”

Ta ikeo, “Eaba paoatainga am, posa.”

⁴¹ Ta Iesus ikeo, “Eaba ede ilongean ele pat, ta panua rua tiuanana. Ede aea gigi iuot bunu lima, be ede pade aea gigi sangalima. ⁴² Be eta ngan gisirua irangrang ngan ikoli aea gigi mao. Tota isamum gisirua ad gigi. Be eao oangga sai ngan gisirua ga ikim ei kapei tau?”

⁴³ Ta Saimon ikeo pan bedane, “Naoangga eaba toa aea gigi kapei ga ikim ei tau.”

Ta ikeo pan, “Eao posa tutui.”

⁴⁴ Tota ipul imata ga ila pan taine toa oa ta ikeo pan Saimon bedane, “Eao gera taine toa ne pade? Gau nanam nadudunga lem lumaeai, be eao bada eau eta ngan sigiringa aeg mao. Be taine toa ne ipaburisinga aeg ngan imata sul, ga kus ta ipusi ngan ilaun. ⁴⁵ Eao busum papag eta

[†] **7:37:** Botol pat toa oa eine lalaede tede mambe ulo kakauede iaoa igisirai, be tikado ngan pat bodbode ede tiuato alabastro. Eine inam Isip ga inam, be aea olnga kapei.

mao. Be ngan gau nadudunga lem lumaeai ga iranrang ngan patautene, taine toa ne ikaput ngan busumnga aeg mao. ⁴⁶ Eao tok bude eta ga idae ngan laborag mao. Be ei itok bude iuad kemi ga idae aegeai. ⁴⁷ Tota nakeo pago, ei ele kadonga sasat toa busa oa, gau nasamum gid ga kus, ta ele kadonga kimnga aea kapei tau. Be eaba sai toa ele kadonga sat kapei mao ga nasamum, ele kadonga kimnga aea kapei tau mao.”

⁴⁸ Ga kus ta ikeo pan taine toa oa bedane, “Lem kadonga sasat toa ngada na, nasamum ga kus.”

⁴⁹ Be gid panua toa tianean toman ngan ei tilongo ta tiposa pol ngan gid bedane, “Eaba toa ne sai ta iuangga isamum gid panua led kadonga sasat?”

⁵⁰ *Ta Iesus ikeo pan taine toa oa pade bedane, “Lem kadonga lolo matua aea ikado ga Deo ibada go mulian. Lolom itarui ta la.”

8

Taine edengada tilalala toman ngan Iesus

¹ Ga kus ta Iesus ila ngan gid tuanga kapeipei ga gereirei toa ngada oa ta ipaola ato kemi ngan madonga Deo ibageai. Gid aluagau sangaul igegea rua tila toman ngan ei. ² *Be taine eden-gada toa mugaeai Iesus isere iriau papaeamao ngan gid ga ikemi ad dibala, gid pade tila toman ngan ei. Ede ngan gid eine Maria toa tiuato ei tuanga Makdala aea. Mugaeai Iesus isere iriau papaeamao lima ga rua ienono ngan ei. ³ Be

* **7:50:** Lu 8.48, 18.42 * **8:2:** Mt 27.55-56, Mk 15.40-41, Lu 23.49

Ioana (toa iadaoa Kusa ei madidnga ngan Erot ele luma) ila toman ngan ei pade gisingada Susana ga taine busa padengada. Gid taine toa ne tilualua Iesus ga ele aluagau ngan ololnga ad annga ga danga padengada.

Oanenga itna ngan eaba isiran wit ipuapua dadangai

(Mateus 13.1-9, Markus 4.1-9)

⁴ Ipom kapei tau ngan tuanga ga tuanga tinam tiluplup pan Iesus, ta itado oanenga itna pagid ga bedane, ⁵ “Dadanga itama ila isiran ele wit ipuapua dadangai. Ei isisiran ga ila, be wit ipuapua idanga ede itaptap ga idio edap isaleai, ta gid panua tiuadoad, ga gid man tinam tian ga kus. ⁶ Be wit ipuapua idanga ede itaptap ga idio ngan patpat kapepei aea tano kautede ienono ngan. Ta wit ipara ga idae, be mole mao imalai ga imate ngansa iuaroar ibada eau mao. ⁷ Be wit ipuapua idanga ede itaptap ga idio rabu ngan oaroaro aea gigi. Be oaroaro idae kapei toman ngan, ta imol wit ga paeamao. ⁸ Be wit ipuapua idanga ede itaptap ga idio ngan tano kemi, ta idae ga itautau iasal wit ipuapua toa dadanga itama isiran oa ta iuot bunongada.”

Io, Iesus iposa bedaoa ga kus ta ibaba ga ila pagid ta ikeo, “Eaba sai itanga, manta ilongo kemi posanga toaine.”

Ikamado ga Iesus itatado oanenga itna?

(Mateus 13.10-17, Markus 4.10-12)

⁹ Idio ta ele aluagau tibeta ei bedane, “Oanenga itna toa ne ipu madongan?”

10 *Ta ikeo, “Deo ibada oatainga mumulnga pagimi ngan madonga ibageai, be panua padengada, natado oanenga itna pagid. Toa bedaoa ta,

“ ‘Matad igeragera, be tiuatai ngan saoa danga toa tigeria oa mao,
ga tangad ibabada, be tiuatai ngan saoa danga toa tilongo oa mao pade.’ ”

*Oanenga itna ipu ngan wit ipuapua
(Mateus 13.18-23, Markus 4.13-20)*

11 Iesus ikeo pade bedane, “Oanenga itna toa ne ipu ga bedane: Wit ipuapua, eine mambe Deo ele posanga. 12 Be wit ipuapua toa itap ga idio edap isaleai, eine mambe gid panua tilongo Deo ele posanga, ga kus ta eaba paeamao inam ta ipaeaoa Deo ele posanga lolodeai, ngan kado ta lolod matua ngan Deo ta ibada gid mulian. 13 Be wit ipuapua toa itap ga idio ngan patpat kapeipei toa aea tano kautede ienono ngan, eine mambe gid panua tilongo Deo ele posanga ga tibada ta tinid igelgel ngan. Be gid mambe wit iuaroar isulug ga ila gadio mao. Lolod matua ngan Deo kautede ga ila irangrang ngan tobanga iuot ngan gid, tota lolod itnan Deo ta titap. 14 Be wit ipuapua toa itap ga idio rabu ngan oaroaro aea gigi, eine mambe gid panua toa tilongo Deo ele posanga, be oangga tilalala ga tila, danga ga gid ne idada gid: lolod ede ga ede ngan saoa danga iuotot ngan gid, ga tikim tau pat, ga tikim tau tingelgel tano aea. Tota gid danga toa ne iuot mambe oaroaro toa imol gid ta irangrang ngan wit itautau imatua

* **8:10:** Ais 6.9-10

kemi mao. ¹⁵ Be wit ipuapua toa itap ngan tano kemi, eine mambe gid panua toa lolod kemi ga tutui. Gid tilongo Deo ele posanga ga tikikisi. Ta timadid matua ta tipapot kadonga kemikemi mambe wit itautau iuot kemikemi.”

*Oanenga itna ngan lam ele taranga
(Markus 4.21-25)*

¹⁶ *Iesus ikeo pade bedane, “Eaba eta itun lam ga irobi ngan ulo mao. Ga idol ga idio mul ibuloloeai mao pade. Be ei ga idol ga iuot masaeai ngan lam imul. Ta oangga gid panua tidudunga ga tinam, eine ga tigera ele taranga.

¹⁷ *Ngansa saoa danga ienono mumulnga labone, eine muriai ga iuot masaeai. Ga saoa danga Deo ipamumul labone, muriai ga iuot merengai, ta panua tiuatai ngan. ¹⁸ *Tota agabit kemi ta alongo kemi posanga. Ngansa oangga sai ele oatainga, Deo ga igaltatan ele oatainga ga ila kapei. Be oangga sai ele oatainga mao, saoa danga iadi mambe iuatai kautede ngan, eine Deo ga ikado ga imata sapian.”

*Sapadua eine Iesus itna ga itar kakakau?
(Mateus 12.46-50, Markus 3.31-35)*

¹⁹ Idio ta Iesus itna ga itar kakakau tinam ngan geranga ei, be tirangrang ngan tinam boloma pan mao, ngansa ipom kapei tau. ²⁰ Ta gid panua tipalongo ei bedane, “Eao tnam ga am kakakau timadmadid gaot be tiuangga tigera go.”

* **8:16:** Mt 5.15, Lu 11.33
Mt 25.29, Lu 19.26

* **8:17:** Mt 10.26, Lu 12.2 * **8:18:**

21 Be ei ikoli led posanga bedane, “Sapadua tilongo Deo ele posanga ga tinasi, eine gau tnag ga ag kakakau.”

*Jesus ipamate rai ga ngalu
(Mateus 8.23-27, Markus 4.35-41)*

22 Ado ede Iesus idae oagaeai toman ngan ele aluagau ta ikeo pagid, “Taore ga tala ngan liu isal iadag.” Tota tiuot ga tila. 23 Gid tiladlado ga tila, be ei idio ieno. Mole mao, rai kapei iuot liuiiai, ta led oaga sor ga sor ta tiuangga timadi.

Rai kapei iuot liuiiai, ta led oaga sor ga sor ta tiuangga timadi.

24 Be gid tiuaoan ei ta tikeo, “Maron, Maron, teta pade taduaea!”

Be ei idae ta idaba rai ga ngalu, tota kos ga idio ta tibur madlo. 25 Ta ikeo pagid, “Lemi kadonga lolo matua aea sida?”

Be gid timataud ga timatala, ta tiposa pol ngan gid bedane, “Eaba toa ne sai? Ei iposa ngan rai ga ngalu ta tilongo ilinge!”

*Iesus isere iriaiu papaeamao ngan eaba ede
(Mateus 8.28-34, Markus 5.1-20)*

²⁶ Iesus asingada ele aluagau tilado ngan oaga ga titnan Galili ta tila ngan liu isal iadag, ngan tibur togid Gerasa. ²⁷ Ei isulug labiai, be mole ma o eaba ede ngan tuanga toa oa iuot pan. Iriau papaeamao tienono ngan ei. Mugaeai ga inam, eaba toa ne iuatai danga sisid aea dolnga ma o, ga imamado lumaeai ma o pade. Be idio imamado alele ngan gid denga. ²⁸ Ei igera Iesus ta ikor iae boloma pan ta ingangar kapei ta ikeo, “Iesus, gergeu ton Deo Gadae Tau, eao ga kado mado ngan gau? Nabeta matua eao, paieiei gau padam!” ²⁹ Ei iposa bedaoa ngansa Iesus ikeo ngan iriaiu paeamao toa oa manta itnan ei. Mugaeai ga inam, iriaiu paeamao ipadada eaba toa oa. Somisomi panua tiaud iae ga ibage ngan sen ga timariala ngan ei, be ei igorogoro sen, ga kus ta iriaiu paeamao idada ei ga ilagalaga ngan tibur modamodanga.

³⁰ Idio ta Iesus ibeta ei, “Eao edam sai?”

Ta ikeo, “Gau edag Ipom,” ngansa iriaiu papaeamao busa tidudunga ngan ei. ³¹ Ta tibeta ei sarian ngan isula gid ga tila ngan baba kilikilinga* ma o.

³² Be gaea ipu ede tianean bereoeai boloma ngan tibur toa oa, ta gid iriaiu papaeamao tibeta matua ei ngan ilongean gid ga tila tidudunga ngan gaea ipu toa oa, ta Iesus ilongo. ³³ Tota iriaiu papaeamao titnan eaba toa oa ta tila tidudunga

* **8:31:** Baba kilikilinga toa oa eine tibur panasnga aea ngan gid iriaiu papaeamao ga antu.

ngan gid gaea. Ta gaea ipu toa oa tilado man-manæ ga titaptap perpereai ga tisulug liui ai ta tidal ga timatemate.

³⁴ Be gid panua toa timariala ngan gaea, tigera bedaoa ta tiaoa ga tila tipalongo gid panua ngan tuanga kapei ga aea tuanga gereirei pade. ³⁵ Ta gid panua tila ngan geranga saoa danga iuot ta tila pan Iesus ta tigera eaba toa iriau papaeamao titnan ei, be imamado boloma ngan Iesus iae ga idol danga sisid ga ilolo iluai mulian. Be tigera bedaoa ta timataud. ³⁶ Ta gid panua toa tigera bedaoa, tipalongo gid ipom ngan Iesus ikemi eaba toa oa madongan. ³⁷ Tota gid ipom toa busa oa ngan tibur kapei Gerasa tibeta Iesus ngan itnan gid ga ila, ngansa timataud kapei tau. Tota idae oagaeai ta iluai mulian.

³⁸ Be eaba toa iriau papaeamao titnan ei, ibeta matua Iesus ngan ila toman ngan ei, be Iesus ipalua ei ta ikeo, ³⁹ “Luago mulian pagid lem luma lolo ta keo pagid ngan saoa danga Deo ikado ngan eao.” Tota eaba toa oa ila ipaola posanga pagid ipom toa ngada oa tuangai ngan saoa danga Iesus ikado ngan ei.

*Iesus ipei mulian taine kakauede imate, ga ikemi taine kapei isibo itin aea pononga
(Mateus 9.18-26, Markus 5.21-43)*

⁴⁰ Iesus iluai mulian, ta gid ipom tinid igelgel ngan badanga ei ngansa tisangasanga ei. ⁴¹ Be mole mao, madidnga kapei ngan luma raring aea, ieda Iairus, inam ta idol ilabora ga isulug boloma ngan Iesus iae, ta iansaban ei ngan inam ele

lumaeai. ⁴² Ngansa inat taine toa kelede oa aea rai sangaul igegea rua iuangga imate.

Tota Iesus ilalala ga ila toman ngan ei, be gid ipom tigong ei. ⁴³ Be rabu ngan ipom toa oa, taine kapei ede ilalala pade. Ei aea dibala sing palapala ikakado ei irangrang ngan aea rai sangaul igegea rua. Ei ipasala ele pat toa ngada oa ngan olnga gid panua keminga ad, be irangrang ngan ibada keminga eta pagid mao. ⁴⁴ Ei ingata Iesus pan imur ta isibo itin aea pononga imata. Be mole mao, sing palapala toa oa kus ngan ei.

⁴⁵ Ta Iesus ikeo, “Sai isibo gau?”

Be gid toa ngada oa tikeo ga, “Mao.”

Ta Petrus ikeo, “Maron, ipom kapei tigong go ta tidae tor ga tor ngan eao.”

⁴⁶ Be Iesus ikeo, “Mao, eaba ede isibo gau, ngansa naoatai, urag idanga ede iuot ga ila o.”

⁴⁷ Tota taine toa oa igera mambe irangrang ngan imumul mao, ta inam ikor iae boloma ngan ei be isamimi, ta panua busa matadeai, iuaoa ngan isibo ei ngan ipu saoa, ga ngan itin iuot kemi manmanae. ⁴⁸ *Ta Iesus ikeo pan bedane, “Taine, lem kadonga lolo matua aea ikado ga tinim iuot kemi. Lolom itarui ta la.”

⁴⁹ Ei iposaposa maitne, be eaba ede inam ma-didnga ele lumaeai ga inam ta ikeo, “Natum taine imate o. Paeaea eaba paoatainga aea ne pade mao.”

⁵⁰ Be Iesus ilongo toa bedaoa ta ikeo pan bedane, “Mataud mao. Lolom matua kekelèn, ta ei ga iuot kemi.”

* **8:48:** Lu 7.50

⁵¹ Io, tiuot madidnga ele lumaeai, be Iesus ilongean eaba eta pade ga idudunga toman ngan ei mao. Ibada Petrus ga Ioanes ga Jems kekelegid toman ngan gergeu itama ga itna. ⁵² Be gid ipom tiansaban ga titangtang ngan ei. Be ei ikeo, “Gimi atang mao. Ei imate mao, be ienono.”

⁵³ Be gid tinging ngan ei ngansa tiuatai mambe ei imate o. ⁵⁴ Be Iesus ikisi ibage ta iaoa ura ta ikeo, “Gergeu, ker ga dae!” ⁵⁵ Tota itautau isabun ei, ta mole mao idae imadid. Ta Iesus ikeo pagid ngan tibada annga eta ga inam ta ian. ⁵⁶ Itna ga itama timatala kapei tau, be Iesus irenren pagid ngan danga toa iuot ne, irangrang ngan tikeo pan eaba eta pade ngan mao.

9

Iesus isula ele aluagau sangaul ga igegea rua (Mateus 10.5-15, Markus 6.7-13)

¹ Iesus ibaba ele aluagau sangaul igegea rua ga tinam tiluplup pan, ta ipamatua gid ga idol iura ga idae ngan gid ngan serenga gid iriaiu papaeamao toa ngada oa ga keminga gid dibala.

² Isula gid ga tila ngan paolanga posanga ngan madonga Deo ibageai ga ngan keminga gid panua ad dibala. ³ *Ta ikeo pagid, “Ngan lalalanga toa ne, irangrang ngan gimi abada danga eta ga ala toman ngan mao. Abada toto lalalanga aea mao, ga bisinga mao, ga annga ga pat ga ami barikia mao pade. ⁴ Be luma isaoa gimi adudunga ngan, amamado toa eoa ga irangrang ngan atnan tuanga toa oa. ⁵ Be oangga panua tibada gimi

* **9:3:** Lu 10.4-11

ga ala led lumaeai mao, manta asile aemi aea kangkanga ga idio pagid, ta iman kilala ngan paoatainga gid.”* ⁶ Io, tota tilalala ga tila ngan tuanga ga tuanga. Be ngan tibur isaoa tila ngan, tipapaola ato kemi ga tikemikemi gid panua ad dibala.

*Erot ilolo ede ga ede ngan Iesus ei sai
(Mateus 14.1-12, Markus 6.14-29)*

⁷ *Idio ta Erot, madidnga kapei ngan tibur toa oa, ilongo ngan danga toa ngada oa iuotot ta ilolo ede ga ede, ngansa panua edengada tikeo ga Ioanes idae mulian ngan ele matenga. ⁸ Be padengada tikeo ga Elaija per ga iuot sapaeen. Be padengada tikeo ga eaba ede ibada Deo iaoa mugaeai idae mulian pade. ⁹ *Be Erot ikeo, “Ioanes, naket igagal ga put o. Be eaba sai toa ikakado gid danga toa nalongolongo ngan ne?” Ta itobatoba ngan geranga Iesus.

*Iesus ipan panua bunoringring lima ad annga
(Mateus 14.13-21, Markus 6.30-44, Ioanes 6.1-14)*

¹⁰ Iesus ele panua ato ad tiluagid mulian ga tinam ta tipalongo ei ngan saoa danga tikado. Ta ei ibada gid ga titnan tibur toa oa ta gid kekelegid tila ngan tuanga ede ieda Betsaida. ¹¹ Be ipom kapei tilongo bedaoa ta tinasi ei. Ei itin igelgel ngan badanga gid ta iposa pagid ngan madonga

* **9:5:** Kadonga ngan silenga aed aea kangkanga eine kilala ipasolan gid mambe gid aluagau tipabib led ga kus. Ta oangga muriai gid panua toa oa tibada panasnga, eine danga togid.

* **9:7:** Mt 16.14, Mk 8.28, Lu 9.19 * **9:9:** Lu 23.8

Deo ibageai, ga ikemi gid panua sapatua tipapauis ngan ad keminga.

¹² Be ado iuanga idil, ta gid aluagau sangaul igegea rua tinam pan ta tikeo, “Sula gid ipom ga tila ngan gid tuanga ga tibur boloma, ta tiuol ad annga ga tilo tibur enonga aea. Ngansa tibur toa ne modamodanga.”

¹³ Be ikeo pagid, “Gimi apan ad annga.”

Ta tikeo, “Gita ada bret lima ga ia rua mon ienono. Madongan? Gai ga ala aol annga ngan gid ipom toa ne pade?” ¹⁴ (Ngansa gid arangaranga toa oa dabad iuot mambe bunoring lima.)

Be ikeo pagid ele aluagau bedane, “Akeo pagid ta tidio timado sangalima ngan rounga kelede kelede.” ¹⁵ Io, tikado toa bedaoa, ta gid toa ngada oa tidio timado. ¹⁶ Be Iesus ibada bret lima ga ia rua ta imata idae ga ila buburiai ta iposa kemi pan Deo ngan. Ga kus ta itei ta ibada ga ila pagid aluagau ta gid tiuade ga ila pagid ipom. ¹⁷ Ta gid toa ngada oa tian ga itara gid, ta gid aluagau tigou annga ilialia ta tinonoi ngan karei sangaul ga igegea rua.

Petrus iuaoa ngan Iesus ei sai

(Mateus 16.13-19, Markus 8.27-29)

¹⁸ Idio ta Iesus ei kekelen iraring, be ele aluagau tidio toman ngan ei. Ta ibeta gid bedane, “Gid ipom tikeo ga gau sai?”

¹⁹ *Ta tikoli ele posanga bedane, “Panua eden-gada tikeo ga eao Ioanes Paliliunga aea, be paden-gada tikeo ga eao Elaija, be padengada tikeo

* **9:19:** Lu 9.7-8

ga eaba ede toa ibada Deo iaoa mugaeai idae mulian.”

²⁰ *Ta ibeta gid, “Be gimi akeo ga gau sai?”

Ta Petrus ikoli ele posanga bedane, “Eao Kristus† toa nam pan Deo.”

²¹ Be Iesus iaoa ikarara gid matua tau ngan tikeo pan eaba eta pade ngan posanga toa ne mao.

*Iesus iposa ngan ele matenga ga daenga mulian
(Mateus 16.20-28, Markus 8.30-9.1)*

²² *Iesus ikeo pade bedane, “Eaba Inat manta ibada ieieinga busa, ta gid kapepei togid Iuda ga gid madidnga tenainga ad ga apu ad gau tipul murid ngan ei ta tirau ei ga imate. Be ngan ado tol aea, ei ga idae mulian.”

²³ *Ta ikeo pagid toa ngada oa, “Oangga eaba eta ikim inasi gau, manta itnan ele kimnga tano aea ga idio, ta ibisi aea abei tabala ado ga ado ta inasi gau. ²⁴ *Ngansa oangga sai igera ele madonga tanoeai mambe danga kapei tau, ei ga imate ta ele madonga iduaea. Be oangga sai imate ngan nasinga gau, ei ga ibada madonga kemi tautaunga. ²⁵ Ngansa oangga eaba eta ibabada danga sisid toa ngada ne tanoeai be isapir ngan madonga kemi muriai ngan ele matenga, ele danga toa ngada oa ga ilua ei madongan? ²⁶ *Be oangga sai maeamaea ei ngan gau ga leg posanga labone, muriai Eaba Inat ga maeamaea ei pan eaba toa oa ngan ado toaiua inama ngan ele

* **9:20:** Ins 6.68-69 † **9:20:** Gera palongonga ngan posanga idil Kristus ngan Mt 1.16. * **9:22:** Lu 9.44, 18.32-33 * **9:23:** Mt 10.38, Lu 14.27 * **9:24:** Mt 10.39, Lu 17.33, Ins 12.25 * **9:26:** Mt 10.33, Lu 12.9

taranga kapei ga Itama ele taranga kapei toman ngan gid anggelo tututui. ²⁷ Be nakeo tautaunga pagimi, panua edengada timadmadid toa nene ga timate maitne, be tigera danga toa ngada ne idae Deo ibageai.”

Iesus itin iuot ede pade

(Mateus 17.1-8, Markus 9.2-8)

²⁸ Muriai ngan Iesus ikeo toa bedaoa, mambe ado lima ga tol ga kus, ei ibada Petrus ga Ioanes ga Jems, ta tidae ga tila lusiai ngan kadonga raring. ²⁹ Ei idio iraring, be imata iuot ede pade, ga ele danga sisid iuot bodbode ga mil ga mil. ³⁰⁻³¹ *Mole mao, panua rua, Moses ga Elaija, per ga tiuot toman ngan taranga ta tiposaposa toman ngan ei ngan ele naurata iuangga ipasala ngan tnangga tano toa ne ngan tuanga Ierusalem.

* **9:30-31:** Lu 9.22

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society

Mole mao, panua rua, Moses ga Elaija, per ga tiuot toman ngan taranga.

32 *Petrus masin matad boboeo ga tieno. Be matad pal ga tidae ga kus, ta tigera ele taranga ga panua rua timadmadiid toman ngan ei. 33 Idio ta gisirua tiuanga titnan Iesus ga tila, be Petrus ikeo pan bedane, “Maron, eine kemi ngan tadio toa eko. Longo ta gai akado palata tol eta. Ede togo, ede pade ton Moses, ga ede pade ton Elaija.” (Be ei iuatai ngan saoa posanga toa ikakado oa mao.)

34 Ei iposaposa maitne, be laulau ede inam ta irobi gid. Tidudunga ngan ta timataud. 35 *Be babanga ede inam laulau iloleai ga iuot ta ikeo, “Eine gau Natug. Gau nasio ei. Gimi alongo ilinge!” 36 Io, babanga iposa bedaoa ga kus, ta tigera Iesus kekelen. Be gid timudan posanga

* 9:32: 2Pe 1.16-18 * 9:35: Lu 3.22

ngan saoa danga tigera, ta ngan taun toaiua tikeo pan eaba eta ngan mao.

Iesus ikado kemi gergeu ede toa iriau paeamao ienono ngan ei

(Mateus 17.14-18, Markus 9.14-27)

³⁷ Ngan ado sae tisorir lusiai ga tisulug, ta ipom kapei tiuot pan. ³⁸ Be mole mao, eaba ede rabu ngan ipom toa oa ibaba ta ikeo, “Eaba paoatainga am, nabeta matua eao, nam gera leg gergeu, ngansa ei natug toa kelede ne. ³⁹ Ega, somisomi iriau paeamao ipadada ei ta mole mao ikado ei ga ingangar ta ipasamimi ei paeamao tau. Be ingarongaro iuotot iaoai. Iriau toa ne itin ngan itnan ei mao, be iuangga ipaeabu ngan ei. ⁴⁰ Nabeta matua lem aluagau ngan aea serenga, be tirangrang mao.”

⁴¹ Ta Iesus ikeo, “O gimi panua labone ami! Lolomi matua eta mao, be ananale ngan lemi kadonga sasat tau. Papida ga namamado toman ngan gimi ga nabisi ami kadonga kulupulupu? Bada natum toa na inam pagau.”

⁴² Io, tibada gergeu toa oa ga ila pan, be iriau paeamao itado ei ga isulug tanoelai ta ipasamimi ei. Be Iesus idaba iriau paeamao ta ikado kemi gergeu toa oa. Ga kus ta ibada ei ga ila pan itama.

⁴³ Ta gid toa ngada oa tikakrik ngan geranga Deo iura kapei.

Iesus iposa parua aea ngan ele matenga

(Mateus 17.22-23, Markus 9.30-32)

Gid ipom timatala ngan danga toa ngada oa Iesus ikakado, be ei ikeo pagid ele aluagau

bedane, ⁴⁴ **“Apagege tangami kemi ngan leg posanga ga oaine: Teta pade ga tidol Eaba Inat ga idae aea miri itamatama bagedeai.”* ⁴⁵ **Be gid tiuatai ngan posanga toa ne ipu mao. Ienono mumulnga ngan gid, ta irangrang ngan laborad ibada kemi mao. Be timataud ngan betanga ei.*

Sai ieda iuot kapei tau?

(Mateus 18.1-5, Markus 9.33-37)

⁴⁶ **Idio ta gid aluagau aoad isokangai ngan sai ngan gid ieda iuot kapei tau.* ⁴⁷ *Be Iesus iuatai ngan lolod ta ibada gergeu ede ta idol ei ga imadid isaleai.* ⁴⁸ **Ta ikeo pagid, “Oangga sai ibada gergeu toa ne ngan gau edag ta ilua ei, eine ibada gau ga ilua gau. Be oangga sai ibada gau, eine ibada Eaba toa isula gau ga nanam. Ngansa oangga sai ngan gimi ieda mao ga idio gadio tau ngan gimi toa ngada ne, ei ieda iuot kapei.”*

Eaba sai iman ami isat mao, ei ilualua gimi

(Markus 9.38-40)

⁴⁹ *Ioanes ikoli Iesus ele posanga bedane, “Maron, gai agera eaba ede isere iriau papaea-mao ngan eao edam, ta aoangga apaidi ei, ngansa ei inasnasi gita mao.”*

⁵⁰ **Be Iesus ikeo pan, “Apaidi ei mao, ngansa eaba sai iman ami isat mao, ei ilualua gimi.”*

Gid Samaria tinid ngan Iesus ila led tuangai mao

⁵¹ *Io, ado imata inam boloma ngan Iesus idae ga ila buburiai, ta idol ilabora matua ngan ila*

* **9:44:** Lu 9.22 * **9:45:** Lu 18.34 * **9:46:** Lu 22.24 * **9:48:**

Mt 10.40 * **9:50:** Mt 12.30, Lu 11.23

Ierusalem. ⁵² Tota isula panua edengada ato ad ga timuga ngan ei ga tila ngan tuanga ede togid Samaria ngan patutuinga danga sisid ngan ele namanga pagid. ⁵³ Be gid panua toa oa tinid ngan ei inam pagid mao, ngansa ei iuangga ila Ierusalem. ⁵⁴ *Be aluagau rua Jems ga Ioanes tigeria bedaoa ta tikeo, “Maron, eao kim gai ababa dinga buburiai ga isulug ta ipaeabu ngan gid?” ⁵⁵ Be ipul ei ta idaba gisirua. ⁵⁶ Ta tila ngan tuanga ede pade.

Jesus iposa ngan nasinga ei
(Mateus 8.19-22)

⁵⁷ Gid tilalala edapeai ga tila, be eaba ede inam ta ikeo pan bedane, “Gau ga nanasi go ngan tibur isaoa eao la ngan.”

⁵⁸ Be Jesus ikeo pan bedane, “Gid kaua saksak ad baba enonga aea tanoeai, ga gid man ad luma abeiai, be Eaba Inat ele tibur eta enonga aea mao.”

⁵⁹ Idio ta ikeo pan eaba ede pade bedane, “Eao nam nasi gau.”

Be eaba toa oa ikeo, “Maron, longo ngan gau nala nataian tamag bua.”

⁶⁰ Ta Jesus ikeo pan, “Gid panua tiuatai ngan madonga kemi toman ngan Deo mao, gid tirangrang ngan titaian led panua matemate, be eao la ta paola posanga ngan madonga Deo ibageai.”

⁶¹ *Idio ta eaba ede pade ikeo, “Maron, gau ga nanasi eao, be irangrang ngan longean gau ta nakisi gid iaoa keledede togau baged, ga kus ta natnan gid?”

* **9:54:** 2Kin 1.9-16 * **9:61:** 1Kin 19.20

62 Be Iesus ikeo pan, “Eaba ikikisi eado, be somisomi imata kleng ga kleng ga ila muriai, ei kemi ngan kadonga naurata ato aea ngan madonga Deo ibageai mao.”

10

Iesus isula panua sangalima sangaul rua igegea rua

1 *Ga kus ta Maron ibada naurata pagid panua sangalima sangaul rua igegea rua, ta isula gid ga tila ruangada ta timuga ngan ei ngan gid tuanga kelede kelede toa iuangga ila ngan. 2 *Ta ikeo pagid, “Tautaunga, annga busa tau imatua ga ienono dadangai, be gid panua toa tibokoboko ngan aea badanga, gid busa mao. Tota gimi araring matua ga ila pan dadanga Itama ta isula gid panua naurata ad ga tila aea dadangai ta tisuk ele annga. 3 *Io, gimi ala. Ega, nasula gimi ga ala mambe sipsip ele gergeu tilalala rabu ngan gid kua saksak. 4 *Be irangrang ngan akikisi lemi apou pat aea mao, ga ami bisinga mao, ga lemi su eta mao pade. Be oangga agera gid panua edapeai, irangrang ngan akado posanga alele toman ngan gid mao.

5 “Be oangga adudunga ngan luma isaoa, mata-mata akado posanga kemi ga bedane, ‘Kadonga lolo tarui aea idio ngan luma toa ne aea panua.’

6 Ta oangga eaba ede lolo tarui aea imamado, eine lemi posanga kemi ga ienono ngan ei. Be

* 10:1: Mk 6.7 * 10:2: Mt 9.37-38, Ins 4.35 * 10:3: Mt 10.16
 * 10:4: Mt 10.7-14, Mk 6.8-11, Lu 9.3-5

oangga mao, eine ga iluai mulian pagimi. ⁷ *Be gimi adio ngan luma toa keledede oa ta aeanean ga aunun saoa danga tibada pagimi, ngansa itutui ngan gid panua naurata ad tibada ad lolonga. Be irangrang ngan ala ngan luma ga luma mao.

⁸ * “Be oangga ala aot ngan tuanga ede ga tibada gimi, aeanean annga toa tibabada pagimi. ⁹ Akemi gid panua ad dibala ta akeo pagid, ‘Madonga Deo ibageai ta iuot pagimi na.’ ¹⁰ Be oangga aot ngan tuanga isaoa ga tibada gimi mao, ala led melemeleai ta akeo ga bedane, ¹¹ * ‘Lemi tuanga aea kangkanga toa itoi aemai, gai asile ga idio pagimi.’ * Be manta aoatai bedane: Madonga Deo ibageai ta iuot pagimi na.’ ¹² * Nakeo pagimi, ngan ado toa Deo ipamadid gid panua ngan posanga, tuanga toa oa ad panasnga ga iasal gid Tair ga Saidon ad panasnga.”

*Paeamao tau ngan gid tuanga tipul lolod mao
(Mateus 11.20-24)*

¹³ Iesus ikeo pade bedane, “Paeamao tau ngan gimi panua ngan tuanga Korasin ga Betsaida! Ngansa oangga gid panua Tair ga Saidon tigera gid uisinga mambe gimi agera nakakado, eine ga tidol danga sisid mok aea toa mugaeai oa ga tisama matad ngan asaso ta iman kilala ngan tipul lolod. ¹⁴ Be ngan ado toa Deo ipamadid

* **10:7:** 1Ko 9.6-14, 1Ti 5.18 * **10:8:** 1Ko 10.27 * **10:11:** PA 13.51, 18.6 * **10:11:** Kadonga ngan silenga aed aea kangkanga eine kilala ipasolan gid mambe gid aluagau tipabib led ga kus. Ta oangga muri ai gid panua toa oa tibada panasnga, eine danga togid. * **10:12:** OM 19.24-25, Mt 10.15, 11.24

gid panua ngan posanga, eine gimi ami panasnga ga iasal gid Tair ga Saidon ad panasnga. ¹⁵ Be gimi Kapernaum aoangga Deo isoa gimi ga adae buburiai na? Mao tau! Gimi ga adio gadio, ngan tibur paeamao togid matemate.”

¹⁶ *Be Iesus ikeo pagid aluagau bedane, “Oangga sai ilongolongo lemi posanga, eine ilongo gau leg posanga. Be oangga sai ipul imur ngan gimi, eine ipul imur ngan gau pade. Be eaba sai ipul imur ngan gau, eine ipul imur ngan Eaba toa isula gau ga nanam.”

Manta tinimi igelgel ngan Deo ibode edami buburiai

¹⁷ Idio ta gid aluagau sangalima sangaul rua igegea rua tinid igelgel ga tiluagid mulian ta tikeo, “Maron, ngan eao edam gid iriau papaeamao pade tilongolongo lingemai!”

¹⁸ *Ta Iesus ikeo pagid, “Gau nagera Satan itap buburiai ga isulug mambe gla isamil. ¹⁹ *Ega, gau nadol urag ga idae ngan gimi ta arangrang ngan aoad gid mota ga apap ga arangrang ngan aeasal ami isat iura toa ngada ne. Irangrang ngan danga eta ipaeabu ngan gimi mao. ²⁰ *Be irangrang ngan tinimi igelgel ngan gid iriau papaeamao tilongo lingemi kekelen mao, be manta tinimi igelgel ngan Deo ibode edami buburiai.”

Iesus itin igelgel ngan Deo ipasolan iura pagid ele gergeu

(Mateus 11.25-27, 13.16-17)

* **10:16:** Mt 10.40, Lu 9.48, Ins 5.23

12.8-9 * **10:19:** Sng 91.13, Mk 16.18

* **10:18:** Ins 12.31, PM

* **10:20:** Plp 4.3, PM 3.5

21 Ngan ado imata toaiua, Itautau Tutui ikado ga Iesus itin igelgel kapei ta ikeo, “Apa, eao Maron ngan bubur ga tano. Gau naposa kemi pago ngansa eao mudan gid posanga toa ne ipu pagid panua oatainga ad, be eao pasolan pagid lem panua toa edad mao mambe gergeu gereirei. Apa, eine tautaunga, ngansa danga toa ne inasi eao lem kimnga.

22 **“Tamag idol danga toa ngada ne ga idae bagegeai. Be eaba eta iuatai ngan Deo Inat ei sai mao. Tamag kekelen iuatai. Be eaba eta iuatai ngan Tamag ei sai mao. Inat kekelen iuatai, toman ngan gid panua toa Inat ikim ipasolan ei pagid.”*

23 Idio ta ipul imata ga ila pagid aluagau kekelegid ta ikeo, “Kemi tau ngan gimi ga ngan panua toa ngada ne tigera saoa danga gimi agera!

24 *Nakeo bedane pagimi ngansa mugaeai ga inam, gid panua tibada Deo iaoa ga gid mamaron kapeipei busa, lolod ikim tau ngan geranga saoa danga gimi agera, be tigera mao. Ga lolod ikim tau ngan longonga saoa danga gimi alongo, be tilongo mao.”*

Oanenga itna ngan eaba Samaria aea ele kadonga kemi

25 **Be mole mao, madidnga apu aea ede iuangga itoba Iesus ta imadid ta ikeo, “Eaba paoatainga am, gau ga nakado mado ngan badanga madonga kemi somisomi?”*

* **10:22:** Ins 3.35, 10.15 * **10:25:** Mt 22.35-40, Lu 18.18

26 Ta ei ikeo pan bedane, “Deo ele laulau apu aea ikeo mado? Eao gera madongan?”

27 *Ta ikoli ele posanga bedane, “‘Eao manta kim am Maron Deo kapei tau ngan lolom ga tautaudim ga uram ga lem oatainga.’ Ga ‘kim oaem ede pade mambe kim go mulian.’ ”

28 *Ta Iesus ikeo pan, “Eao koli tutui. Kado toa bedane, ta eao ga bada madonga kemi.”

29 Be eaba toa oa iuangga ipasolan ei mulian mambe eaba tutui, ta ibeta Iesus bedane, “Be gau oaeg ede pade sai toa?”

30 Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, “Eaba ede itnan Ierusalem ta isorir ga isulug ngan tuanga Ieriko. Be edapeai panua lublubnga ad tiuot pan, ta titakataka ele danga sisid ga tiraurau ei ta iuangga imate. Ga kus ta titnan ei ga idio, ta tiaoa ga tila. 31 Be ngan ado toaiua pade, eaba tenainga aea ede inasi edap toa oa ga ilalala ga ila. Ei igera eaba toa oa, be irip ngan ei ga idio iadag ta ila. 32 Toa bedaoa pade, eaba ede ngan gid Livai† ilalala ga ila ngan tibur toa oa ta igera ei, be ei pade irip ngan ei ta ila. 33 Be eaba ede Samaria aea† ilalala ga ila iuot pan. Ei igera ei ta ilolo isat ngan ei. 34 Ila boloma pan ta imol aea tibun, be itok bude ga oain ga idae ngan pade. Ga kus ta isoa ei ga idae ngan ele donki ta ibada ei ga ila ngan luma kaluae aea ta idio imariala ngan ei.

* **10:27:** Lo 6.5, Wkp 19.18 * **10:28:** Wkp 18.5 † **10:32:** Gid Livai eine lum ede ngan gid Israel. Deo isio gid ngan kadonga naurata tenainga aea. † **10:33:** Ngan ado toaiua, gid Iuda lolod kemi ngan gid panua Samaria ad mao.

Ila boloma pan ta imol aea tibun.

35 Be ngan ado sae ibada pat silva rua ga ila pan luma itama ta ikeo pan bedane, 'Eao mariala kemi ngan ei, ta oangga naluagau mulian ga nanam, saoa pat eao tado ngan luanga ei, eine gau ga nakoli.'

36 "Be eaba toa gid panua lublubnga ad tirau ei, eao oangga sai ngan gid tol iman iuae?"

37 Ta eaba apu aea toa oa ikeo ga, "Eaba toa ilolo isat ngan ei."

Ta Iesus ikeo pan, "La, ta kado toa bedaoa pade."

Iesus imado Marta ga Maria led lumaeai

³⁸ Tilalala ga tila, be Iesus iuot ngan tuanga ton taine ede ieda Marta. Ta ei ibaba Iesus ga ila ele lumaeai. ³⁹ *Be itar kakau ieda Maria, ei idio imado boloma ngan Maron iae ta ilongolongo ele posanga. ⁴⁰ Be Marta imata alele ngan gid naurata aea kadonga. Ei ila imadid boloma pan Iesus ta ikeo, “Maron, ag kakau itnan gau ta kekelegau nakakado naurata kapei ne. Be eao gera madongan? Keo pan ta ilua gau.”

⁴¹ Be Maron ikoli ele posanga bedane, “O Marta, Marta. Eao lolom alele ga lolom ede ga ede ngan danga busa tau. ⁴² *Be gimi manta ailoilo danga kelede mon. Maria isio danga kemi, be gau ga napakala ei ngan aea badanga mao.”

11

*Iesus ipaoatai ele aluagau ngan raring
(Mateus 6.9-13, 7.7-11)*

¹ Ado ede Iesus iraring ngan tibur ede. Be ipasala ele raring ga kus ta ele aluagau ede ikeo pan bedane, “Maron, paoatai gai ngan raring mambe Ioanes ipaoatai ele aluagau ngan.”

² Ta ikeo pagid bedane, “Oangga gimi araring, akeo ga bedane,

“Tamamai,* manta panua tilolon ngan eao edam,

* **10:39:** Ins 11.1, 12.2-3 * **10:42:** Mt 6.33 * **11:2:** Laulau edengada ngan posanga Grik ikeo ga bedane: Tamamai buburiai.

kemi ngan danga toa ngada ne idae eao bage-
meai.†

³ Pan gai ngan amai annga ado ga ado.

⁴ Be samum lemai kadonga sasat,
ngansa gai pade asamum kadonga sasat togid
panua toa ngada oa tikado sat ngan gai.

Be longean gai ta atap ngan tobanga mao.’”‡

⁵ Ta ikeo pagid bedane, “Sai ngan gimi ga ila
pan iuae ede pade bong irabu ta ikeo pan bedane,
‘Leg eaba, irangrang ngan eao longean bret tol eta
ga inam pagau bua?’ ⁶ Ngansa gau oaeg ede ilalala
ngan tibur aluai ga inam pagau, be ag annga eta
ngan nabada pan mao’?”

⁷ “Be eaba toa gadudunga oa ga ikeo, ‘Eao
paieiei gau mao. Ngansa gau nasaisai atama
o. Gaingada leg gergeu aeno. Gau narangrang
ngan nadae ta nabada danga eta pago mao!’ Ei
ikeo iloleai toa bedaoa, ⁸ be nakeo pagimi, ei
ga ipan saoa danga eaba toa oa ipapauis ngan.
Tautaunga, gisirua tikemikemi ngan gid, be ei ga
ilua ei ngan ipu toaine mao. Ei ga ilua ei ngansa
itolatola ngan ele parparnga. §

⁹ “Tota nakeo pagimi, abetabeta Deo, ta ei ga
ibada pagimi. Be ailoilo saoa danga pan Deo, ta
gimi ga aot ngan. Be atintin atama, ta Deo ga

† **11:2:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tibalbatan
posanga ngan lain toa ne ga bedane: Kemi ngan lem kimnga iuot
tanoelai mambe buburiai pade. ‡ **11:4:** Ngan laulau edengada
ngan posanga Grik tibalbatan posanga ngan lain toa ne ga bedane:
Bada gai mulian ngan danga paeamao. § **11:8:** Posanga idil toa
ne ipu ede pade ngan posanga Grik ga bedane: Ei ga ilua ei, ngan
kado ta iualu paeamao.

irepe ngan gimi. ¹⁰ Ngansa eaba sai ibetabeta Deo, ei ga ibada saoa danga ibeta ei ngan. Ga eaba sai iloilo danga inam pan Deo, ei ga iuot ngan. Ga eaba sai itintin atama, Deo ga irepe ngan ei.

¹¹ “Be sai ngan gimi, oangga inat ibeta ei ngan ia, eine ga ibada mota pan? Na? Oo, eaba eta ikado bedaoa mao!**” ¹² Ga pade, oangga ibeta ngan kakatol, eine ga ibada apap pan? Na? Mao tau! ¹³ Tautaunga gimi lemi kadonga papaea-mao, be somisomi aoatai ngan badanga danga kemikemi ga ila pagid lemi gergeu. Be Tamami toa buburiai oa ga iasal gimi ngan kadonga kemikemi, ta ei ga ibada Itautau Tutui pagid panua toa tibeta ei ngan.”

Gid panua tiuangga Iesus iboko toman ngan Belsebul

(Mateus 12.22-30, Markus 3.20-27)

¹⁴ Idio ta Iesus isere iriau paeamao ede toa ikado eaba ga iaoa gum. Iriau paeamao itnan eaba toa oa, tota iposaposa pade, be gid ipom tigeria ta timatala. ¹⁵ *Be edengada ngan gid tikeo ga, “Belsebul, madidnga togid iriau papaeamao, ipamatua eaba toa ne ta iseresere gid iriau papaeamao.” ¹⁶ *Be panua padengada titoba ei ta tibeta ei ngan kadonga uisinga eta ta iman kilala ngan ei ikado Deo ele naurata.

** **11:11:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tibalbatan posanga ngan lain toa ne ga bedane: Be oangga ibeta ei ngan bret, eine ga ibada patpat pan? Na? * **11:15:** Mt 9.34, 10.25

* **11:16:** Mt 12.38

17 Be Iesus iuatai ngan lolod ta ikeo pagid bedane, “Oangga maron kapei ede ele panua timapoga ta tiparau pol ngan gid, eine ga timukuru. Ga pade, oangga gid panua ngan luma ede timapoga ta tiparau, eine ga tipaeabu ngan gid mulian. 18 Tota oangga Satan ele panua timapoga ga tiparau pol ngan gid, eine Satan ga imadid ga imugamuga ngan ele tibur kapei madongan? Gau nakeo bedane ngansa gimi aoangga nasere iriau papaeamao ngan Belsebul iura. 19 Be oangga asol gau ngan serenga iriau papaeamao ngan Belsebul iura, gimi akeo mado ngan lemi panua toa tiseresere gid iriau papaeamao pade? Gimi aoangga Satan ilualua gid? Tota naurata togid lemi panua ga ipasolan mambe lemi seelenga itutui mao. 20 Be oangga nasere iriau papaeamao ngan Deo iura, kadonga toa ne ipasolan gimi mambe madonga Deo ibageai iuot rabu ngan gimi na.

21 “Oangga eaba matua ede ikisi ele danga sisid paraunga aea ta imariala ngan ele luma, eine ele danga sisid ga ienono kemi. 22 *Be oangga eaba ede iura kapei tau inam ta iasal eaba toa oa, ei ga ilub ele danga sisid paraunga aea. Eaba toa oa mugaeai iadi mambe ele danga sisid paraunga aea ga imariala ngan ei, be mao. Eaba toa iura kapei oa ga ilub ele danga sisid toa ngada oa lumaeai ta ipota ga ila pagid panua padengada.

23 * “Oangga sai iboko toman ngan gau mao, ei iman ag isat. Ga oangga sai ilua gau ngan badanga gid panua ga tinam boloma pan Deo

* 11:22: Kol 2.15 * 11:23: Lu 9.50

mao, eine eaba toa oa iseresere gid ga tila aluai ngan Deo.”

Iesus ipaoatai gid panua ngan iriau papaeamao led kadonga

(Mateus 12.43-45)

²⁴ Iesus ikeo pade bedane, “Oangga iriau paeamao itnan eaba ede, eine ga ilalala alele ngan tibur mamasa ta iloilo tibur eta kemi earainga aea. Be iuot ngan mao ta ikeo, ‘Gau ga naluagau mulian ngan luma toa natnan oa.’ ²⁵ Ta oangga ila iuot toa eoa, ei ga igera mambe tisile ga tipatutui mulian. ²⁶ Ga kus ta ila ibada gid iriau papaeamao lima ga rua pade toa tiasal ei ngan kadonga sasat, ta gisingada tidudunga ta timulmuli toa eoa. Tota labone, eaba toa oa ele madonga paeamao tau ga iasal ele madonga toa mugaeai aea.”

Kemi tau ngan sapadua tilongo Deo ele posanga ga tinasi

²⁷ *Iesus ikakado posanga toa bedaoa, be rabu ngan gid ipom, taine ede ibaba ta ikeo, “Kemi tau ngan taine toa ipopo eao ga ipadud go!”

²⁸ Be ei ikeo, “Mao be kemi tau ngan sapadua tilongo Deo ele posanga ga tinasi.”

Gid panua tikim tigera uisinga

(Mateus 12.38-42)

²⁹ *Gid ipom kapei tinaganagam pan Iesus, ta ei ikeo, “Gid panua labone ad, gid panua papaeamao. Tikim tigera uisinga eta iman kilala. Be gau ga napasolan kilala eta pagid mao. Kilala

* **11:27:** Lu 1.28,42,48 * **11:29:** Jna 1.17, 3.5, Mt 16.4

kelede mon ga tigera eine ngan Iona. ³⁰ Ngansa lalaede mambe Iona iman kilala ngan gid panua Ninive ad mugaeai, tota Eaba Inat ga iman kilala ngan gid panua labone ad pade. ³¹ *Be ngan ado toaiua Deo ipamadid gid panua ngan posanga, taine nagerara ngan tibur saut ga idae mulian toman ngan gid panua labone ad, ta isol gid ngan posanga. Ngansa ele tuanga ienono tano idi-gedigeai, be ilalala aluai ga inam ngan longonga Solomon ele paoatainga. Be ega, labone eaba ede rabu ngan gimi iasal Solomon. ³² *Be gid panua Ninive ad pade ga timadid ngan ado toaiua ta tisol gid panua labone ad ngan posanga. Ngansa gid Ninive tilongo Iona ipaola posanga ta tipul lolod. Be ega, labone eaba ede rabu ngan gimi iasal Iona.”

*Matada eine mambe taranga ngan tinida
(Mateus 5.15, 6.22-23)*

³³ *Iesus ikeo pade bedane, “Eaba eta itun lam ga imudan mao, ga irobi ngan ulo mao pade. Be ei ga idol ga idae ngan lam imul, ta oangga panua tidudunga lumaeai, eine ga tigera taranga toa oa. ³⁴ Be eao matam kadlo eine mambe lam ngan tinim. Oangga matam igeragera kemi††, eine tinim toa ngada na ga iuon ngan taranga. Be oangga matam paeamao, eine tinim toa ngada na pade ga iuot dodom. ³⁵ Tota gabit kemi.

* **11:31:** 1Kin 10.1-10, 2Sto 9.1-12 * **11:32:** Jna 3.5-10

* **11:33:** Mk 4.21, Lu 8.16 †† **11:34:** Ngan posanga Grik, posanga idil matam kemi ipu ede pade eine mambe lem lualuanga ga kadonga mamaron kemi. Ga matam paeamao eine mambe lem kadonga mogal buda ga matam nanan eao kekelego.

Ngan kado ta taranga toa ienono lolomeai na iuot dodom. ³⁶ Be oangga tinim toa ngada na iuon ngan taranga, be tinim eta ienono dodomeai mao, eine tinim toa ngada na iuot merengai, lalaede mambe lam itara ga idae ngan go.”

Iesus iselege gid Parisi ga gid madidnga apu ad (Mateus 23.1-36, Markus 12.38-40)

³⁷ Iesus iposa bedaoa ga kus, ta Parisi ede ibeta ei ngan ila ian toman ngan ei. Tota ila ta idio imado popouiai. ³⁸ Be Parisi toa oa ikakrik ngansa igera mambe ei isigiri itin aea muk mugaeai ngan eaneannga mao.

³⁹ Be Maron ikeo pan bedane, “Ega, gimi Parisi asigiri loba ga lalate tinid pan gaot, be lolomi iuon ngan kadonga mogal buda ga kadonga papaea-mao. ⁴⁰ Gimi panua buobuonga ami! Deo toa ikado tinida ga iuot, eine ikado loloda pade, be aoatai mao? ⁴¹ Be manta apan saoa danga toa ienono gadudunga ga ila pagid panua lululunga ad. Oangga akado toa bedaoa, eine ga aot kemi Deo imatai ngan lolomi ga tinimi gaot pade.

⁴² “Be paeamao tau ngan gimi Parisi! Ngansa gid sabatnga imata ede ga ede, gimi apota ga iuot suknga sangaul, be atenai suknga ede ga ila pan Deo. Eine anasi gid apu gereirei toa bedaoa kemi, be atnan gid apu kapepei ga idio, mambe kadonga tutui ga kadonga ngan kimnga Deo. Manta anasi gid apu kapepei toa bedaoa kemi, be atnan gid apu toa gereirei oa mao pade.

⁴³ “Paeamao tau ngan gimi Parisi! Ngansa gimi akim tau ngan badanga mul kemikemi togid panua edad kapepei toa luma raring aea iloleai,

ga akim panua busa tikeo ‘ado kemi’ ga tilolon ngan gimi ngan tibur oalo aea.

⁴⁴ “Paeamao tau ngan gimi! Ngansa gimi mambe gid denga mugamuga toa aea kilala eta mao. Gid panua tiuatai ngan mao ta tiuadoad ngan aed.”

⁴⁵ Be madidnga ede apu aea ikoli ele posanga bedane, “Eaba paoatainga am, ngan lem posanga toa ne, eao pamaeamaea gai pade.”

⁴⁶ Ta Iesus ikeo, “Paeamao tau ngan gimi madidnga apu ami! Ngansa gimi apakulupu gid panua ngan nasinga gid apu imata ede ga ede mambe eaba ibisi tulua kulupu tau. Be adol bagemi teta ngan luanga gid mao.

⁴⁷ “Paeamao tau ngan gimi! Ngansa gimi akakado denga togid panua tibada Deo iaoa mugaeai ga imata kemi, be eine tibutibumi tirau gid ga timate. ⁴⁸ Tota lemi kadonga toa ne ipasolan mambe lolomi kelede ngan kadonga papaeamao togid tibutibumi. Ngansa tibutibumi tirau gid ga timate, be gimi akado ad denga ga imata kemi.

⁴⁹ Ngan ipu toaine, Deo ikado posanga ga inasi ele oatainga kapei ta ikeo, ‘Gau ga nasula gid panua tibada aoag ga gid panua ato ad ga tila pagid, be gid ga tirau edengada ga timate ga tipaieiei padengada.’ ⁵⁰ Tota Deo ga ipanas gimi panua labone ami ngan pamatenga gid panua busa tibabada iaoa mugaeai. Ei ga imata nanan gid toa ngada oa led matenga, ngan tano ga bubur led otnga ga irangrang ngan labone pade. ⁵¹ Eine ga ipanas gimi ngan Abel aea pamatenga mugaeai ga ila irangrang ngan Sekaraia ele matenga. Ei eaba toa apamate ei rabu ngan luma ton Deo ga

popou tenainga aea. Nakeo tautaunga pagimi, panasnga ngan kadonga sasat toa ngada ne ga iuot ngan gid panua toa labone timamado.

⁵² “Paeamao tau ngan gimi madidnga apu ami! Ngansa gimi asaisai atama ngan gid panua tiuangga tibada oatainga ngan Deo. Gimi adudunga ngan atama toa oa mao, be apakala panua padengada ta irangrang ngan tidudunga mao pade.”

⁵³ Io, Iesus ilalala ga iuangga itnan tibur toa oa, be gid madidnga apu ad ga gid Parisi lolod paeamao tau ngan ei, ta titado betanga kulupulupu imata ede ga ede ga ila pan. ⁵⁴ Ta tiuangga tipakaka ei ta tisol ei ngan kadonga posanga buobuonga eta.

12

Agabit kemi ngan kadonga pakakanga togid Parisi

(Mateus 10.26-27)

¹ Ngan ado toaiua, ipom kapei tau bunoringring busa tinam tiluplup, be panua busa tau ta tipair-ile ngan gid ga tiuadoad ngan aed. Be Iesus iposa matamata pagid ele aluagau bedane, “Gimi agabit kemi ngan yis togid Parisi, eine led kadonga pakakanga aea. ² *Danga saoa ienono mumulnga labone, eine muriai ga iuot masaeai. Be saoa danga timudan labone, muriai panua toa ngada ne ga tiuatai ngan. ³ Saoa posanga gimi akado ngan tibur dodom, eine ga tilongo merengai. Ga saoa posanga gimi akamur tangamiai luma

* 12:2: Lu 8.17

iloleai, eine ga timadid luma ipaoeai ta tipaola ga iuot masaeai.”

*Manta amataud Deo kekelen
(Mateus 10.28-31)*

⁴ Iesus ikeo pade bedane, “Nakeo pagimi oaeoæg, amataud ngan gid panua tipamate patimi mao. Oangga tipamate gimi ga kus, iran-grang ngan tikado danga eta pade mao. ⁵ Be gau ga napasolan eaba toa gimi manta amataud ei. Amataud Deo kekelen, ngansa ei iran-grang ngan ipamate patimi, be iura kapei ngan itado tau-
taudimi pade ga ila ngan dinga imperno. Nakeo pade pagimi, amataud ei kekelen. ⁶ Gimi aoatai, man gereirei lima, eine panua tiuol ngan pat gereirei rua, be iran-grang ngan Deo imata sapian eta ngan gid mao. ⁷ *Be ei iuade launimi idil toa ngada ne laboramia. Tota amataud mao. Ngan Deo imata, gimi kapei tau ngan man gereirei busa.”

*Iran-grang ngan maeamaea gita pan Iesus mao
(Mateus 10.32-33, 12.32, 10.19-20)*

⁸ Iesus ikeo pade bedane, “Gau nakeo pagimi, oangga sai iuaoa pagid panua ngan ei gau leg eaba ede, eine gau pade ga naoaoa pagid anggelo ton Deo ngan ei gau leg eaba. ⁹ Be oangga sai ikeo pagid panua ngan ei gau leg eaba mao, eine gau pade ga nakeo pagid anggelo ton Deo ngan eaba toa oa gau leg eaba mao. ¹⁰ Be oangga sai iposa paeamao ngan Eaba Inat, eine iran-grang ngan Deo isamum ele kadonga sat. Be oangga

* **12:7:** Lu 12.24, PA 27.34

sai ipaeabu ngan Itautau Tutui ieda, eine Deo ga isamum eaba toa oa ele kadonga sat mao.

¹¹ *“Be oangga tipamadid gimi pagid madid-nga luma raring aea, ga mamaron ga kapepei padengada matadeai, lolomi ede ga ede ngan saoa posanga aoangga akoli ga ila pagid mao. ¹² Ngansa ngan ado imata toaiua, Itautau Tutui ga ipaoatai gimi ngan saoa posanga ga akado pagid.”

Iesus itado oanenga itna ngan eaba ele danga sisid busa

¹³ Eaba ede rabu ngan gid ipom ikeo pan Iesus bedane, “Eaba paoatainga am, gai tamamai imate, be keo pan tadig kapei ta ipota ele danga sisid rabu ngan gairua.”

¹⁴ Be Iesus ikeo pan bedane, “Leg eaba, sai ibada naurata pagau ngan patutuinga gimirua lemi posanga ta napota danga sisid rabu ngan gimirua?” ¹⁵ *Idio ta ikeo pagid ipom bedane, “Matami idae ga agabit kemi ngan kadonga mogal buda aea. Ngansa irangrang ngan tabada madonga kemi ngan gornga danga sisid tanoeai ne mao.”

¹⁶ Ta ikeo pagid ngan oanenga itna ede bedane, “Eaba ede ele pat kapei. Aea annga dadangai itautau iuot busa. ¹⁷ Ta ikeo iloleai bedane, ‘Eine ga nakado mado? Ngansa leg luma irangrang ngan annga kapei toa nagor ga ienono ne mao.’

¹⁸ “Ta ikeo, ‘Eine ga nakado bedane: Gau ga narepe gid leg luma annga aea ta nakado gid luma kapepei, ta nasuk gid annga ga leg danga sisid ngan. ¹⁹ Ta gau ga nakeo lologeai bedane,

* **12:11:** Mk 13.11, Lu 21.12-15 * **12:15:** 1Ti 6.9-10

“Gau leg danga sisid kemikemi busa. Eine ga ienono mole aea rai busa. Gau ga naboko pade mao. Namamado, naeanean, naunun, be tinig igelgel ga ila.” ’

Luka 12:13-21

© 1997 Language Resources Inc. All rights reserved. Reproduced with permission.

70

“Gau leg danga sisid ga ienono mole aea rai busa.”

20 “Be Deo ikeo pan bedane, ‘Eao buobuonga am! Labone bong tota eao mate, be lem danga sisid toa koromot gid ne, sai ga ibada?’

21 * “Kadonga toa bedane ga iuot ngan gid panua sapatua tisuksuk led danga sisid, be ngan Deo imata led danga eta mao.”

Lolomi ede ga ede padam

(Mateus 6.25-34)

22 Idio ta Iesus ikeo pagid ele aluagau, “Tota nakeo pagimi, lolomi ede ga ede ngan lemi

* 12:21: Mt 6.19-20

madonga mao, ga ngan ami annga mao, ga ngan tinimi aea pononga mao pade. ²³ Ngansa lemi madonga eine danga kapei, be annga eine danga kapei mao. Tinimi eine danga kapei, be aea pononga eine danga kapei mao. ²⁴ Matami nanan gid man akrok. Gid tiarum annga mao ga tibada annga dadangai ga inama mao pade. Led luma eta ngan gornga ad annga mao. Deo kekelen ipanpan gid. Be gimi kapei tau ngan gid man. ²⁵ Be sai ngan gimi, ngan ele kadonga lolo ede ga ede, irangrang ngan igalbatan ado imata keleta ngan ele madonga tanoeai? ²⁶ Tota oangga arangrang ngan kadonga danga gereirei bedaoa mao, ikamado ga lolomi ede ga ede ngan gid danga padengada?

²⁷ “Matami nanan gid koko led paranga. Gid tiboko eta mao ga tikado ad malo mao pade. Be nakeo pagimi, sogonga togid koko toa ne iasal tau maron kapei Solomon aea sogonga pade. ²⁸ Gid koko toa tiparapara tiburiai labone, be sabale iman abei ibedbed. Tota oangga Deo ipasogo gid koko kemi toa bedaoa, eine ga idol tinimi aea pononga pade. Ikamado ga lemi kadonga lolo matua aea kapei mao? ²⁹ Tota lolomi ede ga ede ga ailoilo saoa danga gimi ga aeanean ga aunun mao. ³⁰ Ngansa gid alu padengada tanoeai, lolod ede ga ede ta tiloilo gid danga sisid toa bedaoa. Be Tamami iuatai ngan saoa danga gimi apapauis ngan. ³¹ Be manta amarum ngan ilinga lemi madonga Deo ibageai. Toa bedaoa ta ei ga ibada danga toa ngada ne pagimi.”

Jesus iposa ngan gornga danga kemikemi

*buburiai**(Mateus 6.19-21)*

³² Iesus ikeo pade bedane, “Gimi panua toa pidaede ne mambe sipsip ipu kakauede, amataud mao, ngansa Tamami itin igelgel ngan idol gimi ga amariala ngan danga sisid toa ienono ibageai.

³³ *Manta alongean lemi danga sisid ta panua tiuol, ta apota lemi pat toa oa ga ila pagid panua lululunga ad. Abada lemi apou ga eine iuatai mot-motnga mao. Be agor lemi danga sisid kemikemi buburiai, ta irangrang ngan kus mao. Toa eoa gid panua lublubnga ad tirangrang ngan tilub mao, ga ngorongoro tirangrang ngan tipaeabu ngan mao pade. ³⁴ Ngansa oangga lemi danga sisid kemikemi ienono ngan tibur isaoa, lolomi pade ga inasi.”

Gimi manta agabit kemi

³⁵ *Iesus ikeo pade bedane, “Akat ami malo ga apit matua, be lemi lam manta itaratara.

³⁶ Be gimi akado mambe gid panua tisangasanga ad maron iluai mulian ngan eaneangga kapei oaininga aea. Ta oangga inama itintin atama, mole mao tirepe atama ngan ei. ³⁷ Be kemi tau ngan gid paeaeanga toa oa oangga ad maron inam ta igera gid tigabit kemi. Nakeo tautaunga pagimi, maron toa oa ga ipit malo mambe paeaeanga ta ikeo pagid ta tidio timado popouiai ta ipota ad annga ga ila pagid. ³⁸ Be oangga gid paeaeanga toa oa ad maron inama bong irabu, mao ngan kokako itangtang, be igera gid tigabit kemi toa bedaoa,

* **12:33:** Lu 18.22 * **12:35:** Mt 25.1-13

kemi tau ngan gid paeaeanga toa oa! ³⁹ *Be matami nanan: Oangga luma itama iuatai ngan ado imata isaoa eaba lublubnga aea ga inama, ei ga irangrang ngan ilongean ei ta igoro ele luma mao. ⁴⁰ Tota gimi pade matami idae, ngansa Eaba Inat ga inama ngan ado imata eta gimi aotai ngan mao.”

*Oanenga itna ngan paeaeanga kemi ga paeaeanga paeamao
(Mateus 24.45-51)*

⁴¹ Idio ta Petrus ibeta Iesus bedane, “Maron, oanenga itna toa ne, eao tado ngan gai, mao ngan gid panua toa ngada ne?”

⁴² Ta Maron ikeo ga, “Paeaeanga isaoa ele oatainga kemi ga imata tutui ngan ele naurata? Maron ga idol paeaeanga ede bedaoa ta iman madidnga ngan ele paeaeanga padengada. Ta ei ga ipotapota ad annga ngan ado imata toa aea maron ikeo ngan. ⁴³ Oangga paeaeanga toa oa aea maron iluai mulian ta igera ei ikakado naurata kemi toa bedaoa, kemi tau ngan paeaeanga toa oa! ⁴⁴ *Nakeo tautaunga pagimi, ei ga idol ele danga sisid toa ngada oa ga idae paeaeanga toa oa ibageai ta imariala ngan. ⁴⁵ Be oangga paeaeanga toa oa ikeo iloleai bedane, ‘Ag Maron ga irangrang ngan iluai mulian manmanae mao,’ ta iraurau gid paeaeanga padengada arangaranga ga taine, ta ianean ga iunun ga imangamanga, ⁴⁶ eine aea maron ga iluai mulian ngan ado isaoa ga ado imata ede toa ei iuatai ngan mao. Tota aea

* **12:39:** Mt 24.43-44, 1Te 5.2 * **12:44:** Mt 25.21,23

maron ga ipanas paeaeanga toa oa paeamao tau* ta idol ei ga idio toman ngan gid panua toa lolod matua ngan Deo mao.

47 **“Oangga paeaeanga toa oa iuatai ngan aea maron ele kimnga, be inasi mao ga igabit mao pade, eine ga timuimui ei pabusa. 48 Be oangga paeaeanga toa oa iuatai ngan aea maron ele kimnga mao, be ikado saoa danga itutui mao, eine ga timui ei kautede. Be sapadua tibada danga busa, manta tikoli busa ga iluai mulian. Be eaba sai toa tidol danga busa ga idae ibageai, eine ga tibeta ei ta ikoli busa pade ga ila pagid.”*

Ngan Iesus ele namanga, gid panua ga timan ariapolpol

(Mateus 10.34-36)

49 Iesus ikeo pade bedane, “Gau nanam ngan tadonga dinga ga isulug tanoeai. Dinga toa ne, napaisi eta maitne, be lolog ikim tau ngan ian manmanae! 50 *Gau manta nabada paliliunga ede iman ieieinga aea. Be lolog ede ga ede tau, ngansa nabada maitne. 51 Kado gimi aoangga gau nanam ngan kadonga gid panua tanoeai ga lolod itarui. Eine mao. Nakeo pagimi, gau nanam ngan kadonga gid panua ga timan ariapolpol. 52 Ngansa labone ga ila, panua lima ngan iaoga ede ga timapoga. Tol ga timan rua ad isat, be rua ga timan tol ad isat. 53 *Gergeu ga iman itama aea

* **12:46:** Ngan posanga Grik, posanga idil toa ne ipanas paeaeanga toa oa paeamao tau eine ga bedane: iket ei ga iman rua. Be eine posanga idil ede toa ipu mambe panasnga paeamao.

* **12:47:** Jms 4.17 * **12:50:** Mk 10.38-39 * **12:53:** Mai 7.6

isat, be itama ga iman gergeu aea isat. Tnad ga iman inat taine aea isat, be inat taine ga iman itna aea isat. Taine oainga ga iman ilaoa taine aea isat, be ilaoa taine ga iman inat iadaoa aea isat.”

Gid kilala iuotot ngan Iesus, gid panua tiutai ngan ipu mao

(Mateus 16.2-3)

⁵⁴ Iesus ikeo pagid ipom pade bedane, “Oangga gimi agera laulau ipara ga idae ado ele dilngai, manmanae tau gimi akeo, ‘Eine aoara ga inam.’ Tota aoara itap. ⁵⁵ Be oangga gimi agera rai kapei iuot saut ga inam, eine ga akeo, ‘Tibur ga oanaoana tau.’ Tota iuot toa bedaoa. ⁵⁶ Gimi panua pakakanga ami! Gimi aoatai kilala ngan tibur kemi ga tibur paeamao ngan geranga mari-amba ga tano, be ikamado ga aoatai ipu ngan kadonga toa iuotot labone mao?”

Eao manta toba patutuinga posanga toman ngan eaba iuangga ipamadid go

(Mateus 5.25-26)

⁵⁷ Iesus ikeo pade bedane, “Ikamado gimi arangrang ngan arau posanga ngan saoa danga itutui mao? ⁵⁸ Ngansa oangga eao la toman ngan am isat toa iuangga ipamadid go pan eaba patutuinga posanga aea, manta tobatoba ngan kadonga gimirua ga lolomi kelede motean toa edapeai oa. Ngan kado ta ibada go ga la pan eaba patutuinga posanga aea, ta ei ibada go ga la pan madidnga togid nakala, ta madidnga toa oa idol go ga dudunga ngan luma panasnga aea. ⁵⁹ Nakeo pago, eao ga mamado toa eoa ga irangrang ngan ol mulian lem idil papaeamao toa ngada oa.”

13

Eaba ipul ilolo mao, ei ga imate

¹ Ngan ado toaiua, panua edengada timamado be tikeo pan Iesus ngan gid panua Galili ad toa Pailat ele madidnga tirau gid ga timate ngan ado imata toa tikakado led tenainga ga ila pan Deo. ² *Ta Iesus ikoli led posanga bedane, “Gimi aoangga gid panua Galili ad toa ne led kadonga sasat iasal kadonga sat togid panua Galili ad padengada, ta kadonga paeamao toa ne iuot ngan gid na? ³ Nakeo pagimi, eine mao. Be oangga gimi apul lolomi mao, gimi toa ngada ne ga amate toa bedaoa pade. ⁴ Be panua sangaul igegea lima ga tol toa timate ngan luma mamarae Siloam itap ga ipatae gid, gimi aoangga led idil papaea-mao iasal idil papaeamao togid panua padengada timamado Ierusalem na? ⁵ Nakeo pagimi, eine mao. Be oangga gimi apul lolomi mao, gimi toa ngada ne ga amate toa bedaoa pade.”

Oanenga itna ngan abei itautau mao

⁶ Iesus itado oanenga itna bedane, “Eaba ede iarum abei fik aea dadangai. Idio ta inam ngan ilonga abei itautau, be mao. ⁷ *Ta ikeo pan eaba toa imariala ngan dadanga bedane, ‘Ega, ngan rai tol gau nanam ngan ilonga abei fik toa ne itautau, be naot ngan eta mao. Ged ga isulug. Ikamado ga ipaeabu ngan tano toa ne imona?’

⁸ * “Be paeaeanga toa oa ikoli ele posanga bedane, ‘Maron, tnan ga idio ngan rai keleta pade bua, ta gau ga nasuk tano ga idae ngan ipu ga

* **13:2:** Ins 9.2 * **13:7:** Lu 3.9 * **13:8:** 2Pe 3.9,15

nadol bulmakao itae ngan. ⁹ Ta oangga rai muriai itautau, eine kemi. Be oangga mao, tota ged ga isulug.’ ”

Ngan Ado Earaing aea Iesus ikado kemi taine ede aea dibala

¹⁰ Ngan Ado Earaing aea, Iesus ipapaoatai gid panua luma raring aea ede iloleai. ¹¹ Be taine ede imamado. Iriau paeamao ital ei ga ibeberonga ngan aea rai sangaul igegea lima ga tol. Ta irangrang ngan imadid tutui mao. ¹² Be Iesus igera ta ibaba ei ga inam ta ikeo, “Taine, gau napola go ta dibala toa ne ipakala go pade mao.”

“Taine, gau napola go ta dibala toa ne ipakala go pade mao.”

¹³ Tota idol ibage ga idae ngan ei, be mole mao idae imadid tutui ta isoa Deo ieda.

¹⁴ *Be madidnga ngan luma raring aea ilolo bake, ngansa Iesus ikemi dibala ngan Ado Ear-

* **13:14:** IM 20.9-10, Lo 5.13-14

aininga aea. Ta ikeo pagid ipom bedane, “Ado lima ga ede eine ado naurata aea. Gimi anama ngan gid ado toa oa, ta tikemikemi ami dibala, be anama ngan Ado Earaininga aea mao.”

¹⁵ *Be Maron ikoli ele posanga bedane, “Gimi panua pakakanga ami! Ngan Ado Earaininga aea gimi kelede kelede ala pagid lemi bulmakao mao donki ad lumaeai ta apola ad oaro ta abada gid ga tila tiun eau. ¹⁶ Be taine toa ne ei iaoo kelede pan Abraam pade, be Satan ipakala ei ngan aea dibala ngan rai sangaul igegea lima ga tol. Ta oangga napola ei ngan Ado Earaininga aea ngan danga toa ipakala ei ne, gimi agera mambe itutui mao?”

¹⁷ Iesus iposa toa bedaoa, ta aea miri itamatama toa ngada oa maeamaea gid. Be gid ipom tinid igelgel ngan gid danga kemikemi ei ikakado.

*Oanenga itna ngan mastet ipuapua
(Mateus 13.31-32, Markus 4.30-32)*

¹⁸ Idio ta Iesus ikeo, “Madonga Deo ibageai eine mambe saoa toa? Eine ga natado saoa oanenga itna ngan? ¹⁹ Eine mambe mastet ipuapua eaba ede ibada ta iarum aea dadangai. Idio ta ipara ga idae ta iuot mambe abei kapei ede, ta gid man tinam tirau ad luma ngan ibogaboga.”

*Oanenga itna ngan yis
(Mateus 13.33)*

²⁰ Iesus ikeo pade bedane, “Nakeo ngan madonga Deo ibageai, be eine mambe saoa toa? ²¹ Eine mambe yis toa taine ede ibada ta ibul toman plaoa iuon ngan tabla kapeipei tol. Ga kus ta plaoa toa ngada oa isum ga idae kapei.”

* **13:15:** Lu 14.5

*Manta adudunga ngan atama kakauede
(Mateus 7.13-14,21-23)*

²² Iesus ilalala ga ila Ierusalem, be toa edapeai oa ila ngan gid tuanga kapeipei ga gereirei ta ipapaoatai gid panua. ²³ Ta eaba ede ibeta ei bedane, “Maron, Deo ga ibada mulian panua pidaede mon, mao madongan?”

Ta ikeo pagid, ²⁴ “Gimi manta urami pak-pakia ta adudunga ngan atama kakauede, ngansa nakeo pagimi, panua busa ga titoba ngan tidudunga, be tirangrang mao. ²⁵ *Ngansa oangga luma itama idae ta isaisai atama toa oa, eine gimi ga amadid gaot ta atintin atama ta aeansaban bedane, ‘Maron, repe atama ngan gai.’

“Be ei ga ikeo pagimi bedane, ‘Gau naoatai ngan gimi mao. Gimi sida ga anam?’

²⁶ “Ta gimi ga akeo, ‘Gai aeanean ga aunun toman ngan go, be eao madmadid lemai melemeleai ta papaoatai gai.’

²⁷ * “Be ei ga ikeo pagimi, ‘Gau naoatai ngan gimi mao. Gimi sida ga anam? Gimi panua toa anasnasi kadonga papaeamao, gimi toa ngada ne ala aluai ngan gau!’

²⁸ * “Ta gimi ga atangtang ga luomi kek ga kek ngan ado toaiua, ngansa gimi ga agera Abraam ga Aisak ga Iakop ga gid panua tibada Deo iaoa timamado Deo ibageai. Be gimi, eine ga tisere gimi ga ala gaot. ²⁹ *Gid panua ga tinam ado ele parangai ga ado ele dilngai ga not ga saut pade, ta tibada gid mul ngan eaneannga kapei ngan

* **13:25:** Mt 25.10-12 * **13:27:** Sng 6.8 * **13:28:** Mt 8.11-12

* **13:29:** Sng 107.3

madonga Deo ibageai. ³⁰ *Be ega, ngan kadonga toaine, panua busa toa edad kapei labone, muriai edad ga isulug. Be panua busa toa edad mao labone, muriai edad ga iuot kapei.”

*Jesus ilolo isat ngan tuanga Ierusalem
(Mateus 23.37-39)*

³¹ Ngan ado imata toaiua, gid Parisi idanga ede tila pan Iesus ta tikeo, “Eao tnan tibur toa ne, ta la ngan tibur eta pade, ngansa Erot iuangga ipamate go.”

³² Be ei ikeo pagid, “Ala ta akeo pan kaua saksak toa na bedane: Ega, gau ga nasere iriau papaea-mao ga nakemi gid panua ad dibala labone ga sabale. Be ngan ado tol aea, gau ga napasala leg naurata toa ngada ne tanoelai. ³³ Goibe saoa danga iuotot, gau ga matag tutui ngan leg naurata labone ga sabale ga bong rua. Ngansa eaba sai toa ibada Deo iaoa, irangrang ngan imate gaot ngan tuanga Ierusalem mao.

³⁴ “O Ierusalem, Ierusalem, gimi apapamate gid panua tibada Deo iaoa. Ga gid panua toa Deo isula gid ga tila pagimi, gimi araurau gid ngan pat ga timate. Somisomi naoangga napaluplup gimi ga namariala kemi ngan gimi mambe kokako taine ipaluplup inatnat ibagbage ibuloloeai, be tinimi ngan mao. ³⁵ *Ega, Deo ga itnan lemi tuanga ta adio sapaeen. Be gau nakeo pagimi, gimi ga agera gau pade mao ga ila irangrang ngan ado toaiua gimi akeo, ‘Maron ipamatua eaba toa ne ta isula ei ga inama ngan ei ieda.’ ”

* **13:30:** Mt 19.30 * **13:35:** Sng 118.26

14

Iesus ikado kemi eaba ede iae kuakua

¹ Ngan Ado Earainga aea ede, Iesus ila ngan luma ton madidnga ede togid Parisi ngan ian toman ngan ei. Be gid matad ingitngit ei. ² Be eaba ede iae kuakua imamado imatai. ³ *Ta Iesus ibeta gid Parisi ga gid madidnga apu ad bedane, “Eine tutui ngan takemi gid dibala ngan Ado Earainga aea pade, mao madongan?” ⁴ Be gid tiposa eta mao. Tota ibage idae ngan eaba toa oa ta ikemi ei. Ga kus ta isula ei ga ila.

⁵ *Ta ibeta gid, “Oangga eta ngan gimi inat,* mao ele bulmakao, itap ga isulug ngan baba eau aea ngan Ado Earainga aea, eine ga idada ei manmanae ga iuot, mao itnan ga idio?” ⁶ Be gid tirangrang ngan tikoli ele posanga eta mao.

Eaba sai isoa ieda mulian, Deo ga idol ei ga idio gadio

⁷ Iesus igera gid panua toa tinama ngan eaneannga oa tisiosio gid mul togid panua edad kapeipei, ta itado oanenga itna ede pagid bedane, ⁸ *⁸“Oangga eaba ede ibaba go ga la ngan eaneannga oaininga aea, irangrang ngan eao la mado ngan mul togid panua edad kapeipei oa mao. Ngan kado ta ibaba eaba eta pade ieda kapei ngan eao ga inama ngan eaneannga toa oa. ⁹ Ta eaba toa ibaba gimirua ga anama ngan eaneannga, eine ga ikeo pago bedane, ‘Eao longean mul toa ne ila pan eaba ga eko.’ Oangga bedaoa, eine eao

* **14:3:** Lu 6.9 * **14:5:** Mt 12.11, Lu 13.15 * **14:5:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik ikeo ngan inat mao, be ele donki. * **14:8:** Snd 25.6-7

ga maeamaea go kapei ta la mado ngan mul ede togid panua edad mao. ¹⁰ Be oangga tibaba go ga la ngan eaneannga, eao manta la mado ngan mul ede togid panua edad mao. Eao kado toa bedaoa, ta eaba toa ibaba go ngan eaneannga ga ikeo pago bedane, ‘Leg eaba, dae ta la mado ngan mul ede togid panua edad kapeipei.’ Oangga bedaoa, eine eao edam ga iuot kapei rabu ngan panua toa ngada oa timado ngan eaneannga toman ngan eao. ¹¹ *Ngansa eaba sai isoa ieda mulian, Deo ga idol ei ga idio gadio. Be oangga sai idol ieda mulian ga isulug, eine Deo ga isoa ieda ga idae.”

Manta takado kemi ngan gid panua toa tirangrang ngan tikoli mulian pagita mao

¹² Idio ta Iesus ikeo pan eaba toa ibaba ei ngan eaneannga bedane, “Oangga eao baba gid panua ngan eaneannga, irangrang ngan baba gid oaeoem mao, ga am kakakau ga sobosobom mao, ga gid panua toa led danga sisid busa lem tuangai oa mao pade. Ngan kado ta tibaba go pade ngan eaneannga ta tikoli mulian lem mamaron. ¹³ Be oangga eao kado eaneannga, manta baba gid panua lululunga ad, ga gid panua aed imate ga baged imate, ga gid panua baged kukupu ga aed kukupu, ga gid panua matad ikilakila. ¹⁴ *Eao kado toa bedaoa, ta Deo ga ikado kemi tau ngan eao. Ngansa gid panua toa bedaoa tirangrang ngan tikoli mulian pago mao, be Deo ga ikoli mulian pago ngan ado toaiua ipei mulian gid panua tututui ngan led matenga.”

* **14:11:** Mt 23.12, Lu 18.14 * **14:14:** Ins 5.29

*Oanenga itna ngan eaneannga kapei
(Mateus 22.1-10)*

15 *Be ede ngan gid kapeipei toa popouiai oa ilongo Iesus ele posanga ta ikeo pan bedane, “Kemi tau ngan eaba sai toa ila ngan eaneannga kapei ngan ado toaiua danga toa ngada ne idae Deo ibageai!”

16 Ta Iesus ikeo pan bedane, “Eaba ede ikoromot danga sisid eaneannga kapei aea ta ibaba gid panua busa. 17 Tota ngan ado imata eaneannga aea, isula ele paeaeanga ga ila ikeo pagid panua toa mugaeai ibaba gid ta ikeo, ‘Gimi anam, ngansa annga toa ngada ne imisi ga ienono.’

18 “Be gid toa ngada oa tikado kadonga lalaede ngan posanga aea gerei. Eaba ede ikeo, ‘Gau patautene naol tano idanga tede, ta gau manta nala ngan aea geranga. Tota nabeta eao, longo ta nalat ngan eaneannga toa na mao.’

19 “Be ede pade ikeo, ‘Gau patautene naol bulmakao sangaul ta naoangga natoba led naurata. Tota nabeta eao, longo ta nalat ngan eaneannga toa na mao.’

20 * “Be ede pade ikeo, ‘Gau patautene naoi taine. Ta ngan ipu toaine irangrang ngan nanama mao.’

21 “Idio ta paeaeanga toa oa iluai mulian ta ipalongo aea maron ngan gid panua led posanga. Tota luma itama toa oa ilolo bake ta isula ele paeaeanga ta ikeo, ‘La manmanae ngan gid edap gereirei ga gid luma maraoad toa tuangai, ta ilo gid panua lululunga ad, ga panua aed ga baged

* 14:15: Lu 13.29 * 14:20: 1Ko 7.33

imate, ga panua matad sususu, ta bada gid ga tinam tidudunga toa eko.’

²² “Ta paeaeanga toa oa ikeo, ‘Maron, danga toa eao keo ngan ne, nakado ga kus, be luma iuon kemi maitne.’

²³ “Be aea maron ikeo pan paeaeanga bedane, ‘Ot ga la ngan gid edap kapeipei ga edap dadanga aea, ta posa matua pagid ta tinam tidudunga, ta irangrang ngan leg luma iuon. ²⁴ Nakeo pagimi, gid panua toa ngada oa nababa gid mugaeai, irangrang ngan eta ngan gid itoba leg annga imana mao.’ ”

Manta matada inasi leda kimnga, ga kus ta tanasi Iesus

(Mateus 10.37-38)

²⁵ Gid ipom kapei tilalala toman ngan Iesus, be ipul imata ga ila pagid ta ikeo, ²⁶ * “Oangga eaba eta inam pagau, manta ikim gau kapei tau ga iasal ele kimnga ngan itama, ga itna, ga iadaoa, ga ele gergeu, ga aea kapeipei, ga aea kakakau, ga iliuliu, ga ei pade. Oangga mao, irangrang ngan eaba toa oa iuot leg aluagau mao. ²⁷ Ga pade, oangga sai ibisi aea abei tabala ga inasi gau mao, eine irangrang ngan iuot leg aluagau mao.

²⁸ “Ngansa oangga eaba eta ngan gimi ikeo ga ikado luma kapei ede, ei ga idio imado ta imata inasi danga sisid aea olnga ta iuatai, ele pat irangrang ngan ipasala luma toa oa, mao madongan. ²⁹ Ngan kado ta ipagun aea kadanga kekelen be irangrang ngan ipasala mao, ta panua toa ngada oa tigera ta tigalinge ngan ei. ³⁰ Ta tikeo, ‘Eaba

* **14:26:** Lu 9.23

oaine iuangga ikado luma, be irangrang ngan ipasala mao.’

³¹ “Ga pade, oangga maron kapei ede ikeo ga ila iparau pan maron kapei ede pade, ei ga idio imado ta imata inasi ele panua paraunga ad ta iuatai, irangrang ngan ele panua bunoringring sangaul tiasal maron kapei ede pade ele panua bunoringring sangaul rua toa tiuangga tiparau pan, mao madongan. ³² Oangga mao, ei imamado aluai tede maitne, be isula ele panua edengada ta tibada iaoa ga ila pan maron kapei ede pade ta iansaban ei ngan inasi edap eta ngan kadonga gisirua ga lolod itarui mulian. ³³ Toa bedaoa pade ngan gimi toa ngada ne. Oangga apul murimi ngan lemi danga sisid toa ngada na mao, irangrang ngan aot leg aluagau mao.”

*Oanenga itna ngan sol imana kus
(Mateus 5.13, Markus 9.50)*

³⁴ Iesus ikeo pade bedane, “Sol eine danga kemi. Be oangga imana kus, eine ga takado ga imana iluai mulian madongan? ³⁵ Sol toa bedaoa eine kemi ngan danga eta mao. Irangrang ngan ilua tano imona mao, ga irangrang ngan tadol toman ngan bulmakao itae mao pade. Eine tatado ga iduaea.

“Eaba sai itanga, manta ilongo posanga toaine.”

15

*Oanenga itna ngan sipsip isusu
(Mateus 18.12-14)*

¹ Gid panua takis ad ga panua kadonga sasat ad tila boloma pan Iesus ngan longonga ele posanga.

²* Be gid Parisi ga gid madidnga apu ad lolod ngur ga ngur ta tikeo, “Eaba oaine itin igelgel ngan badanga gid panua kadonga sasat ad ta ian toman ngan gid.”

³ Tota itado oanenga itna ede pagid ga bedane,
⁴* “Oangga eaba ede ngan gimi ele sipsip buno, be ede ngan gid isusu, eine ga itnan gid sangalima sangaul pange igegea lima ga pange ga tidio ngan tibur ede, ta ila ilo ede toa isusu oa ga irangrang ngan iuot ngan.

Matthew 18:10-14

Ei ga ila ilo ede toa isusu oa ga irangrang ngan iuot ngan.

⁵ Ta oangga iuot ngan, eine ga itin igelgel ta idol ga idae ikepei ⁶ ta iluai mulian tuangai. Ta ibaba gid iuaeuae ga gid panua ele tuangai ga tinam tiluplup ta ikeo pagid, ‘Tinimi igelgel toman ngan

* 15:2: Lu 5.30 * 15:4: Ese 34.11, 16, Lu 19.10

gau, ngansa naot ngan leg sipsip ede toa isusu!
⁷ Gau nakeo pagimi, tingelgel lalaede toa bedane iuotot buburiai oangga eaba kadonga sat aea kelede ipul ilolo. Tingelgel buburiai ngan eaba toa kelede ne ipul ilolo, iasal tingelgel ngan gid panua tututui sangalima sangaul pange igegea lima ga pange toa led ipu eta ngan pulnga lolod mao.”

Oanenga itna ngan pat biling ede isusu

⁸ Iesus ikeo pade bedane, “Ga pade, oangga taine ede ele pat biling* sangaul be ede isusu, eine ga itun lam ta isile ele luma ilolo, ta iloilo kemi ga irangrang ngan iuot ngan. ⁹ Ta oangga iuot ngan, eine ga ibaba iarerea ga gid panua ele tuangai ga tinam tiluplup ta ikeo, ‘Tinimi igelgel toman ngan gau, ngansa naot ngan leg pat biling ede toa isusu ne!’ ¹⁰ Nakeo pagimi, gid angelo ton Deo tinid igelgel lalaede toa bedaoa oangga eaba kadonga sat aea kelede ipul ilolo.”

Oanenga itna ngan gergeu isusu

¹¹ Iesus ikeo pade bedane, “Eaba ede ele gergeu rua. ¹² Be ele gergeu toa kakau oa ikeo pan bedane, ‘Apa, pota lem danga sisid toa patautene, ta gau anag inam pagau.’ Io, tota ipota ele danga sisid rabu ngan gisirua.

¹³ “Be mole tau mao, gergeu toa kakau oa ipagorou ele danga sisid toa ngada oa ta ila ngan tibur ede aluai. Be toa eoa iuolol danga sisid imata ede ga ede ngan kadonga ei mulian ga itin

* **15:8:** Ngan gid panua mugaeai ad, pat biling ede toa Iesus ikeo ngan ne eine lalaede mambe naurata aea olnga ngan ado kelede.

igelgel. ¹⁴ Io, ele danga sisid toa ngada oa kus, be mole mao sapanga kapei iuot ta iparangrang tibur toa ngada oa, ta ei inaman ele madonga iuot kemi mao ta ipapauis. ¹⁵ Tota ila pan eaba ede ngan tibur toa oa ta ila iboko pan, ta isula ei ga ila ngan gid gaea led tibur eaneangga aea ta ipanpan gid. ¹⁶ Igera gid bin boloae itin kukul toa ipanpan ngan gaea ta ilolo ila ngan aea eangga ngansa pitoreanei, be eaba eta ipan aea annga mao.

Iloilo ila ngan eangga gid gaea ad annga ngansa pitoreanei.

¹⁷ “Idio ta ilolo iluai mulian ta ikeo, ‘Gau tamag ele panua naurata ad toa ngada oa ad annga ilialia iman sakirkir, be gau ne, nakado namate ngan pitoro ta. ¹⁸ *Kemi ngan nadae ta naluagau ga nala pan tamag, ta gau ga nakeo pan bedane,

* **15:18:** Sng 51.4

“Apa, gau nakado kadonga sat ngan Deo imata ga ngan eao matam pade. ¹⁹ Gau eaba kemi mao, ta irangrang ngan eao oato gau lem gergeu pade mao. Dol gau mambe lem eaba naurata aea ede.”
 ’ ²⁰ Io, tota idae ta iluai mulian pan itama.

“Ei ilalala aluai tede maitne, be itama igera ei ta ilolo isat kapei tau ngan ei ta ilado ga ila pan. Ta iluku ei ga ibusum ipapa.

²¹ “Be inat ikeo pan, ‘Apa, gau nakado kadonga sat ngan Deo imata ga ngan eao matam pade, ta gau kemi mao. Irangrang ngan eao oato gau lem gergeu pade mao.’†

²² “Be itama ikeo pagid ele paeaeanga bedane, ‘Manmanae, abada pononga mamarae toa kemi tau na, ta adol ngan ei. Be adol pato ga idae ibage igongai, ga su idae ngan iae pade. ²³ Be aluku bulmakao daenga pau toa itub kapei na, ta atotoi ga anono. Gita taeana ta tinida igelgel, ²⁴ *ngansa natug toa ne imate na, be labone imata bibita pade! Ei isusu, be naot ngan ei mulian!’ Io, tota tikado kadonga tingelgel aea.

²⁵ “Be mole mao, ele gergeu lautabe iluai mulian dadangai ga inam. Ipaboloma luma, be ilongo baunga ga ipom titoltol. ²⁶ Tota ibaba paeaeanga ede ga inam pan ta ibeta ei ngan saoa danga iuotot. ²⁷ Ta ikeo, ‘Tadim kakau iluai mulian, ta tamam itotoi bulmakao daenga pau toa itub kapei oa, ngansa ibada inat mulian be itin kemi.’

† **15:21:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tibalbatan posanga ngan lain toa ne bedane: Dol gau mambe lem eaba naurata aea ede. * **15:24:** Ep 2.1,5

28 “Io, itar kapei toa oa ilolo bake ta itin ngan idudunga lumaeai mao. Be itama iuot ga inam ta iposa meles pan. 29 Be ikeo pan itama bedane, ‘Ega, rai busa naboko paeaeanga pago ga natolatola ngan lingem eta mao, be mugaeai ga inam, eao bada meme eta ga inam pagau ngan gaingada oaeoag aean ga tinimai igelgel mao. 30 Be natum toa ipamukuru lem danga sisid ngan gid taine edap ad, labone inam ta eao totoi bulmakao daenga pau toa itub kapei oa.’

31 “Ta itama ikeo, ‘Natug, eao somisomi mamado toman ngan gau, be leg danga toa ngada ne eine eao lem. 32 Be labone manta takado eaneannga ga tinida igelgel, ngansa tadim kakau imate na, be imata bibita pade! Ei isusu, be labone taot ngan ei mulian!’ ”

16

Oanenga itna ngan madidnga paeamao inasi oatainga kemi

1 Iesus ikeo pade pagid ele aluagau bedane, “Maron ede ele pat kapei imamado. Be panua edengada tisol ele paeaeanga ad madidnga ngan posanga ta tikeo ga iboko tutui ngan aea maron ele danga sisid mao. 2 Tota maron ibaba madidnga toa oa ga inam pan ta ibeta ei, ‘Posanga ede toa nalongo ngan eao ne madongan? Nakim eao matam inasi lem kadonga ngan leg danga sisid toa ienono bagemeai na, ta bode ga idae ngan laulau ta nagera. Ngansa irangrang ngan eao man madidnga pade mao.’

³ “Io, madidnga toa oa ikeo iloleai bedane, ‘Gau ga nakado mado? Ngansa ag maron iuangga isere gau ngan naurata madidnga aea. Be gau urag ngan kadonga dadanga mao. Ga pade, maeamaea gau ngan gaunga danga sisid pagid panua padengada. ⁴ Gau naoatai ngan saoa danga ga nakado. Ta oangga isere gau ngan naurata toa ne ga kus, eine ga panua tibada gau ga nala led lumaeai.’

⁵ “Io, tota ibaba panua kelede kelede toa ad gigi ienono pan aea maron ga tinam, ta ibeta eaba toa imuga oa bedane, ‘Eao am gigi pan ag maron iuot pida?’

⁶ “Ta ikeo, ‘Gau ag gigi ngan bude oliv aea ne iuot dram sangaul rua.’

“Be madidnga toa oa ikeo pan, ‘Bada lem laulau gigi aea na, ta dio mado manmanae ta bode ga iuot sangaul mon.’

⁷ “Ga kus ta ibeta ede pade bedane, ‘Be eao am gigi pan ag maron iuot pida?’

“Ta eaba toa oa ikeo, ‘Gau ag gigi ngan karei wit iuot buno.’

“Ta ikeo pan, ‘Bada lem laulau gigi aea na, ta bode ga iuot sangalima sangaul tol.’

⁸ “Tautaunga, madidnga toa oa ele kadonga itutui mao, be aea maron igera ele kadonga toa bedaoa ta ipakuru ngan ei, ngansa inasi oatainga kemikemi. Ngansa gid panua tanoeai ad led oatainga kapei ngan kadonga kemi gid led panua. Led oatainga toa ne iasal oatainga togid panua timamado merengai. ⁹ Tota nakeo pagimi, ngan lemi madonga tanoeai, manta akado mamaron ngan lemi pat ta gid panua tiuot oaeoemi. Ta oangga pat kus, eine ga tibada gimi ga ala amado

ngan luma kemikemi ienono somisomi ga ilalala ga ila.

10 **“Oangga sai imata tutui ngan danga gereirei, eine ga imata tutui ngan danga kapepei pade. Be oangga sai imata tutui ngan danga gereirei mao, eine ga irangrang ngan imata tutui ngan danga kapepei mao pade. 11 Tota ngan lemi madonga tanoeai labone, oangga matami tutui ngan pat mao, sai ga iadi gimi ngan danga tautauga ta amariala ngan? 12 Ta oangga matami tutui ngan eaba ede pade ele danga sisid mao, sai ga ipan danga eta ga iman lemi?*

13 **“Paeaeanga eta irangrang ngan iboko gadio ngan madidnga rua mao. Ngansa ei ga ilolo paeamao ngan ede, be ilolo ikim ede pade. Be ei ga ilongo ede ilinge, be ipul imur ngan ede pade. Irangrang ngan pat iman ami maron toman ngan Deo mao.”*

Iesus iposa ngan Deo ele apu ga ngan madonga ibageai

(Mateus 11.12-13)

14 Be gid Parisi tilongo Iesus ele posanga toa ngada ne ta tigalinge ngan ei, ngansa lolod ikim tau pat. 15 **Ta ikeo pagid, “Gimi akeo ga aot tutui panua matadeai, be Deo iuatai ngan lolomi na. Ngansa saoa danga gid panua tiuangga eine kemi tau, eine danga paeamao ga paeamao tau ngan Deo imata.*

16 **“Deo ele apu ga posanga togid panua tibabada iaoa eine panua tipapaola ga irangrang*

* **16:10:** Lu 19.17-26 * **16:13:** Mt 6.24 * **16:15:** Mt 23.28,

Lu 18.9-14 * **16:16:** Mt 11.12-13

ngan Ioanes Paliliunga aea iuot. Ngan ado toaiua ga inam, panua tipapalongo ngan ato kemi ngan madonga Deo ibageai, be gid panua toa ngada ne tiparpar tau ga tipaparau ngan badanga madonga toa oa. ¹⁷ *Eine malamalan ngan mari-amba ga tano isapa, be irangrang ngan Deo ele apu idil eta isapa mao.”

Iesus iposa ngan ketnga oainga

(Mateus 5.31-32, 19.9, Markus 10.11-12)

¹⁸ Iesus ikeo pade bedane, “Oangga sai isuk iadaoa ta iuai taine pau, eine ikado kadonga arala. Ga oangga sai iuai taine ede toa iadaoa isuk ei mugaesai, eaba toa ne pade ikado kadonga arala.”

Ninipunga ngan eaba ele pat busa ga Lasarus

¹⁹ Iesus ikeo pade bedane, “Ado ede eaba kapei ede toa ele pat busa imamado. Ado ga ado itin igelgel ga idoldol danga sisid kemikemi, singsingia ga bil, be ianean gid annga kemikemi. ²⁰ Be eaba lululunga aea ede ieda Lasarus itin iuon ngan botoboto. Somisomi tisoa ei ga ila imamado toa eaba kapei ele ala aea atama iaoai. ²¹ Ei ilolo iminmin ngan eangga annga isakirkir toa itaptap eaba kapei ele popouiai ga isulug. Be gid kaua tinam tidamedame aea botoboto.

²² “Be ado ede eaba lululunga aea toa oa imate, ta gid anggelo tisoa ei ga ila imado pan Abraam isaleai. Be mole mao eaba toa ele pat busa oa imate pade ga titaian ei. ²³ Ta ngan tibur paeamao togid panua matemate, ibada ieieinga kapei. Be imata idae ta igera Abraam imamado aluai ga

* **16:17:** Mt 5.18

Lasarus imamado isaleai. ²⁴ Tota ibaba ga ila pan ta ikeo, ‘Apa Abraam, lolom isat ngan gau ta sula Lasarus ta idol ibage igonga ga idudunga ngan eau ta inam teng ga idudunga aoageai, ta ipamemednga maeg, ngansa nabada ieieinga kapei tau toa dingaeai ne.’

²⁵ “Be Abraam ikeo, ‘Natug, matam nanan lem madonga tanoeai. Eao babada lem danga kemikemi, be Lasarus ele madonga paeamao. Ta labone ei ibada pamusnga kemi, be eao bada ieieinga kapei. ²⁶ Ga pade, Deo idol perper kapei rabu ngan gita, ta gid panua toa eko tiuangga tiuore ga tila pagimi, tirangrang mao. Be gid panua toa nena tiuangga tiuore ga tinam nene, gid pade tirangrang mao.’

²⁷ “Ta eaba toa oa ikeo, ‘Apa, tota nabeta eao, sula Lasarus ga ila tamag ele lumaeai. ²⁸ Ngansa ag kakakau lima ta timamado. Kemi ngan ila ipabib led, ngan kado ta gid pade tinam tidio ngan tibur toa ieieinga aea ne.’

²⁹ “Be Abraam ikeo, ‘Posanga ton Moses ga gid panua tibada Deo iaoa ienono pagid. Kemi ngan tilongo ga tinasi led posanga.’

³⁰ “Be ei ikeo, ‘Mao, apa Abraam, be oangga eaba mate ede itnan denga ga ila pagid, eine ga tipul lolod.’

³¹ “Be ikeo, ‘Oangga tilongo Moses ga gid panua tibada Deo iaoa led posanga mao, irangrang ngan posanga ton eaba idae mulian ngan ele matenga igal lolod mao pade.’ ”

17

Iesus iposa ngan kadonga sasat (Mateus 18.6-7,21-22, Markus 9.42)

¹ Iesus ikeo pagid ele aluagau bedane, “Gid kadonga toa idada panua ta led kadonga lolo matua aea itap, eine ga iuotot. Be paeamao tau ngan eaba sai ikado ga gid kadonga toa oa iuotot.

² Kemi ngan tikaukau eaba toa oa igagal ngan pat kapei ede ta titado ei ga isulug tadiai motean. Toa bedaoa ta irangrang ngan ikado ga eta ngan gid gergeu gereirei toa ne led kadonga lolo matua aea itap ma. ³ *Tota agabit kemi ngan gimi mulian.

“Oangga oaem ede ikado kadonga sat, daba ei. Ta oangga ipul ilolo, tota samum ele kadonga sat.

⁴ Ta oangga ikado kadonga sat ngan eao palima ga rua ngan ado ede, be ipul ei mulian palima ga rua ta ikeo pago, ‘Napul lolog,’ tota samum ele kadonga sat.”

Iesus iposa ngan kadonga lolo matua aea

⁵ Idio ta Maron ele panua ato ad tikeo pan bedane, “Lua gai ta lemai kadonga lolo matua aea ilalala ga idae.”

⁶ *Ta Maron ikeo, “Oangga lolomi matua kaut-ede mambe mastet ipuapua ga kakauede ne, eine gimi ga akeo pan abei ga oaine bedane, ‘Kule oaroarim ta la madid tadiai,’ ta eine ga ilongo lingemi.”

Iesus ikeo ga taot mambe paeaeanga

* **17:3:** Mt 18.15 * **17:6:** Mt 17.20, 21.21

7 Iesus ikeo pade bedane, “Sai ngan gimi, oangga ele paeaeanga iboko dadangai, mao imar-iala ngan sipsip, ga kus ta iluai mulian ga inam, eine ga ikeo pan bedane, ‘Nam manmanae ta dio mado ta ean’? Eine ga ikeo pan bedane mao. 8 Be ei ga ikeo, ‘Dol barikia nononga aea ta kado ag annga. Ta gal ga inam naean ga naun. Ga kus ta eao ean ga un.’ 9 Gimi aoangga ei ga ikado posanga kemi pan paeaeanga toa oa ngansa inasi ilinge na? Eine mao. 10 Tota gimi pade, oangga apasala naurata toa ngada ne Deo ibada pagimi, manta akeo bedane, ‘Gai paeaeanga kemi tau mao. Saoa danga gai akado, eine danga toa gai manta akakado.’ ”

Iesus ikado kemi panua sangaul ad dibala kankan

11 Iesus inasi edap ga ila Ierusalem, be ilalala rabu ngan but Samaria aea ga Galili. 12 Ila idudunga ngan tuanga ede, be panua sangaul toa ad dibala kankan tiuot pan, be timadid aluai tede. 13*Ta tibaba kapei ga ila pan bedane, “Iesus, Maron, uduan gai!”

14*Be Iesus igera gid ta ikeo, “Gimi ala apasolan tinimi pagid panua tenainga ad.” Idio ta tilalala ga tila, be tinid iuot kemi.

15 Be ede ngan gid igera itin iuot kemi ta iluai mulian, be imemetae ngan soanga Deo ieda. 16 Ei ikor iae ta idol ilabora ga isulug boloma ngan Iesus iae ta ikado posanga kemi pan. Be ei eaba Samaria aea.

* 17:13: Wkp 13.45-46 * 17:14: Wkp 14.2-3, Mt 8.3-4

17 Idio ta Iesus ikoli ele posanga bedane, “Panua sangaul tiuot kemi na? Be gid lima ga pange sida?
 18 Eaba alu ede pade aea ne kekelen iluai mulian ngan soanga Deo ieda, be eaba eta pade mao?”

Luke 17:11-19

© 1999, Language Foundation Inc., Astoria, Oregon. Reproduced with permission.

80

“Eaba alu ede pade aea ne kekelen iluai mulian ngan soanga Deo ieda.”

19 Ta ikeo pan, “Dae ta la. Lem kadonga lolo matua aea ikado ga tinim iuot kemi.”

*Eaba Inat ga iuot masaeai
 (Mateus 24.23-28,37-41)*

20 Gid Parisi tibeta Iesus bedane, “Madonga Deo ibageai ga iuot ngeda?”

Ta ikoli led posanga bedane, “Oangga madonga Deo ibageai iuot, irangrang ngan ageragera ngan matami mao. 21 Ga pade, irangrang ngan panua tikeo bedane mao, ‘Tota nene,’ mao ‘Tota eoa,’ ngansa madonga Deo ibageai ta ienono lolomia.”

²² Ta ikeo pagid ele aluagau bedane, “Muriai gimi ga lolomi iminmin ngan geranga ado ede toa Eaba Inat imamado, be gimi ga agera mao.

²³ *Ta gid panua ga tikeo pagimi, ‘Ega, ei ta eoa,’ mao ‘Ei ta eko.’ Be iranrang ngan gimi alado ga anasi gid mao. ²⁴ Ngansa ngan ado toaiua Eaba Inat inam, eine ga iuot lalaede mambe gla isamil ta igal mariamba iadag ga iadag. ²⁵ Be mugaeai ngan ado toaiua, ei ga ibada ieieinga busa, ga gid panua labone ad ga tipul murid ngan ei.

²⁶ “Gid kadonga lalaede iuotot ngan ado toaiua Noa imamado, eine ga iuot pade ngan Eaba Inat ele namanga. ²⁷ Gid tianean, ga tiunun, ga tiuaioai, ga tipapaoai led gergeu taine, ga ila iranrang ngan ado toa Noa idudunga oagaeai. Ga kus ta oanga kapei iuot ta ipamukuru gid toa ngada oa.

²⁸ * “Ga pade, gid kadonga lalaede toa iuotot ngan ado toaiua Lot imamado, eine ga iuot pade. Gid tianean, ga tiunun, ga tiuolol danga sisid, ga tilongean led danga sisid ga panua tiuol, ga tiarum annga, ga tikakado luma. ²⁹ Be ngan ado toa Lot itnan tuanga Sodom, tota dinga toman ngan pat kaeau kakatol itaptap buburiai ga isulug ta ipaeabu ngan gid toa ngada oa.

³⁰ “Eine ga iuot lalaede toa bedaoa ngan ado toaiua Eaba Inat iuot masaeai. ³¹ *Ngan ado toaiua, oangga sai imamado luma ipaoeai, be ele danga sisid ienono luma iloleai, ei manta iaoa manmanae. Iranrang ngan isulug ga ila ibada

* **17:23:** Mk 13.21, Lu 21.8 * **17:28:** OM 18.20, 19.25 * **17:31:** Mt 24.17-18

ele danga eta mao. Ga pade, eaba sai imamado dadangai, irangrang ngan ipul ei mulian ngan badanga danga eta mao. ³² *Matami nanan Lot iadaoa! ³³ *Oangga sai ikisi matua ele madonga tanoeai, ei ga imate ta ele madonga iduaea. Be oangga sai igera ele madonga tanoeai mambe danga kapei mao ta itnan ga idio, eine ga ikisi madonga kemi ga ilalala ga ila. ³⁴ Nakeo pagimi, ngan bong toaiua, panua rua ga tieno ngan mul kelede. Eine Deo ga ibada ede ga ila, be itnan ede pade ga idio. ³⁵⁻³⁶ Be taine rua ga tiluplup ga tilumulumu wit ipuapua ngan tibur ede. Deo ga ibada ede ga ila, be itnan ede pade idio.”*

³⁷ Ta ele aluagau tibeta ei bedane, “Maron, sida?”

Ta ikeo pagid, “Ngan tibur isaoa burua mate ienono ngan, eine gid man abalem ga tinam tiluplup.”

18

Oanenga itna ngan eaba patutuinga posanga aea ga asape ede

¹ *Iesus itado oanenga itna ede pagid ele aluagau ngan pasolannga mambe gid manta tiraring somisomi be tikaput ngan mao. ² Ta ikeo, “Eaba ede patutuinga posanga aea imamado ngan tuanga ede. Ei ilolon ngan Deo mao, ga

* **17:32:** OM 19.17,26 * **17:33:** Lu 9.24 * **17:35-36:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik, tibalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne bedane: ³⁶ Panua rua ga timado dadangai. Deo ga ibada ede ga ila, be itnan ede pade ga idio. * **18:1:** Kol 4.2, 1Te 5.17

imata idae ngan eaba eta mao pade. ³ Be asape ede imamado ngan tuanga toa oa. Ei inaganagam pan ngan aea gagal ede ta ikeo, ‘Patutui posanga kemi rabu ngan gau ga ag isat.’

⁴ “Mole tede eaba toa oa itin ngan mao, be muriai ikeo iloleai bedane, ‘Tautaunga, gau nalolon ngan Deo mao, ga matag idae ngan eaba eta mao pade. ⁵ Be asape toa ne inaganagam pagau somisomi ta ipaieiei gau tau. Tota gau ga namarum kemi ngan patutuinga aea posanga, ngan kado ta ikado ga lolog igagagai.’ ”

⁶ Io, Maron ikeo, “Tautaunga eaba patutuinga posanga aea ne eaba paeamao, be alongo kemi ele posanga. ⁷ Oangga ipatutui asape toa oa aea posanga bedaoa, eine Deo ga ipatutui posanga ngan ele panua toa isio gid ne madongan? Ngansa tiansaban ei somisomi bong ga ado. Gimi aoangga ei ga ikado aea gerei ngan luanga gid? ⁸ Nakeo pagimi, ei ga ipatutui ad posanga man-manae. Be oangga Eaba Inat iluai mulian ga inam, eine ga igera kadonga lolo matua aea ienono tanoelai pade?”

Oanenga itna ngan panua rua tiraring ga ila pan Deo

⁹ Iesus itado oanenga itna ngan gid panua eden-gada toa tiuangga gid kekelegid tiuot tutui, be matad ibiu panua padengada. Ta ikeo, ¹⁰ “Panua rua tidae ga tila Deo ele lumaeai ta tiraring. Ede ngan gisirua eine Parisi, be ede pade eaba takis aea. ¹¹ Parisi toa oa imadid ta iraring iloleai bedane, ‘O Deo, gau naposa kemi pago, ngansa gau mambe gid panua padengada mao. Gau

mambe gid panua lublubnga ad mao, ga gid panua kadonga sasat ad mao, ga gid panua arala ad mao, ga mambe eaba toa ibabada takis ne mao pade. ¹² *Gau naplese annga parua ngan wik ga wik, be somisomi saoa danga nababada ga aea suknga iuot sangaul, eine natenai aea suknga ede ga ila pago.’

¹³ * “Be eaba takis aea imadid aluai tede. Ei maeamaea ei ta itin ngan imata idae ga ila buburiai mao. Ibin igogo ta ikeo, ‘O Deo, lolom isat ngan gau. Gau eaba kadonga sasat ag.’ ”

¹⁴ *Ta Iesus ikeo, “Nakeo pagimi, ngan ado imata toa eaba takis aea iluai ga ila ele lumaeai, ei iuot eaba tutui Deo imatai, be eaba toa ede pade oa mao. Ngansa eaba sai isoa ieda mulian, Deo ga idol ei ga idio gadio. Be oangga sai idol ieda mulian ga isulug, eine Deo ga isoa ieda ga idae.”

*Iesus ikeo ga tilongean gid gergeu ga tila pan
(Mateus 19.13-15, Markus 10.13-16)*

¹⁵ Idio ta gid panua tital led gergeu gereirei ga tila pan Iesus ngan ibage idae ngan gid. Be ele aluagau tigera bedaoa ta tidaba gid. ¹⁶ Be Iesus ibaba gid gergeu ga tinam pan, ta ikeo pagid ele aluagau bedane, “Alongean gid gergeu ga tinam pagau. Apaidi gid mao. Ngansa madonga Deo ibageai, eine togid panua toa bedane. ¹⁷ *Nakeo tautaunga pagimi, oangga sai ilongean Deo ga iman aea Maron lalaede mambe gid gergeu toa ne mao, eine ga irangrang ngan ibada madonga Deo ibageai mao.”

* **18:12:** Ais 58.1-4, Mt 23.23 * **18:13:** Sng 51.1 * **18:14:** Mt 23.12 * **18:17:** Mt 18.3

*Eaba toa ele danga sisid busa ila pan Iesus
(Mateus 19.16-30, Markus 10.17-31)*

¹⁸ *Idio ta madidnga ede ibeta Iesus bedane, “Eaba kemi paoatainga am, gau ga nakado mado ngan badanga madonga kemi somisomi?”

¹⁹ Ta Iesus ikeo pan, “Eao oato gau eaba kemi ngan saoa? Eaba eta pade kemi mao. Deo kekelen ei eaba kemi. ²⁰ *Be eao oatai ngan Deo ele apu. Ikeo ga bedane, ‘Irangrang ngan eao kado arala ta paeabu ngan oainga mao. Irangrang ngan eao pamate eaba ede pade mao. Irangrang ngan eao lublub mao. Oangga eao madid ngan posanga, irangrang ngan eao pakaka mao. Manta lolon ngan tamam ga tnam.’”

²¹ Ta eaba toa oa ikeo, “Mugaeai gau kakauede ga irangrang ngan labone, gau nanasnasi gid apu toa ngada ne.”

²² Iesus ilongo toa bedaoa ta ikeo pan, “Lem idil kelede imata karanga maitne. Longean lem danga sisid toa ngada na ga panua tiulol, ga kus ta bada lem pat ta oade ga ila pagid panua lululunga ad. Eao kado toa bedaoa, ta lem danga sisid kemikemi ga ienono buburiai. Ga kus ta nam nasi gau.”

²³ Be eaba toa oa ilongo posanga toa ne ta ilolo isat kapei, ngansa ele danga sisid busa tau. ²⁴ Be Iesus imata inono ei be ilolo isat ta ikeo, “Eine kulupu tau ngan gid panua toa led danga sisid busa, ngan tibada madonga Deo ibageai. ²⁵ Oangga kamel itoba ngan ipurususu ngan salumu aea baba, eine ga kulupu ngan ei,

* **18:18:** Lu 10.25 * **18:20:** IM 20.12-16, Lo 5.16-20

mao madongan? Be kulupu ga kulupu tau ngan eaba sai toa ele danga sisid busa, ngan ibada madonga Deo ibageai.”

²⁶ Be gid panua tilongo bedane ta tibeta, “Tota sai irangrang ngan Deo ibada ei mulian?”

²⁷ Ta ikeo, “Saoa kadonga gid eababa tirangrang ngan tikado mao, eine Deo irangrang ngan ikado.”

²⁸ Be Petrus ikeo, “Ega, gai atnan lemai danga sisid toa ngada oa ta anam anasi go!”

²⁹ Ta ikeo pagid, “Nakeo tautaunga pagimi, sapadua tiuangga madonga Deo ibageai eine danga kapei tau ta titnan led luma, ga adaoad, ga ad kapepei ga ad kakakau, ga tnad ga tamad, ga led gergeu, ³⁰ eine ga tibada danga busa tau ngan led madonga labone tanoelai ga iasal led madonga mugaeai aea. Be muriai pade ga tibada madonga kemi somisomi.”

Iesus iposa patol aea ngan ele matenga ga daenga mulian

(Mateus 20.17-19, Markus 10.32-34)

³¹ *Iesus ibada ele aluagau sangaul igegea rua ga tila rol, ta ikeo pagid bedane, “Ega, gita talalala ga tala Ierusalem, ta posanga toa ngada ne gid panua tibada Deo iaoa tibode ngan Eaba Inat, eine ga iuot tautaunga. ³² *Eine ga tidol ei ga idae pagid alu padengada bagedeai, ta gid ga tigalinge ngan ei, ga tikado paeamao ngan ei, ga tipla ei, ³³ ga timuimui ei, ga kus ta tipamate ei. Be ngan ado tol aea, eine ga idae mulian.”

* **18:31:** Lu 24.44 * **18:32:** Lu 9.22,44

³⁴ *Be ele aluagau tiutai ngan posanga toa ne ipu mao. Ienono mumulnga ngan gid, ta irangrang ngan laborad ibada kemi saoa danga toa iposaposa ngan oa mao.

*Iesus ikado kemi eaba ede imata sususu
(Mateus 20.29-34, Markus 10.46-52)*

³⁵ Iesus ipaboloma tuanga Ieriko, be eaba ede imata sususu imamado edap isaleai, be igaugau pat pagid panua. ³⁶ Ei ilongo gid ipom tilalala ga tinam, ta ibeta ngan saoa danga iuot. ³⁷ Ta tipalongo ei mambe Iesus Nasaret aea ta ilalala ga inam.

³⁸ Tota ibaba ta ikeo, “Iesus, Devit itub,* uduan gau!”

³⁹ Be gid panua tilalala ga timuga, tidaba ei ta tikeo, “Mumun!”

Be ei ibaba kapei ga kapei pade ta ikeo, “Devit itub, uduan gau!”

⁴⁰ Io, Iesus iae tor ta ikeo ga tibada eaba toa oa ga inam pan. Ei inam boloma, ta ibeta ei, ⁴¹ “Eao kim nakado mado ngan eao?”

Ta ikeo, “Maron, gau nakim matag pal pade.”

⁴² Ta Iesus ikeo pan, “Tota matam pal. Lem kadonga lolo matua aea ikado ga matam iuot kemi pade.” ⁴³ Mole mao, igeragera pade ta inasi Iesus, be isoasoa Deo ieda. Be gid ipom tigeria toa bedaoa, ta tipakuru ngan Deo.

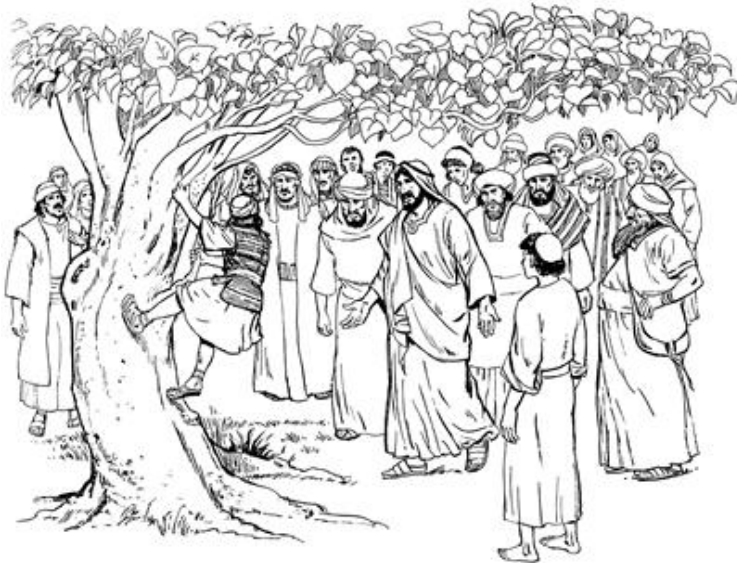
19

Iesus ila Sakius ele lumaeai

* **18:34:** Mk 9.32 * **18:38:** Gera palongonga ngan posanga idil Devit itub ngan Mt 1.16.

¹ Iesus idudunga Ieriko ta ilalala tuanga iloleai ga ila. ² Be eaba ede ieda Sakius imamado toa eoa. Ei madidnga togid panua takis ad, ga ele danga sisid busa. ³ Ei ikim igera Iesus ei eaba madongan, be irangrang mao, ngansa ei bolobolo, be ipom kapei tau. ⁴ Tota ilado ga imuga ta idae abei fik ngan geranga ei, ngansa teta pade Iesus inasi edap toa oa.

⁵ Iesus iuot ngan tibur toa oa, ta imata idae ta ikeo pan bedane, “Sakius, sulug manmanae ga nam, ngansa labone gau ga nanam namado lem lumaei.”

“Sakius, sulug manmanae ga nam.”

⁶ Tota isulug manmanae ta ibada ei ga ila, be itin igelgel.

7 *Be gid panua toa ngada oa tigera bedaoa ta ngun ga ngun ta tikeo, “Ei ila iarai pan eaba kadonga sasat aea ele lumaeai.”

8 *Idio ta Sakius idae imadid ta ikeo pan Maron bedane, “Maron, ega, gau ga napoga leg danga sisid toa ngada ne, ta iadag ila pagid panua lululunga ad. Be oangga napakaka eaba eta ngan badanga ele danga sisid, eine ga nakoli papange ga ila pan.”

9 *Ta Iesus ikeo ngan ei bedane, “Labone Deo ibada mulian gid panua ngan luma toa ne. Ngansa eaba toa ne, ei pade iaoa kelede pan Abraam. 10 *Ngansa Eaba Inat inama ngan ilonga gid panua tisuususu ta ibada gid mulian.”

*Oanenga itna ngan gid paeaeanga tibada pat
(Mateus 25.14-30)*

11 Gid ipom tilongolongo Iesus ele posanga, be ei isalangan ele posanga ta itado oanenga itna ede pagid, ngansa ei ipaboloma Ierusalem, ta gid panua tiuangga teta pade madonga Deo ibageai ga iuot. 12 Tota ikeo, “Madidnga kapei ede iuangga ila ngan tuanga ede aluai, ngan tidol ei ga iuot ad maron kapei, ga kus ta iuangga iluai mulian. 13 Be mugaeai ngan ele langa, ibaba ele paeaeanga sangaul ga tinam pan ta idol pat gol* ga idae gid kelede kelede bagedeai. Ta ikeo pagid,

* 19:7: Lu 15.2 * 19:8: IM 22.1, Nam 5.6-7 * 19:9: Lu 13.16, PA 16.31 * 19:10: Lu 15.4, Ins 3.17, 1Ti 1.15 * 19:13: Pat gol toa maron idol ga idae gid paeaeanga kelede kelede bagedeai oa eine mambe eaba aea olnga ngan naurata ngan taiko tol.

‘Akado naurata ngan pat toa ne ga irangrang ngan naluagau mulian.’

¹⁴ “Be tibur toa oa aea panua lolod paeamao ngan ei, ta tisula led panua iaoa ede ga tinasi ei ta tikeo pan aea madidnga bedane, ‘Gai tinimai ngan eaba toa ne imadid ga imugamuga ngan gai mao.’

¹⁵ “Be mao. Ei iuot ad maron kapei ta iluai mulian. Ga kus ta ikeo, ‘Ababa gid paeaeanga toa mugaeai nadol pat ga idae bagedeai, ta naoatai ngan pat aea tlannga iuot madongan.’

¹⁶ “Io, eaba toa imuga oa inam ta ikeo, ‘Maron, lem pat gol toa ne ipupulou ga iuot sangaul.’

¹⁷ *¹⁷ “Ta ikeo pan, ‘Kemi tau! Eao paeaeanga kemi. Eao matam tutui ngan danga sisid pidaede, tota eao ga mariala ngan tuanga sangaul.’

¹⁸ “Idio ta eaba ede pade inama ta ikeo, ‘Maron, eao lem pat gol toa ne ipupulou ga iuot lima.’

¹⁹ “Ta ikeo pan paeaeanga toa ne bedane pade, ‘Eao ga mariala ngan tuanga lima.’

²⁰ “Be eaba tol aea inama ta ikeo, ‘Maron, gera, eao lem pat gol toa bada pagau ne, naluga ngan malo kakauede. ²¹ Ngansa namataud eao. Eao lem kadonga naurata ne oanaoana tau. Ngan tibur toa eao earum annga ngan mao, eao kulekule gid annga. Be eao babada pat iuotot ngan naurata togid panua padengada.’

²² “Be ikeo pan, ‘Eao paeaeanga paeamao! Eao lem posanga ipasolan lem idil paeamao, ta gau ga napanas go ngan. Eao keo ga oatai mambe gau leg kadonga naurata oanaoana tau, ta nakulekule annga ngan tibur toa naearum mao, ga nababada

* **19:17:** Lu 16.10

pat iuotot ngan naurata togid panua padengada. Eine tautaunga? ²³ Tota eao kamado dol leg pat ga idudunga ngan luma pat aea mao? Toa bedaoa ta oangga naluagau, eine ga nabada aea tlannga pade, be eine mao.’

²⁴ “Ta ikeo pagid panua toa timadmadi boloma bedane, ‘Abada pat gol toa ibageai na ga ila pan eaba ede pade toa ele pat gol sangaul.’

²⁵ “Be tikeo pan, ‘Maron, ei ele pat gol sangaul o.’

²⁶ * “Ta ikeo, ‘Nakeo pagimi, oangga sai ele danga sisid ienono, gau ga napan etangada pade ga ila pan. Be oangga sai ele danga eta mao, saoa danga ei ikikisi, eine ga nabada mulian pan. ²⁷ Be gid ag miri itamatama toa tinid ngan naman ad maron mao, abada gid ga tinam ta apamate gid toa matageai ne.’ ”

²⁸ Iesus ikado posanga toa ne ga kus ta ilalala ga imuga ga ila Ierusalem.

Iesus idudunga Ierusalem mambe maron kapei (Mateus 21.1-11, Markus 11.1-11, Ioanes 12.12-19)

²⁹ Iesus ipaboloma tuanga Betpage ga Betani, boloma ngan bereo tiuato Oliv. Ta isula ele aluagau rua ga tila ³⁰ ta ikeo, “Gimirua ala ngan tuanga ga matadai ne, ta oangga ala aot, eine ga agera donki daenga pau ede toa eaba eta idae ngan maitne be tikaukau ngan oaro. Apola aea oaro ta abada ga inam. ³¹ Be oangga eaba eta ibeta gimirua, ‘Ikamado ga apola aea oaro?’ ta akeo pan bedane, ‘Maron ele naurata ngan.’ ”

* **19:26:** Mt 13.12, Lu 8.18

³² Io, isula gisirua ga tila ta tigera danga toa ngada oa mambe ikeo pagisirua ngan. ³³ Idio ta tipola aea oaro, be donki itamatama tibeta gid, “Ikamado ga apola aea oaro?”

³⁴ Ta gisirua tikeo, “Maron ele naurata ngan.”

³⁵ Idio ta tidada ga ila pan Iesus, be titado led pononga mamarae ga idae donki ipaoeai, ta tilua Iesus ga idae imado ngan. ³⁶ Ei ilalala ga ila, be gid ipom tilalo led pononga mamarae edapeai.

³⁷ Idio ta ila boloma ngan edap aea sorirnga ngan bereo Oliv, ta ele aluagau busa tau tinid igelgel. Matad nanan gid uisinga busa tigera, ta timemetae ngan soanga Deo ieda. ³⁸ *Ta tikeo,

“Maron Deo ipamatua maron kapei toa inama ngan ei ieda ne!”

“Deo ilolo itarui ngan gita! Taso Deo ieda toa imamado gadae tau!”

³⁹ Be gid Parisi edengada toa ipom lolodeai oa tikeo pan bedane, “Eaba paoatainga am, daba lem aluagau!”

⁴⁰ Be ikeo, “Nakeo pagimi, oangga gid mumun, eine gid patpat ga tingangar.”

Jesus itang ngan tuanga Ierusalem

⁴¹ Iesus ipaboloma tuanga Ierusalem ta igera, be itang ngan ⁴² ta ikeo, “Man ga gimi aoatai labone ngan Deo ele edap lolo tarui aea toa isaoa ngan gimi! Be labone edap toa ne imumul ngan matami. ⁴³ Ngansa ado ede muriai ga inam, ami miri itamatama ga tisuk pat iman daedaenga

* **19:38:** Sng 118.26, Lu 2.14

ngan lemi tuanga aea ala, ta tianliunga ngan raunga gimi. ⁴⁴ *Eine ga tipaeabu ngan lemi tuanga ga gimingada lemi gergeu. Be eine ga titnan pat eta ga idae tatan pat eta pade mao. Eine ga tirepe toa ngada oa ga isulug. Eine ga tikado danga toa ngada ne ngansa gimi aotai mao ngan ado toa Deo inama ngan luanga gimi.”

Iesus isere gid panua tiboko ngan pat aea badanga Deo ele lumaeai

(Mateus 21.12-17, Markus 11.15-19, Ioanes 2.13-22)

⁴⁵ Iesus idudunga ngan Deo ele luma aea ala ta isere gid panua toa tilongean led danga sisid ga panua tiuolol. ⁴⁶ *Ta ikeo pagid, “Deo ele laulau aea posanga bedane, ‘Gau leg luma iman luma raring aea.’ Be gimi apul ga iman baba mumulnga aea togid panua lublubnga ad.”

⁴⁷ *Be ado ga ado, Iesus ipapaoatai gid ipom toa gadudunga ngan Deo ele luma aea ala. Be gid madidnga tenainga ad ga apu ad ga gid kapepei togid Iuda tiloilo edap ngan pamatenga ei. ⁴⁸ Be led edap eta mao, ngansa gid ipom lolod ikim tau ngan longonga ele posanga.

20

Gid madidnga tibeta Iesus ngan sai isula ei ngan kadonga naurata

(Mateus 21.23-27, Markus 11.27-33)

¹ Ado ede Iesus ipapaoatai gid ipom gadudunga ngan Deo ele luma aea ala ta ipapaola ato kemi

* **19:44:** Lu 21.6 * **19:46:** Ais 56.7, Jer 7.11 * **19:47:** Lu 21.37

ga ila pagid. Be gid madidnga tenainga ad ga apu ad toman ngan gid kapepei togid Iuda timadid boloma pan² ta tikeo, “Keo pagai, sai idol naurata toa ne ga idae bagemeai ta isula go ngan aea kadonga?”

³ Ta ikoli led posanga bedane, “Gau pade ga nabeta gimi ngan posanga ede ga oaine, ta akeo pagau. ⁴ Paliliunga toa Ioanes ikakado mugaeai, eine inam buburiai ga inam, mao inam pagid eababa?”

⁵ Be tiraurau posanga pol ngan gid ta tikeo, “Oangga takeo ga inam buburiai ga inam, eine ga ikeo ga, ‘Ikamado ga lolomi matua ngan ei mao?’

⁶ Be oangga takeo ga inam pagid eababa, eine gid ipom ga tiraurau gita ngan pat, ngansa gid tiadi mambe Ioanes ibada Deo iaoa tautaunga.”

⁷ Ta tikoli ele posanga bedane, “Gai aotai mao ngan inam sida ga inam.”

⁸ Ta Iesus ikeo pagid, “Goibe, gau pade ga nakeo pagimi mao ngan sai isula gau ngan kadonga naurata toa ne.”

Oanenga itna ngan panua papaeamao tiboko ngan dadanga oain

(Mateus 21.33-46, Markus 12.1-12)

⁹ *Iesus itado oanenga itna pagid ipom bedane, “Eaba ede iarum dadanga oain ta idol dadanga toa oa ga idae pagid ele panua naurata ad bagedeai. Ga kus ta ila idio ngan tibur ede pade mole. ¹⁰ Idio ta oain aea laoe iuot, ta isula ele paeaeanga ede ga ila pagid panua naurata ad ngan badanga oain itautau etangada ga inam

* 20:9: Ais 5.1

pan. Be gid panua naurata ad tirau ei ta tisere ei ga iluai sapaeen. ¹¹ Idio ta dadanga itama isula ele paeaeanga ede pade, be tirau ei pade ga tipamaeamaea ei ta tisere ei ga iluai sapaeen. ¹² Ga kus ta isula ele paeaeanga tol aea ga ila, be tipaeabu ngan ei pade ta titado ei ga iuot ga ila.

¹³ “Idio ta dadanga itama ikeo, ‘Gau ga nakado mado? Eine ga nasula natug toa nakim ei. Be gid ga tilolon ngan ei, mao madongan?’

¹⁴ “Be gid panua naurata ad tigera ei ta tiposa pol ngan gid bedane, ‘Eaba toa ne muriai ga ibada danga sisid toa ngada ne ton itama. Tarau ei ga imate, ta danga sisid toa ngada ne ga iman leda!’

“Tarau ei ga imate, ta danga sisid toa ngada ne ga iman leda!”

¹⁵ Tota titado ei ga ila gaot ngan dadanga aea ala ta tirau ei ga imate.

“Be gimi aoangga dadanga itama ga ikado mado ngan gid panua naurata ad toa oa? ¹⁶ Eine ga inam ta ipaeabu ngan gid ta idol dadanga toa oa ga idae pagid panua padengada bagedeai.”

Io, gid panua tilongo posanga toa ne ta tikeo, “Oe, kadonga toa ne, manta iuot maol!”

¹⁷ *Be Iesus imata inono gid ta ikeo, “Tota ikamado ga Deo ele laulau aea posanga bedane,

“ ‘Pat toa ne, gid panua tikakado luma tiuangga eine paeamao ta titado ga iduaea.

Be labone iman luma aea kisinga?’

¹⁸ *Sapadua titap ga tidae ngan pat toa ne, eine gid ga krau ga krau ga tirumrum, be oangga pat toa ne itap ga idae ngan eaba sai, eine ga ibib ei ga imaraka.”

¹⁹ Io, ngan ado imata toa oa gid madidnga apu ad ga tenainga ad tiloilo edap ngan lukunga ei, ngansa tiuatai mambe ei itado oanenga itna toa ne ngan gid, be timataud gid ipom.

Itutui ngan taol takis ga ila pan Kaisa?

(Mateus 22.15-22, Markus 12.13-17)

²⁰ *Gid madidnga tenainga ad ga apu ad matad ingitngit Iesus ta tisula panua edengada taleleannga ad toa tipakaka mambe gid panua kadonga tutui ad. Tikado bedaoa ngansa tikim tigeria ei ikado posanga idil eta paeamao, ta irangrang ngan tipamadid ei ngan posanga ta tidol ei ga idae gavana ibageai. ²¹ Ta tibeta ei bedane, “Eaba

* **20:17:** Sng 118.22 * **20:18:** Ais 8.14-15 * **20:20:** Lu 11.54

paoatainga am, gai aoatai mambe lem posanga ga lem paoatainga itutui, be eao kado kadonga bagbage kelede mao ga mao tau, be somisomi eao nasi posanga tautaunga ta papaoatai gid panua ngan Deo ele edap. ²² Be keo pagai, eine tutui ngan taol takis ga ıla pan Kaisa, mao madongan?”

²³ Be ei iuatai mambe maed ruangada ta ikeo pagid, ²⁴ “Apasolan pat eta pagau. Sai ianun ga ieda ienono ngan?”

Ta tikeo, “Kaisa ianun ga ieda.”

²⁵ Ta ikeo pagid, “Tota danga ton Kaisa, abada ga ıla pan Kaisa, be danga ton Deo, abada ga ıla pan Deo.”

²⁶ Be toa ipom matadeai oa, tirangrang ngan tiuot ngan ele posanga idil eta paeamao mao. Tota gid mumun be timatala ngan ele posanga.

Gid Sadiusi tibeta Iesus ngan matenga ga daenga mulian

(Mateus 22.23-33, Markus 12.18-27)

²⁷ Be Sadiusi edengada, toa tikeo ga gid panua matemate tirangrang ngan tidae mulian mao, tila boloma pan Iesus ²⁸ *ta tibeta ei bedane, “Eaba paoatainga am, Moses ibode apu ede pagita ta ikeo ga oangga eaba eta itar kapei imate ta itnan iadaoa ga idio, be ele gergeu eta mao, manta itar kakau toa oa iuai ele asape ta tipopo aea kolinga eta. ²⁹ Be mugaeai, arangaranga lima ga rua ngan iaoa ede timamado. Ad lautabe iuai taine, ga kus ta imate be tipopo gergeu eta mao. ³⁰ Idio ta itar kakau atange iuai taine toa oa, be ei pade imate. ³¹ Ga kus ta itar kakau tol aea iuai ei,

* **20:28:** Lo 25.5

ta ei pade imate toa bedaoa. Be ngan kadonga lalaede toa ne, panua toa lima ga rua oa timate be tipopo gergeu eta mao. ³² Ga kus ta taine pade imate. ³³ Tota ngan ado toaiua, oangga gid matemate tidae mulian, eine taine toa ne ga iman sai iadaoa? Ngansa gid toa lima ga rua oa tiuai ei.”

³⁴ Ta Iesus ikeo pagid, “Gid panua labone ad tiuaioai ga tipapaoai led gergeu taine. ³⁵ Be gid panua toa Deo ikeo ga tirangrang ngan tidae mulian ngan ado toaiua, eine ga tiuaioai mao, ga tipapaoai led gergeu mao pade, ³⁶ ngansa irangrang ngan timate pade mao. Ngansa gid tiuot lalaede mambe gid anggelo. Deo ipei gid mulian ngan matenga, ta timan ei ele gergeu. ³⁷ *Be Moses pade ipasolan gita mambe gid matemate tidae mulian. Ngan titnga ngan abei kakauede irarabal, ei ikeo ga Maron eine ‘Deo ton Abraam ga Aisak ga Iakop.’* ³⁸ Ei Deo togid panua matemate mao. Be ei Deo togid panua matad bibita. Ngansa ngan ei imata, panua toa ngada oa matad bibita.”

³⁹ Idio ta madidnga edengada apu ad tikeo ga, “Eaba paoatainga am, eao koli posanga ne kemi.”

⁴⁰ Be gid panua toa ngada oa timataud ngan betanga ei ngan posanga eta pade.

Iesus ibeta gid ipom ngan Kristus ei iaoa keleda

* **20:37:** IM 3.6 * **20:37:** Iesus ele posanga ipasolan mambe gid matemate tidae mulian ne madongan? Oangga Abraam ga Aisak ga Iakop timate ga kus, eine irangrang ngan Deo ikeo ga ei Deo togid mao, be ngan posanga Ibru, ei ga ikeo ga mugaai ei Deo togid. Be ei iposa bedaoa mao.

pan sai

(Mateus 22.41-46, Markus 12.35-37)

⁴¹ Iesus ibeta gid ipom bedane, “Ikamado ga panua tikeo ga Kristus† ga iuot ngan iaoa kelede pan Devit? ⁴² *Ngansa ngan Laulau Baunga aea, Devit pade ikeo bedane,

“ ‘Maron Deo ikeo pan ag Maron bedane:

“Eao dio mamado ngan bageg oatai

⁴³ ga irangrang ngan nadol am miri itamatama ga tidio aem ibuloloeai.” ’

⁴⁴ Ega, Devit pade iuato ei ‘Maron,’ tota ei ga iuot ngan iaoa kelede pan Devit madongan?”

Iesus ipabib ele aluagau led ngan gid madidnga apu ad

(Mateus 23.1-36, Markus 12.38-40)

⁴⁵ Gid ipom tilongolongo Iesus ele posanga, be ikeo pagid ele aluagau bedane, ⁴⁶ “Gimi agabit kemi ngan gid madidnga apu ad. Gid tikim tau ngan dolnga pononga mamarae ga tilalala alele. Ga oangga tila ngan tibur oalo aea, tikim gid panua tikeo ‘ado kemi’ pagid ga tilolon ngan gid. Ga oangga tila ngan luma raring aea ga tila ngan gid eaneannga, tikim tau ngan badanga mul kemikemi togid panua edad kapeipei. ⁴⁷ Be tipakaka gid asapsape ta tibabada sapaeen led luma ga danga sisid. Ga kus ta tiraring mamarae, be led raring pakakanga aea. Be muriai gid ad panasnga ga paeamao ga paeamao tau.”

† **20:41:** Gera palongonga ngan posanga idil Kristus ga Devit itub ngan Mt 1.16. * **20:42:** Sng 110.1

21

Asape lululunga aea idol ele tenainga ga ila pan Deo

(Markus 12.41-44)

¹ Iesus imata idae ta igera gid panua toa led danga sisid busa tidol led tenainga ga idudunga ngan apou tenainga aea toa Deo ele lumaeai. ² Be igera asape lululunga aea ede idol ele pat gereirei rua. ³ *Ta ikeo, “Nakeo tautaunga pagimi, asape lululunga aea toa ne ele tenainga toa idol oa iasal gid toa ngada oa led tenainga. ⁴ Ngansa gid toa ngada oa led danga sisid busa, ta tipota ilia iman led tenainga. Be asape toa ne ele danga sisid imata karanga mao, be idol ele pat madonga aea toa ngada oa ga kus.”

Iesus ikeo ga muriai ga tirepe Deo ele luma

(Mateus 24.1-2, Markus 13.1-2)

⁵ Idio ta panua edengada tiposa pan Iesus ngan Deo ele luma idanga sisid kemikemi tikado ngan pat toman ngan gid danga toa panua titenai ga ila pan Deo. Be Iesus ikeo, ⁶ * “Gid danga toa gimi agera ne, ngan ado ede muriai, gid panua ga titnan pat eta ga idae tatan pat eta pade mao. Eine ga tirepe toa ngada ne ga isulug.”

Iesus ikeo ga kadonga kulupulupu ga iuot

(Mateus 24.3-14, Markus 13.3-13)

⁷ Idio ta Iesus ele aluagau tibeta ei bedane, “Eaba paoatainga am, kadonga toa ne ga iuot ngeda? Be saoa kilala ga iuot ta ipasolan mambe gid danga toa ne teta pade ga iuot?”

* **21:3:** 2Ko 8.12 * **21:6:** Lu 19.44

⁸ Ta ikeo, “Gimi agabit kemi. Ngan kado ta eaba eta ipakaka gimi. Ngansa panua busa ga tinama ngan gau edag ta tikeo ngan gid mulian bedane, ‘Gau eaba toa Deo isula gau.’ Ga padengada ga tikeo, ‘Ado muriai ga muriai tau tota iuot ne.’ Be irangrang ngan gimi ala anasi gid mao. ⁹ Be oangga gimi alongo ato ngan paraunga ga ngan panua tiparau ta tibada gavman imul, amataud mao. Ngansa gid paraunga toa bedane ga iuotot ga imuga, be ado muriai ga muriai tau ga iuot maitne.”

¹⁰ Ta Iesus ikeo pagid, “Alu ede ga tiparau pagid alu ede pade, ga maron kapei ede ele panua ga tiparau pagid panua ton maron kapei ede pade.

¹¹ Be nauruge kapeipei, ga sapanga, ga dibala kapeipei gau iuotot ngan tibur edengada. Be gid kadonga ga iuot ta ipamataud gid panua, ga gid kilala kapeipei ga iuotot mariambai.

¹² “Be mugaeai ngan danga toa ngada ne, gid panua ga tigera mambe lolomi matua ngan gau edag ta tiluku gimi, ga tipaieiei gimi, ga tipamadid gimi ngan posanga toa gid luma raring aea iloleai, ta tidol gimi ga adudunga ngan luma panasnga aea. Ga pade, gid ga tipamadid gimi ngan posanga pagid mamaron kapeipei ga gavana matadeai. ¹³ Be kadonga toa ne ga iman lemi edap ngan pamatuanga leg posanga ga ila pagid. ¹⁴ *Be manta arau posanga lolomia, ngan gimi ga lolomi ede ga ede ngan saoa edap aoangga anasi ngan kolinga led posanga solsolnga mao. ¹⁵ *Ngansa gau ga nadol posanga aoamia, ga

* **21:14:** Lu 12.11-12 * **21:15:** PA 6.10

oatainga kemi laboramiai, ta irangrang ngan ami miri itamatama tiasal mao ga tiple lemi posanga mao pade. ¹⁶ *Be tnatnami ga tamtamami ga ami kapepei ga ami kakakau ga sobosobomi ga oaeoemi gau tidol gimi ga adae pagid ami miri itamatama bagedeai, ta gid ga tipamate edengada ngan gimi. ¹⁷ Be panua toa ngada ne ga lolod itola ngan gimi, ngansa lolomi matua ngan gau edag. ¹⁸ Be Deo ga imariala kemi ngan gimi ta irangrang ngan danga eta ipaeabu ngan launimi idil eta mao.* ¹⁹ Be oangga amadid matua, eine ga abada madonga kemi.”

Iesus ikeo ga muriai panua ga tipaeabu ngan tuanga Ierusalem

(Mateus 24.15-21, Markus 13.14-19)

²⁰ Iesus ikeo pade bedane, “Be oangga gimi agera gid panua paraunga ad tinam tianliunga ngan tuanga Ierusalem, tota gimi ga aotai, teta pade ga tipaeabu ngan ga paeamao tau. ²¹ Ngan ado toaiua, gid panua timamado Iudea manta tiaoa ga tila bereoeai, be gid panua timamado gadudunga ngan tuanga Ierusalem manta titnan tuanga ga idio, be gid panua timamado tiburiai irangrang ngan tiluagid mulian tuangai mao. ²² *Ngansa ado toa oa eine ado panasnga aea, ta iparangrang Deo ele laulau aea posanga toa ngada oa ga iuot tautaunga. ²³ Be paeamao tau ngan gid taine apapanga ga gid pinapina ngan

* **21:16:** Mt 10.21-22 * **21:18:** Iesus ikeo ngan launida, be ele posanga ipu eine mambe danga eta irangrang ngan ipaeabu ngan tautaudida mao. * **21:22:** Jer 5.29, 46.10, Hos 9.7

ado toaiua. Ngansa kadonga kulupu tau ga iuot ngan tibur kapei Iudea, ta kadonga lolo bake aea ga iuot ngan gid Iuda toa ngada oa. ²⁴ *Eine gid Iuda busa ga timate ngan didi, be tipaeaoa padengada ga tila timan paeaeanga sapaeang togid alu toa ngada ne tanoeai. Be gid alu padengada ga tipakiukiu tuanga Ierusalem ga ila irangrang ngan ado toa Deo isio ngan Ierusalem ienono gid alu toa oa bagedeai pade mao.”

Muriai Eaba Inat ga inam

(Mateus 24.29-31, Markus 13.24-27)

²⁵ *Iesus ikeo pade bedane, “Be muriai gid kilala ga iuotot ngan ado ga taiko ga gigima. Be tanoeai, gid alu toa ngada ne ga lolod ede ga ede ga lolod isal alele ngan tad iaoa ingongo ga aea ngalu kapepei idio ga idae. ²⁶ Be gid panua ga timate lebolebo ngansa timataud ga lolod alele ngan gid danga iuangga iuotot tanoeai, ngansa gid danga kapepei mariambai ga inogonogoi. ²⁷ *Ta ngan ado toaiua, gid panua ga tigeria Eaba Inat isulug ga inam ngan laulau toman ngan iura ga ele taranga kapei. ²⁸ Be oangga gid danga toa ne iuot ga imuga, gimi adae amadid ta matami idae, ngansa teta pade Deo ga ibada gimi mulian pagid ami isat bagedeai.”

Gimi abada oatainga ngan abei fik

(Mateus 24.32-35, Markus 13.28-31)

²⁹ Idio ta Iesus itado oanenga itna ede pagid ga bedane, “Agera abei fik ga gid abei toa ngada

* **21:24:** Sng 79.1, PM 11.2 * **21:25:** Ais 13.10, Ese 32.7, Jol 2.31, PM 6.12-13 * **21:27:** Dan 7.13, Mt 26.64, PM 1.7

ne. ³⁰ Oangga agera ilaun papau iuotot, eine gimi aoatai, teta pade ado aea sau ga iuot. ³¹ Toa bedaoa pade, oangga agera gid danga toa ne iuotot, eine gimi aoatai, teta pade madonga Deo ibageai ga iuot.

³² “Nakeo tautaunga pagimi, gid panua ado toa ne ad ga timate maitne, be kadonga toa ngada ne ga iuot. ³³ Mariamba ga tano ga isapa, be irangrang ngan leg posanga isapa mao ga mao tau.”

Manta agabit kemi

³⁴ Iesus ikeo pade bedane, “Be manta agabit kemi, ngan kado ta eau matua idada gimi ta anasi kadonga mangamanga togid panua ununnga ad. Be agabit kemi, ngan kado ta lolomi ede ga ede ngan lemi madonga tanoeai, ta kadonga toa ne idada gimi. Toa bedaoa ta ado toaiua ipatogran gimi ³⁵ mambe pitpit isai gaea manmanae tau. Ngansa ado toa ne ga iuot ngan gid panua ngan tibur toa ngada ne tanoeai. ³⁶ Be manta matami arar somisomi ga araring, ta irangrang ngan gimi aeaoa ngan gid danga toa ngada ne iuangga iuotot ta arangrang ngan amadid Eaba Inat imatai.”

³⁷ Io, ado ga ado Iesus ipapaoatai gid ipom toa Deo ele lumaeai, be bong ga bong ila imado ngan bereo toa tiuato Oliv. ³⁸ Be gaisala rumaruma, gid panua tisogou ga tila Deo ele lumaeai ngan longonga ele posanga.

22

Iudas iposa tautaunga ngan dolnga Iesus ga idae gid madidnga bagedeai

(Mateus 26.1-5,14-16, Markus 14.1-2,10-11, Ioanes 11.45-53)

¹ Be ngan ado toaiua, eaneangga ngan Bret aea Yis Ienono ngan Mao inam boloma. Ado imuga ngan eaneangga toa oa tiuato Pasova. ² Be gid madidnga tenainga ad ga apu ad tiloilo edap eta ngan tipaeabu ngan Iesus, ngansa timataud gid ipom. ³ *Be aluagau ede ngan gid sangaul igegea rua, Iudas toa tiuato ieda ede pade Iskariot, Satan idudunga iloleai. ⁴ Ta ei ila pagid madidnga tenainga ad ga gid madidnga toa timariala ngan Deo ele luma, ta iposa pagid ngan dolnga Iesus ga idae bagedeai. ⁵ Ta gid tinid igelgel ta tirau posanga ngan badanga pat silva ga ila pan. ⁶ Tota ilongo ta iloilo ado kemi eta ngan dolnga Iesus ga idae bagedeai, be iuangga ikado pagid ipom matadeai mao.

Iesus ele aluagau tikoromot danga sisid eaneangga Pasova aea

(Mateus 26.17-25, Markus 14.12-21, Ioanes 13.21-30)

⁷ *Idio ta ado eaneangga aea iuot ngan gid Iuda tian Bret aea Yis Ienono ngan Mao. Be manta titotoi sipsip Pasova aea ngan ado toaiua. ⁸ Ta Iesus isula Petrus ga Ioanes ta ikeo pagid, “Gimirua ala ta akado annga Pasova aea ngan gita taean.”

* 22:3: Ins 13.2,27 * 22:7: IM 12.1-27

⁹ Ta tikeo pan, “Be eao kim gai ala sida ta akado annga?”

¹⁰ Ta ikeo pagisirua, “Ega, oangga ala adudunga tuanga iloleai, eine ga aot ngan eaba ede ibisi ulo eau aea. Gimirua anasi ei ta ala adudunga ngan luma isaoa ei idudunga ngan.

“Gimirua anasi ei ta ala adudunga ngan luma isaoa ei idudunga ngan.”

¹¹ Ta akeo pan luma itama, ‘Eaba paoatainga aea iuangga ibeta go bedane: Lem bobo kaluae aea sida, ngan ei ian annga Pasova aea toman ngan ele aluagau?’ ¹² Ta ei ga ipasolan gimirua ngan bobo kapei ede ienono pan gadae luma iloleai. Aea popou ga mul ienono motean. Gimirua akado annga Pasova aea tota eoa.”

¹³ Io, gisirua tila ta tigera danga toa ngada oa lalaede mambe ikeo pagid ngan. Tota tidio tikado annga Pasova aea.

*Jesus ipan ele aluagau ngan bret ga oain
(Mateus 26.26-30, Markus 14.22-26, 1 Korin
11.23-25)*

¹⁴ Ado imata eaneannga aea iuot, ta Iesus imamado popouiai toman ngan ele panua ato ad. ¹⁵ Ta ikeo pagid, “Gau lolog ikim tau ngan eannga annga Pasova aea toa ne toman ngan gimi, mugaeai ngan nabada ieieinga. ¹⁶ Ngansa nakeo pagimi, irangrang ngan naean annga toa ne pade mao ga ila irangrang ngan eaneannga toa ne ipu iuot tautaunga muriai, ta gitaingada tamamado Deo ibageai.”

¹⁷ Idio ta ibada loba ta iposa kemi pan Deo, ga kus ta ikeo, “Abada loba toa ne, ta gimi kelede kelede aun ngan. ¹⁸ Ngansa nakeo pagimi, irangrang ngan naun oain isul pade mao ga ila irangrang ngan madonga Deo ibageai iuot.”

¹⁹ Idio ta ibada bret ta iposa kemi pan Deo. Ga kus ta itei ta ibada ga ila pagid ta ikeo, “Eine gau medamedag toa natumian ga ila ngan luanga gimi. Akado bedane ngan matami nanan gau.”

²⁰ Be ngan kadonga lalaede toa bedaoa, muriai ngan tian, ibada loba ta ikeo, “Loba toa ne iparangrang posanga pau toa Deo irau ngan gau singig. Eine itoki ngan luanga gimi. ²¹ *Be ega, eaba toa iuangga idol gau ga nadae ag miri itamatama bagedeai ta imamado popouiai toman ngan gau. ²² Tautaunga, Eaba Inat ga inasi edap toa Deo isio ngan ei, be paeamao tau ngan eaba toa idol ei ga idae aea miri itamatama bagedeai!”

* **22:21:** Sng 41.9, Ins 13.21-22

23 Ta tibetabeta pol ngan gid ngan sai ga iran-grang ngan ikado toa bedaoa.

Gid aluagau aoad isokangai ngan sai ieda iuot kapei ngan gid

24 *Idio ta aoa kaukau iuot rabu ngan gid aluagau, ngan sai ngan gid ieda iuot kapei tau. 25 *Be Iesus ikeo pagid, “Gid alu padengada ad mamaron kapepei tikado kulupu tau ngan led panua, be ad madidnga tiuato gid mulian panua lualuanga ad. 26 *Be iran-grang ngan gimi anasi bedaoa mao. Be sai ngan gimi iuangga ieda iuot kapei, ei manta iuot mambe eaba ieda mao. Ga eaba sai imadid ga imugamuga ngan gimi, manta iuot mambe lemi paeaeanga. 27 *Ngansa sai kapei, eaba imamado popouiai, mao eaba igalgal annga? Eine eaba toa imamado popouiai, na? Be gau namamado rabu ngan gimi mambe eaba iboko paeaeanga ngan gimi. 28 Be somi-somi oangga tobanga isaoa iuotot ngan gau, gimi amadmadid toman ngan gau, be atnan gau mao. 29 Tota gau ga nadol gimi ga aman mamaron, lalaede mambe Tamag idol gau ga naman maron. 30 *Ngansa muriai oangga naman maron kapei ga danga toa ngada ne ienono bagegeai, nakim gimi aeanean ga aunun leg popouiai. Ta gimi ga amamado ngan lemi mul maron aea ta amugamuga ngan gid lum sangaul igegea rua togid Israel.”

* 22:24: Lu 9.46 * 22:25: Mt 20.25-27, Mk 10.42-45 * 22:26: Mt 23.11, Mk 9.35
 * 22:27: Ins 13.12-15 * 22:30: Mt 19.28

Iesus ikeo ga Petrus ga ipaisiamo ngan iuatai ei mao

(Mateus 26.31-35, Markus 14.27-31, Ioanes 13.36-38)

³¹ Iesus ikeo pade bedane, “O Saimon, Saimon, ega, Satan ibeta ngan tobanga gimi, mambe eaba ilelean wit aea sakirkir ga iduaea. ³² *Be gau nararing ngan luanga eao, ta lem kadonga lolo matua aea irangrang ngan itap mao. Ta oangga eao lolom iluai mulian, ta eao pamatua oaeoem lolod pade.”

³³ Be Petrus ikeo pan bedane, “Maron, gau naoangga nala ngan luma panasnga aea ga namate toman ngan eao pade.”

³⁴ Be Iesus ikeo, “Petrus, nakeo pago, labone bong kokako ga itang maitne, be eao ga paisiamo patol ngan oatai gau mao.”

Iesus ikeo ga ele aluagau tibada led apou ga bisinga ga didi

³⁵ *Idio ta Iesus ikeo pagid ele aluagau bedane, “Ngan ado toaiua nasula gimi ga ala be lemi apou mao, ga bisinga mao, ga lemi su mao, eine apa-pauis ngan danga etangada, mao madongan?”

Ta tikeo, “Mao.”

³⁶ Ta ikeo pagid, “Be labone oangga sai ele apou ienono, manta ibada. Toa bedaoa pade ngan bisinga. Be oangga sai ele didi paraunga aea ienono mao, manta ilongean ele pononga mamarae ta tiuol, ga kus ta ila iuol ele didi eta.

³⁷ *Ngansa Deo ele laulau aea posanga bedane, ‘Gid panua tiuangga ei ede ngan gid panua tipul

* 22:32: Ins 17.15 * 22:35: Lu 9.3, 10.4 * 22:37: Ais 53.12

murid ngan apu.’ Gau nakeo pagimi, gid panua ga tikado posanga toa bedane ngan gau, ngansa Deo ele laulau aea posanga toa ngada ne ngan gau eine ga iuot tautaunga.”

³⁸ Idio ta tikeo, “Maron gera, didi paraunga aea rua tota eko.”

Ta ikeo, “Eine ikaranga.”

*Iesus ila ngan bereo Oliv ta iraring
(Mateus 26.36-46, Markus 14.32-42)*

³⁹ Iesus inasi ele kadonga mambe somisomi ta iuot ga ila ngan bereo Oliv, be ele aluagau tinasi ei. ⁴⁰ Ila iuot ngan tibur toa oa ta ikeo pagid, “Gimi araring ta irangrang ngan atap ngan tobanga mao.” ⁴¹ Idio ta itnan gid ga ila ga tedaoa, mambe eaba itado pat ga ila isulug. Ta idio ikor iae ga iraring ⁴² ta ikeo, “Apa, oangga eao kim, bada loba ieieinga aea toa ne ga ila aluai ngan gau. Be nasi gau leg kimnga mao. Nasi eao lem kimnga.” ⁴³ Idio ta anggelo ede buburiai aea iuot pan ta ipamatua ei. ⁴⁴ Be ei ilolo iketi tau ta iraring matua pade ga iasal toa mugaeai aea. Be aea kasiksiknga itap ga isulug mambe sing ipatpat teng ga teng ga isulug tanoeai.*

⁴⁵ Ei iraring ga kus ta idae ta iluai mulian pagid ele aluagau, be igera gid tienono, ngansa lolod isat kapei. ⁴⁶ Ta ikeo pagid, “Ikamado ga aenono? Adae ta araring ta irangrang ngan atap ngan tobanga mao.”

* **22:44:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, lain 43 ga 44 ienono mao.

*Iudas ipasolan Iesus pagid aea miri itamatama
(Mateus 26.47-56, Markus 14.43-50, Ioanes
18.3-11)*

⁴⁷ Iesus iposaposa maitne, be mole mao gid ipom tinam. Be eaba ede ngan gid sangaul igegea rua toa tiuato ei Iudas, ei imugamuga ngan ipom toa oa, ta inam boloma pan Iesus ngan busumnga ipapa. ⁴⁸ Be Iesus ikeo pan bedane, “Iudas, eao busum papag ta oangga dol Eaba Inat ga idae aea miri itamatama bagedeai?”

⁴⁹ Io, ele aluagau toa tibalil ngan ei tigera kadonga iuangga iuot ta tibeta ei, “Maron, eao kim gai aket gid ngan didi?” ⁵⁰ Be ede ngan gid irau paeaeanga ton madidnga kapei tenainga aea ta iket itanga oatai ga put.

⁵¹ Be Iesus ikeo, “Ae, ikaranga!” Ga kus ta isibo itanga ta ikado kemi ei.

⁵² Idio ta gid madidnga tenainga ad, ga gid madidnga toa timariala ngan Deo ele luma, ga kapepei padengada toa tinama ngan aea lukunga, Iesus ikeo pagid bedane, “Gimi anama toman ngan didi ga kaip, mambe anama aluku eaba lublubnga aea ede na? ⁵³ Ado ga ado namamado toman ngan gimi gadudunga ngan Deo ele luma aea ala, be gimi aluku gau mao. Be ado imata toa ne eine gimi lemi ado imata ngan dodom iura kapei.”

*Petrus ikeo ga iuatai ngan Iesus mao
(Mateus 26.57-58,69-75, Markus 14.53-54,66-
72, Ioanes 18.12-18,25-27)*

⁵⁴*Tiluku Iesus ta tibada ei ga ila ngan luma ton madidnga kapei tenainga aea. Petrus inasnasi ei, be idio aluai tede. ⁵⁵ Idio ta tipaisi dinga gadudunga ngan luma toa oa aea ala, ta gisingada tidio timado, be Petrus imamado rabu ngan gid. ⁵⁶ Be taine paeaeanga ede igera ei imamado boloma ngan dinga ele taranga, ta imata inono ei ta ikeo, “Eaba toa ne toman ngan ei pade.”

⁵⁷ Be ei ipaisiamo ta ikeo, “Taine, gau naoatai ngan ei mao.”

⁵⁸ Idio ga kautede pade, eaba ede pade igera ei ta ikeo, “Eao pade ede ngan gid.”

Be Petrus ikeo, “Eaba, gau mao!”

⁵⁹ Be ado imata kelede ila ga kus ta eaba ede pade iparpar ngan posanga ta ikeo ga, “Tau-taunga eaba toa ne toman ngan ei, ngansa ei Galili aea pade.”

⁶⁰ Be Petrus ikeo, “Eaba, gau naoatai ngan saoa danga eao posaposa ngan ne mao.” Io, iposaposa maitne, be mole mao kokako itang. ⁶¹ Ta Maron ipul imata, ta imata inono Petrus. Be Petrus imata nanan Maron ele posanga pan bedane, “Labone bong kokako ga itang maitne, be eao ga paisiamo patol ngan oatai gau mao.” ⁶² Ei iuot ga ila gaot ta itang paeamao.

*Tigalinge sat ngan Iesus ga tiraaurau ei
(Mateus 26.67-68, Markus 14.65)*

⁶³ Idio ta gid panua toa timariala ngan Iesus tigalinge sat ngan ei ga tiraaurau ei. ⁶⁴ Ta tikaukau imata ngan malo ta tibetabeta ei bedane, “Oangga eao bada Deo iaoa tautaunga, keo pagai, sai irau

* 22:54: Mk 14.53-54

go?” ⁶⁵ Be gid tikakado posanga papaeamao padengada ngan ei.

Kapepei Iuda ad tipamadid Iesus ngan posanga

(Mateus 26.59-66, Markus 14.55-64, Ioanes 18.19-24)

⁶⁶ Gaisala rumaruma ngan ado sae, gid kapepei togid Iuda tirourou. Edengada ngan gid eine madidnga tenainga ad ga padengada apu ad. Gid busa tiluplup ngan patutuinga posanga, be tibada Iesus ga ila imadid matadeai. ⁶⁷ *Ta tikeo, “Oangga eao Kristus†, keo pagai.”

Be ikeo pagid, “Oangga nakeo pagimi, eine ga aeadi leg posanga mao, ⁶⁸ ga oangga nabeta gimi, eine ga akoli leg posanga mao pade. ⁶⁹ *Be labone ga ila, Eaba Inat ga idio imado ngan Deo toa iura kapei tau ibage oatai.”

⁷⁰ Ta gid toa ngada oa tibeta, “Tota eao Deo Inat?”

Ta ikeo pagid, “Eine gau, be gimi akeo bedane.”

⁷¹ Ta tikeo, “Irangrang ngan tababa panua padengada ngan tinam tiuaoa ngan eaba toa ne ele kadonga mao. Ngansa patautene talongo posanga toa iuot iaoai!”

23

Iesus imadid ngan posanga pan Pailat imatai

(Mateus 27.1-2,11-14, Markus 15.1-5, Ioanes 18.28-38)

* **22:67:** Ins 3.12 † **22:67:** Gera palongonga ngan posanga idil Kristus ngan Mt 1.16. * **22:69:** PA 7.56

¹ Idio ta gid kapepei toa ngada oa tidae ta tibada Iesus ga ila imadid Pailat imatai. ² Be tisol sol ei ngan posanga ta tikeo, “Gai agera eaba toa ne iuangga ipabuobuo alu togai ta lem ai panua ga tiuol takis ga ila pan Kaisa mao. Be ikeo ga ei Kristus, maron kapei ede.”

³ Ta Pailat ibeta ei, “Eao maron kapei togid Iuda na?”

Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, “Eine mambe eao keo.”

⁴ Ta Pailat ikeo pagid madidnga tenainga ad ga gid ipom bedane, “Gau naot ngan eaba toa ne ele idil eta paeamao mao.”

⁵ Be gid tiparpar ta tikeo, “Ele paoatainga ipamasmasi gid ipom lolod ngan tibur toa ngada ne Iudea. Matamata ele naurata toa ne iuot Galili ta ilalala ga inam irangrang ngan toa eko pade.”

Iesus imadid ngan posanga pan Erot imatai

⁶ Pailat ilongo mambe Iesus ele naurata iuot matamata Galili, ta ibeta gid bedane, “Ei eaba Galili aea na?” ⁷ *Ta ilongo mambe ei imamado ngan tibur toa ienono Erot ibageai, ta isula ei ga ila pan Erot, ngansa ei pade imamado Ierusalem ngan ado toaiua.

⁸ Idio ta Erot igera Iesus, ta itin igelgel kapei, ngansa mole tau ga inam, ilolo ikim ngan geranga ei. Ngansa ei ilongo iualu ta ilolo iminmin ngan geranga uisinga eta pan. ⁹ Ta ibetabeta ei ngan posanga busa, be Iesus ikoli ele posanga eta mao. ¹⁰ Be gid madidnga tenainga ad ga apu ad timadid ta tikado posanga oanaoana tau ngan solnga ei.

* 23:7: Lu 3.1

¹¹ Ga kus ta Erot ga ele panua paraunga ad aoad ibiu ei ga tigalinge ngan ei. Ga kus ta tipasogo ei ngan malo kemi ede ta tisula ei ga iluai mulian pan Pailat. ¹² Mugaeai, Erot ga Pailat timan ariapolpol, be ngan ado toaiua ga ila, gisirua tikemikemi ngan gid.

*Pailat ikeo ga tipatoto Iesus ngan abei tabala
(Mateus 27.15-26, Markus 15.6-15, Ioanes 18.39–19.16)*

¹³ Pailat ibaba gid madidnga tenainga ad, ga gid madidnga padengada, toman ngan gid ipom ta tinam tiluplup, ¹⁴ ta ikeo pagid, “Gimi abada eaba toa ne ga inam pagau ta akeo ga ipabuobuo gid ipom ta tilongolongo gid madidnga linged pade mao. Be toa matamiai ne, nagal nanan ngan aea posanga, be naot ngan ele idil eta paeamao mambe gimi asol ei ngan ne mao. ¹⁵ Be Erot pade iuot ngan ele idil eta paeamao mao, ngansa isula ei ga iluai mulian ga inam pagita. Ta gimi pade agera, ei ikado kadonga eta paeamao ngan tarau ei ga imate mao. ¹⁶⁻¹⁷ Tota gau ga napanas ei, ga kus ta nalongean ei ga iuot.”*

¹⁸ Be gid toa ngada oa tingangar ta tikeo, “Bada ei ga ila ta pamate ei! Be longean Barabas ta itnan luma panasnga aea ga inam pagai!” ¹⁹ Be Barabas ila ngan luma panasnga aea ngansa tuanga iloleai, ikado paraunga pan gavman ga ipamate panua.

* **23:16-17:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne ga bedane: 17 Be rai ga rai ngan eaneannga Pasova aea, Pailat manta ilongean eaba keleta ta itnan luma panasnga aea ga iuot.

²⁰ Ta Pailat ibeta gid pade, ngansa iuangga ilongean Iesus ga iuot. ²¹ Be gid ipom tingangar ta tikeo, “Patoto ei! Patoto ei ngan abei tabala!”

²² Be Pailat iposa patol aea pagid ta ikeo, “Ika-mado? Ei ikado saoa kadonga paeamao? Gau naot ngan ele idil eta paeamao ngan pamatenga ei mao. Tota gau ga napanas ei, ga kus ta nalongean ei ga iuot.”

²³ Be gid tingangar parpar tau ta tiposa matua pan ngan patotonga ei ngan abei tabala. Ta led ngangarnga iasal Pailat ele posanga. ²⁴ Ta Pailat irau posanga ngan nasinga linged. ²⁵ Be eaba toa ila ngan luma panasnga aea ngan ele kadonga paraunga ga pamatenga, toa gid ipom tibetabeta ngan, Pailat ilongean ei ga iuot. Be idol Iesus ga idae pagid panua paraunga ad bagedeai ngan tila tikado mambe gid ipom tikim.

Tipatoto Iesus ngan abei tabala

(Mateus 27.32-44, Markus 15.21-32, Ioanes 19.17-27)

²⁶ Tibada Iesus ga ila, be tigera eaba ede Sairini aea ieda Saimon toa ilalala tiburiai ga inam, ta tiluku ei ta tidol Iesus aea abei tabala ga idae ikepeai, ta ibisi ga inasi Iesus.

Saimon Sairini aea ibisi Iesus aea abei tabala.

27 Be ipom kapei tinasi ei, ga gid taine pade tinasi ei be lolod isat ga titangtang. 28 Be Iesus ipul imata ga ila pagid ta ikeo, “Gimi taine Ierusalem ami, atang ngan gau mao. Be atang ngan gimi mulian ga lemi gergeu. 29 *Ngansa ado ede muriai, kadonga paeamao ga iuot, ta gid panua ga tikeo ga eine kemi tau ngan gid taine lasi, ga taine tiuatai poponga mao, ga gid taine tipadudud mao. 30 *Ta ngan ado toaiua,

“Eine ga tikeo ngan gid lusi bedane, “Atap ga adio ngan gai!”

Ga tikeo pagid bereo pade bedane, “Arobi

* 23:29: Lu 21.23 * 23:30: Hos 10.8, PM 6.16

gai!” †

³¹ Ngansa oangga tikado bedane ngan abei ikatinge pau aea eau, eine saoa ga iuot ngan abei imisi?” †

³² Be tibada panua papaeamao rua pade ga tila ngan pamatenga gid pade toman ngan ei. ³³ Tila ga tiuot ngan tibur toa tiuato Laborada Ituatua, ta tipatoto ei ngan abei tabala asingada panua papaeamao toa rua oa, ede ngan ibage oatai, be ede pade ngan ibage angas. ³⁴ *Be Iesus ikeo, “Apa, samum led kadonga sat, ngansa tiuatai ngan saoa danga tikakado ne mao.” § Idio ta gid panua paraunga ad tipotapota ele danga sisid, be titado danga ede iman salisalinga ngan sionga sai ga sai ga tibada.

³⁵ *Io, gid ipom timadmadid ga timamaran. Be gid madidnga aoad ibiu ei ta tikeo, “Ei ilualua panua padengada ga ibada gid mulian. Ta oangga ei Kristus**, eaba toa Deo isio, kemi ngan ilua ei mulian.”

³⁶ *Be gid panua paraunga ad tinam boloma ta tigalinge ngan ei pade, ta tiuangga tipaun ei ngan

† **23:30:** Ikamado ga panua tikeo ga bereo irobi gid? Eine ngansa tiuangga tisapir ngan danga paeamao iuangga iuot ngan gid.

‡ **23:31:** Ngan Iesus ele oanenga itna toa ne, abei ikatinge pau aea eau eine idodo Iesus, eaba kadonga tutui aea. Be abei imisi idodo gid panua kadonga sasat ad toa tipul lolod mao. * **23:34:**

Sng 22.18, Ais 53.12 § **23:34:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, posanga ngan 23.34a ienono mao. * **23:35:**

Sng 22.7-8 ** **23:35:** Gera palongonga ngan posanga idil Kristus ngan Mt 1.16. * **23:36:** Sng 69.21

oain isul meleoleonga. ³⁷ Ta tikeo, “Oangga eao maron kapei togid Iuda, ta lua eao mulian.”

³⁸ Be gadae ngan aea abei tabala, tibode aea posanga bedane, “EINE MARON KAPEI TOGID IUDA.”

³⁹ Be ede ngan panua papaeamao toa titututu oa ipaeabu ngan Iesus ieda ta ikeo, “Eao Kristus na? Tota lua eao mulian ga gairua pade!”

⁴⁰ Be eaba toa ede pade oa idaba iuae ta ikeo, “Eao kamado mataud Deo mao? Ngansa eao bada panasga lalaede mambe ei. ⁴¹ Gid tipanas gita, eine tutui, ngansa ada panasga toa ne inasi ngan leda kadonga. Be eaba toa ne ele idil eta paeamao mao.”

⁴² Ga kus ta ikeo, “Iesus, muriai oangga eao ot maron kapei ga danga toa ngada ne idae bagemeai, matam nanan gau.”

⁴³ Ta Iesus ikeo pan, “Naposa tautaunga pago, labone eao ga mamado toman ngan gau ngan Deo ele tuanga kemi.”

Iesus ele matenga

(Mateus 27.45-56, Markus 15.33-41, Ioanes 19.28-30)

⁴⁴ Eiu arobad, be tibur toa ngada oa iuot dodom ga irangrang ngan lailai ngan ado imata tol, ⁴⁵ *ngansa ado itara eta mao. Be malo kapitnami toa Deo ele luma iloleai oa itakai ga iman rua. ⁴⁶ Be Iesus ingangar kapei ta ikeo, “Apa, nadol tautaudig ga idae eao bagemeai.” Io, ikado posanga toa ne ga kus ta idada mosonga pakelede ga imate.

* **23:45:** Ibr 6.19-20, 10.19-20

⁴⁷ Be madidnga paraunga aea igera danga toa ngada ne iuot, ta isoa Deo ieda ta ikeo, “Tau-taunga, eaba toa ne ei eaba tutui.” ⁴⁸ Be gid panua toa ngada oa tinam tiluplup ngan mamarannga kadonga toa oa, gid lolod isat ta tibin gogod ta tilualuagid ga tila. ⁴⁹ Be gid iuaeoae toa ngada oa gisingada gid taine toa tinasi ei Galili ga tinam, timadid aluai tede ta tigera gid kadonga toa oa.

Tidol Iesus ipat ga idudunga pat ibabai

(Mateus 27.57-61, Markus 15.42-47, Ioanes 19.38-42)

⁵⁰ Ngan ado toaiua, eaba ede ieda Iosep imamado. Ei ele kadonga kemi ga tutui, be ei ede ngan gid madidnga patutuinga posanga ad. ⁵¹ Be ilolo kelede ngan posanga toa tirau ga tikado ngan Iesus oa mao. Ele tuanga ipu Arimatea, tuanga ede Iudea aea. Ei pade isangasanga Deo ele ado ngan danga toa ngada ne idae ibageai. ⁵² Ta ei ila pan Pailat ta ibeta ngan badanga Iesus ipat. ⁵³ Ta isoa ga isulug, ga kus ta imol ngan malo kemi ede ta idol ga idudunga ngan denga ede. Denga toa oa panua tipir pat kapei ede ta tikado aea baba. Be mugaeai ga inam, tidol eaba eta ipat ngan baba toa oa mao.

Tidol Iesus ipat dengaeai.

⁵⁴ Be ado toaiua, eine Ado Koromotnga aea toa imuga ngan Ado Earainga aea, be teta pade Ado Earainga aea iuot.

⁵⁵ Be gid taine toa tilalala toman ngan Iesus Galili ga tinam, tinasi Iosep ta tigera denga toa oa ga Iosep ipaeno Iesus ipat madongan. ⁵⁶ * Ga kus ta tiluagid mulian tuangai ta tikoromot danga sisid ga bude iuad kemikemi ngan tisama ngan Iesus ipat. Be ngan Ado Earainga aea tiaragid mambe Deo ele apu ikeo ngan.

24

Iesus idae mulian

(Mateus 28.1-10, Markus 16.1-8, Ioanes 20.1-10)

¹ Gaga itakai ngan ado toa inasi Ado Earainga aea, ta gid taine tibada gid danga iuad kemikemi

* 23:56: IM 20.10, Lo 5.14

toa tikoromot oa ta tisogou ga tila dengaeai. ² Be tigers pat kapei toa ipakala denga iaoa imapul ga ila o. ³ Tidudunga denga iloleai, be tigers Maron Iesus ipat mao. ⁴ Idio ta lolod ede ga ede ngan saoa danga iuot, be mole mao tigers panua rua timadid boloma pagid, be led danga sisid mil ga mil tau. ⁵ Gid timataud kapei tau ta timouru ga tidol laborad ga isulug tanoeai. Be gisirua tikeo pagid, “Ikamado ga ailoilo eaba imata bibita rabu ngan gid matemate? ⁶ *Ei nene mao. Idae mulian o! Matami nanan posanga toa ikado pagimi ngan gimingada amamado Galili maitne. ⁷ Ele posanga ga bedane, ‘Eaba Inat, eine ga tidol ei ga idae pagid panua papaeamao bagedeai, ta tipatoto ei ngan abei tabala. Be ngan ado tol aea, ei ga idae mulian.’ ” ⁸ Ta gid taine matad nanan ele posanga. ⁹ Io, tiluagid dengaeai ga tinam, ta tipalongo gid aluagau sangaul igegea ede ga gid padengada ngan gid danga toa ne. ¹⁰ Gid taine toa tipalongo Iesus ele panua ato ad ngan danga toa ne, edad ga bedane: Maria Makdala aea, ga Ioana, ga Maria Jems itna, ga gid taine padengada toman ngan gid. ¹¹ Be tiadi gid taine toa oa led posanga mao, ngansa tilongo led posanga mambe posanga mangamanga. ¹² Be Petrus idae ta ilado ga ila dengaeai, ta ikepa ga italolo, be igera malo kekelen ienono. Ga kus ta iluai mulian ga ila, be ilolo ede ga ede ngan saoa danga iuot.

*Panua rua tigers Iesus ngan edap ila ngan tuanga Emeus
(Markus 16.12-13)*

* 24:6: Lu 9.22

¹³ Be ngan ado toaiua, panua rua tilalala ga tila ngan tuanga ede ieda Emeus, toa aea maraoa ila Ierusalem iuot mambe kilomita sangaul igegea ede. ¹⁴ Be tiposaposa pol ngan gid ngan danga toa ngada oa iuot. ¹⁵ Tilalala ga tiposaposa, be Iesus iuot pagisirua ta ilalala toman ngan gid.

Iesus iuot pagisirua ta ilalala toman ngan gid.

¹⁶ Be danga ede ipakala gisirua matad, ta iran-grang ngan tiuatai ngan ei sai mao.

¹⁷ Ta ikeo pagisirua, “Gimirua alalala ga ala, be aposaposa ngan saoa?”

Ta gisirua timadid, be matad kakapanga. ¹⁸ Ta ede ngan gid toa ieda Kliopas ikeo pan, “Eao kaluae nama ngan tuanga Ierusalem, be eao kekelego oatai mao ngan saoa danga iuot oadla ga inam toa nena?”

¹⁹ Ta ibeta gisirua, “Soa danga?”

Ta tikeo, “Gid danga iuot ngan Iesus Nasaret aea. Ei eaba ibada Deo iaoa, be ele posanga ga ele kadonga iura kapei tau toa Deo imatai ga gid panua matadeai pade. ²⁰ Be gid madidnga tenainga ad ga gid madidnga padengada togita Iuda tidol ei ga idae pagid Rom bagedeai, ta tirau posanga ngan pamatenga ei ta tipatoto ei ngan abei tabala. ²¹ *Be gai lolomai iminmin ngan ei ipola gita Israel ta tatnan madonga paeamao toa ada miri itamatama bagedeai. Be labone eine ado tol muriai ngan gid kadonga toa ne iuot. ²² Be taine edengada ngan gai tipatogran gai. Labone gaisala rumaruma tila dengaeai, ²³ be tigera Iesus ipat mao. Ga kus ta tiluagid ga tinam ta tikeo ga gid anggelo per ga tiuot pagid, be tikeo ga ei imata bibita. ²⁴ *Ta oaeoamai edengada tila dengaeai ta tigera denga toa oa mambe gid taine tikeo ngan, be tigera ei eta mao.”

²⁵ Ta ikeo pagisirua, “O gimirua abuobuo tau! Posanga toa ngada oa togid panua tibada Deo iaoa, eine lolomi matua ngan manmanae mao na? ²⁶ *Kristus* manta ibada ieieinga toa ne, ga kus ta ila imado ngan ele taranga kapei. Be gimi aoatai mao?” ²⁷ *Tota ngan Moses ele posanga ga ila iranrang ngan posanga togid panua tibada Deo iaoa, ei ipola Deo ele laulau aea posanga toa ngada oa ngan ei mulian.

²⁸ Tila ga tipaboloma tuanga toa tila ngan oa, be ei iuangga isalasala ngan lalalanga ga ila pade.

* **24:21:** Lu 19.11, PA 1.6 * **24:24:** Ins 20.3-10 * **24:26:** Lu 9.22
 * **24:26:** Gera palongonga ngan posanga idil Kristus ngan Mt 1.16. * **24:27:** Sng 22.1-21, Ais 53

²⁹ Be gisirua tibeta ei matua ta tikeo, “Dio toman ngan gai, ngansa ado iuangga idil na. Teta pade bong.” Tota idudunga lumaeai ta idio toman ngan gisirua.

³⁰ Idio ta imamado popouiai toman ngan gisirua, ta ibada bret ta iposa kemi pan Deo ngan. Ga kus ta itei ta ibada pagisirua. ³¹ Tota matad pal ta tiuatai ngan ei sai. Be ei oas sapaean ga ila, ta tigera ei mao. ³² Ta tiposa pol ngan gid ta tikeo, “Toa edapeai oa ei ipaola Deo ele laulau ga inam pagitarua, be loloda buk ngan ele posanga!”

³³ Tota ngan ado imata toa oa, tidae ta tiluagid mulian ga tila Ierusalem. Idio ta tiuot pagid aluagau sangaul igegea ede gisingada oaeoed padengada toa tirourou. ³⁴ *Ta gisirua tilongo led posanga bedane, “Tautaunga, Maron idae mulian ngan ele matenga! Ei iuot pan Saimon o.” ³⁵ Ga kus ta gisirua tinipu pagid ngan gid danga toa iuot edapeai, ga ngan ele teinga bret ta tiuatai ngan ei sai.

Iesus iuot pagid ele aluagau

(Mateus 28.16-20, Markus 16.14-18, Ioanes 20.19-23, Panua Ato ad 1.6-8)

³⁶ Gid aluagau tikakado posanga toa ne maitne, be Iesus iuot ta imadid rabu ngan gid. Ta ikeo pagid, “Kadonga lolo tarui aea idio pagimi!”

³⁷ *Be gid tikakrik ga timataud ta tiuangga tigera lausio eta. ³⁸ Be ikeo pagid, “Ikamado ga amataud ga lolomi ruangada? ³⁹ Gimi agera bageg ga aeg. Gau tota eko. Be asibo gau ta

* **24:34:** 1Ko 15.4-5 * **24:37:** Mt 14.26

agera, lausio eta imedameda ga ituatua mambe gimi agera ngan gau ne mao.”

⁴⁰ Io, ikeo bedaoa ga kus ta ipasolan ibage ga iae pagid. ⁴¹ Be lolod matua eta ngan ei maitne, ngansa tinid igelgel ga timatala kapei tau. Ta ibeta gid, “Ami annga etangada ta nena?” ⁴² Ta tipan aea ia ikatinge ede tilut ngan dinga. ⁴³ Tota ibada ta ian toa matadeai oa.

⁴⁴ *Ga kus ta ikeo pagid, “Ngan ado toaiua namamado toman ngan gimi, nakado leg posanga toa ne motean pagimi ga bedane: Posanga toa ngada ne ngan gau ienono ngan Moses ele apu, ga ngan laulau togid panua tibaba Deo iaoa, ga ngan Laulau Baunga aea, manta iuot tautaunga.”

⁴⁵ Tota ilua gid ta tiuatai kemi ngan Deo ele laulau aea posanga ipu. ⁴⁶ Ta ikeo pagid, “Deo ele laulau aea posanga bedane: Kristus manta ibada ieieinga ga imate. Be ngan ado tol aea ta idae mulian. ⁴⁷ Be ngan ei ieda, ato toa ne manta ila ngan tuanga Ierusalem ga ila irangrang ngan gid alu toa ngada ne tanoeai, ngan gid panua manta tipul lolod ta Deo isamum led kadonga sasat. ⁴⁸ *Be gid danga toa gimi agera ne, manta apapalongo ngan. ⁴⁹ *Be ega, gau ga nasula danga toa Tamag iposa tautaunga ngan oa ga ila pagimi. Be gimi adio amamado tuanga iloleai ga irangrang ngan Deo gadae tau irobi gimi ngan iura kapei.”

*Deo ibada Iesus ta idae ga ila buburiai
(Markus 16.19-20, Panua Ato ad 1.9-11)*

* **24:44:** Lu 9.22 * **24:48:** Ins 15.27, PA 1.8 * **24:49:** Ins 14.16, 15.26, PA 1.4

⁵⁰ Idio ta Iesus ibada ele aluagau ta tiuot ga tila boloma ngan tuanga Betani. Ta isoa ibage ga idae ta ipamatua gid. ⁵¹ Ei ipapamatua gid maitne, be itnan gid, ta Deo ibada ei ta idae ga ila buburiai. ⁵² Tota tikor aed ga tisoa ieda. Ga kus ta tiluagid ga tila Ierusalem, be tinid igelgel kapei tau. ⁵³ Ta timamado somisomi toa Deo ele lumaeai be tisoasoa Deo ieda.

clix

Deo Ele Posanga
Genesis, Exodus, and the New Testament in the Bariai
language of Papua New Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Bariai long
Niugini

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bariai

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

d6bb73e7-0ffa-559f-9604-c23dd5301e33